

BARABÁS TIBOR

VÉGVÁRI LEGENDA

BARABÁS TIBOR

VÉGVÁRI LEGENDA

REGÉNY

MÖRA FERENC KÖNYVKIADÓ

DELFIN KÖNYVEK

Szerkeszti
RÓNASZEGI MIKLÓS

Előkészületben

SÁNDOR LAJOS
SASABONSAM

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

GVÖRY MIKLÓS
rajzaival

MÁSODIK KIADÁS

© Barabás Tibor, 1974

1.

Végváriak világába, végvári időkbe vezet ez a legenda. Olyan korba, amelyben minden a kardokon és a kopjácson dőlt el, s élet vagy halál közt naponta kellett választania férfiaknak, nőknek, ifjaknak és véneknek, városoknak és falvaknak, az egyes váraknak és az egész nemzetnek. Az ország egyik fele a szultán, másik fele a császár jogára alatt élt vagy inkább haldokolt. Mert ugyan miféle élete volt itt a magyarnak Mohács után? Országrésnyi területek váltak lakatlanná, városok, falvak tűntek el a föld színéről. Különösen keserves lett a sorsa a hódoltsági nemeseknek. Azokat a török mind kiűzte; a jobbágyot, az iparost, a kereskedőt még csak megtűrte, mert dolgoztatta, de aki kardjából élt, az vagy török hitre tért, vagy a királyi területre menekült, ott a végvárakba állt, és vitézségével próbált otthont, nevet és birtokot szerezni. Örökös volt itt a háborúskodás békesség idején is. Hiszen hogy köthetnek békét az egymásra fenekedő farkasok? Hiába hoztak itt rendeletet, húztak meg határokat, mindkét fél hol itt, hol ott próbálta kitolni a köveket, kiterjeszteni birtokló hatalmát. Jól írja Takáts Sándor krónikás hitelű könyvében, hogy a hódoltság korában a portyázást is mezei munkának hívták. Mihelyt kitavaszkodott, a rétek zöldellni kezdtek, a portyázás nagyobb erővel és előbb megindult, mint a valóságos mezei munka. És ez így volt törvényszerű, mert nemegyszer ezeken a portyákon dőlt el, hogy egy-egy falu kinek fáradozott. Ezért aztán hiába

volt a papíron szerzett, nagy pecséttel fogadott békesség, csak nem szűnt a csatározás, a száguldás, a lesvetés, a várütés, az útállás... A végvári legények nem féltek a haláltól. Mindegyik bízott jó lovában, éles kardjában, töröktől eltanult cselvető ravaszságában, elszánt bátorságában, egri váriskolán szerzett bajvívó tudásában, s főleg szerencséjében és hitében. Úgy ám: „Jó szerencse, semmi más!” – biztatta magát a kardjából élő szegény végvári. Ha legyőzi portyán a törököt, övé a lova, a fegyvere, s ha élve fogja, még a személye is. Ha kiváltják, lesz néhány tallérja, mert a császár nem fizeti a zsoldot évek óta. Rudolftól, Ferdinándtól a végváriak akár éhen is veszhettek, mint ahogy e szörnyű években meg is történt. „A szegény nemesség – írják 1550-ben – igen elbúsult; mert olyanok vannak bennök, hogy éhen is meghalnak, oly szegények vannak bennök. Sírnak az nyavalyások, de azért helyüket megállják!” Sokszor a nemesek lovukat is eladták, és a nyomorúság miatt közvitéztek lettek. Ausztria főurainak vadállatait jobban éllelmezték, jobban gondozták, mint a végvári népet. A magyar gyalogos két forintot, a huszár hármatot kapott. Ebből öltözködjék, fegyverkezzék, tartsa el önmagát, családját, s ha huszár, még a lovát is. Bezzeg a császári kúrasszírnak havi tizenöt forint járt és teljes eltartás. Pedig a nehéz német lovas semmit sem ért a gyorsan száguldó és villámként lecsapó török ellen. A végvárakat mégis velük rakatta meg Rudolf császár.

Ezért énekelte Rimay János:

*Kedvelt s böcsiült véred lett csúfoltságossá,
Szablyádnak bő zsoldja nagy olcsóságossá.
Föld reménységére felnevelt úrfiak.
Szemétre vettettek úgy, mint köz tyúkfiaik
Zsírokkal hízódnak az idegen fiaik,
Hozzád nem különbek, mint az ördög fiaik.*

Tél idején csendesek voltak a várak, a leshelyek, a látó-hegyek. A hó mindent beborított: a tegnapi csaták nyomait, az elföldelt barátok sírjait. A török nem bírta a telet, a magyar pedig a fegyverét egyengette, és várta a tavaszt, hogy zöldbe boruljon az erdő, mező, cselet vethessenek a töröknek, s aztán a várudvaron nagy, borral ünnepelt kótyavetyén túladhassanak lovon, lószerszámon, török citeráson vagy a szép, török lányokon, kiket különösen a gazdag marhahajcsárok kedveltek. Mindennél kedvesebb és drágább zsákmány volt egy-egy török fővitéz jó iramú lova. A fürge, gyors ló páratlan a rohamban, és életmentő vereség esetén a menekülésben. Hej, hány végvári álmodott arról, hogy bátor társakkal egész Buda alá lopakodik, s füvelés idején meglesi a budai pasa nemes, híres ménesét, és elhajtja azt, ha kell, véres áldozat árán is.

Ezrek örökítették meg nevüket a végvári portyákon, várívásokon, lesvetéseken. A régi, keleti harcmodorban méltó küzdőfelei lettek a töröknek, míg Ausztria nehézelovassága ezekben a fortélyos csatákban ritkán állta meg a sarat. Balassi Bálint sohasem felejtette el a jó egri iskolát, a bátor cselvetők magyar egyetemét. A végváriakkal élt és holt, az ő dicsőségüket énekelte:

*Az nagy széles mező,
az szép liget, erdő
sétáló palotájuk.
Az utaknak lese,
kemény harcok helye
tanuló oskolájok.
Csatán való éhség,
szomjúság, nagy hévség
s fáradtság mulatások.*

No de festegethennem még a hódoltság korát az ítéletnapig, ha nem a mesemondás lenne a feladatomban. Igaz, ebbe a világba vezet történetem, de ha az elbeszélés alakjai nem kelnek életre, a krónikás is hiába beszél. Egyszóval: a tárgyra.

2.

Túl a valóságon, de még innen a mesén, Újvárra Pethő Mihályék házába fiút hozott az esztelen gólya, akit apja után Mihálynak kereszteltek. Egyesztendő volt a kádár fia, amikor a várat és a városkát megostromolta a török. Nagy ellenállásra nem találtak. A katonaság fiatalja, nem bírván már a nyomorúságot, a kenyér és a bor örökös hiányát, aratásra széledt a meggyérült falvak férfiai helyett, az idősebbek a mesteremberek konyhamaradékán éltek, a bástyákat csak azok strázsálták, akik még a háztól házig való kunyeráláshoz is fáradtak voltak már.

Tudta ezt a török; hogy honnan? Minden korban és várban találtak árulókra, az aratáson elfogott legények nyelvét is megoldotta a ravasz és kegyetlen török kínzás vagy a kegyelem ígérete. Egyszóval mindent tudtak, ami az ostromhoz kellett, a nép és a vár helyzetéről, a katonák hangulatáról, a falak, őrtornyok állapotáról. Nem kellett más Bekyr agának, mint néhány ágyú, néhány faltörő, ötven létra, négyszáz lovas szpáhi és hétszáz, a falakat, házakat ostromló puskás, lándzsás gyalogos.

Gyors lovasai kicsalták a kapuőrseget. A magyarok csatára és zsákmányra éhesen kicsaptak a vár alatti réten túl az erdősávig, ott aztán kettéosztott, tízszeres túlerő fala zárta be őket. Többségük vitézül harcolva elesett, a maradék rabságba került. Akkor aztán lobogó szurokfályaikat vetettek, lánggal égő hordókat gurítottak a várka-

puhoz, s amikor az már lánggal égett, hosszú gerendákkal bezúzták, és vad harci üvöltéssel bezúdul a lovasság. A falaknak támasztott létrákon feltolakodtak „Allah! Allah!” kiáltással a gyalog katonák, és megkezdődött a két napig tartó belső harc és öldöklés. Egész Újvár harcolt, csak azok nem, akik a pincékbe bújtak, mert tudott volt, hogy a török ostrom után nem bántja már sem a polgárt, sem a parasztot, csak a nemest, csak a katonát.

Pethő Mihályt és az asszonyát megölte a kontyos. A poronty nem is sírdogált, csak hallgatott, és megmaradt árván erre a véres, hadakozó világra.

Délre a töröké lett Újvár. Bekyr aga megfűvatta a győzelem trombitáit, megverette a rézdobokat, a főtérre parancsolta vértől, harctól megrészegült katonáit. Égtek a házak, a falak, de most már a törökök láttak az oltáshoz, most már az ő városuk, az ő birtokuk égett. Kinek volt ebben a pokolban gondja a másokra? Egész Újvárott egyetlen embernek, Balajti Gáspárnak, Pethőék egykori jó szomszédjának, a család barátjának. Feljött a pincéjéből, amelyben még egy forrásocska is fakadt, és belopakodott a kert végéből Pethőék házába. Megrendülten állt a két halott mellett, könnyek peregtek a szeméből. Aztán a kis Miskára gondolt, azt kutatta, azt kereste. Vagy azt meg janicsárnak szánta a török, és elhurcolta? De nem! Ott találta a csöppséget a szerszobában, rámosolygott a ringó bölcső fehér párnájáról. Mit sem tudott a világ árvája szülei sorsáról, sem arról, hogy török is van a világon, sem arról, hogy örömmel és bánattal, szerelemmel és próbákkal teli élet áll előtte. Minden gyermek előről kezdi a világot, mintha csak akkor és éppen az ő számára teremteték volna.

Balajti Gáspár öreglegény volt már, azaz huszonhat éves, de még nőtlen. Mári néni, öreg rokona gondozta a házát. Mári néni folyvást unszolta Gáspárt, mire vár,

hozzon már asszonyt a házhoz. No de milyen regényes is volt akkor a sors... Balajti Gáspár előbb hozott gyermeket, semmint asszonyt. Ez a vágyakozó, szerelmes lányokkal gyakran megesik, de férfiakkal soha. Sopánkodott is Mári néni, amikor egy takaróba csavart, sivalkodó kisfiúval állított be a rokon, méghozzá a jó szomszéd ismert és szeretett árvájával.

Újvárott gyorsan helyreállt a rend. Mármint a török rend. Az egyik templomot elvették, ledöntötték a feszületet, Krisztus és a szentek képét részben lekaparták, részben a próféta zöld zászlajával borították. A szószéket is zöld selyembe burkolták, a padlókat süppedő szőnyegekkel fedték. A kőműveseknek egy hét leforgása alatt a templom elé kutat kellett állítaniuk a lábmosáshoz. A török tiszta lábbal lépett Allah színe elé, és homlokával a földet érintve, hajlongva mormolta a Korán néhány szűróját, kérve az istent, adjon neki egészséget, erőt a gyaur kutyák elleni harchoz, tegye őt olyan ravasszá, mint a rókát, s oly rettenthetetlen bátorrá, mint a kóbor orosz-lánt.

Bekyr aga a nagy piacra parancsolta a város népét, és közhírre tétette, hogy mindenki békében folytassa munkáját. Biztosítja tulajdonukat és iparuk védelmét. Akik marhával kereskednek, fegyveres kíséretet kapnak a martalócok ellen. Akik a várban vagy az utakon hírt visznek a végváriaknak, és azokkal szövetkeznek: halálnak halálával vesznek.

Balajti Gáspár nemsokára asszonyt hozott a házhoz. Hogy a kis Miskával való bajlódást vagy a nagy magányosságot sokallta-e meg, azt ki tudja, de oltár elé vezette a tizenkilenc éves Kalotai Sárát, céhtársának, Kalotai Sámuel csizmadiának már három éve eladósorba került erkölcsös leányát. Fanyalogva lépett az ifiasszony Balajti Gáspár házába. Ki hallott már olyat, hogy valaki készen

kapjon egy kétéves kisleány? Meg aztán ki hallott már olyat, hogy egy ilyen kicsiny és árva porontyot örökbe fogadjon egy legényember, ha nincs arra valami nagyon bensős és titkos oka? De Sára legyőzte a lelkében megfogant pletykákat, ismerte ő Gáspárt, ismerte azt a szánakozó jó szívét, tiszta, önzetlen, áldozatos jellemét.

Sára asszonynak egy esztendőre kisleánya született, akit Piroskára kereszteltek. A pötyögő kis Miska persze apjának nevezte Gáspár uramat és anyjának Sárát. Ennek hallatára melegebb lett valami Balajti szíve táján, s valami fagyosság terjengett Sára szíve körül, különösen mióta Piroska megszületett. A kis Miska boldogan fogadta a „testvérkéjét”, mint egy mennyei játékszert. S ahogy növekedtek, annál jobban óvta, védte és babusgatta az édes Piroskát. Mennyit játszották együtt a műhely mögött, az udvar végén, az almafák alatt, mennyit homokoztak, talicskáztak, bújtak és futkároztak, s ha a kis Piroska elesett, megütötte a térdecskéjét, Miska vele sírt, vele zokogott. Növekedve se vette észre, hogy az „anya” Piroskának szultánkenyeret, törökmézet hoz, neki meg semmit. Nem figyelt fel erre, mert Piroska mindenét megfelelte vele, másrészt Gáspár bátyánk meg a fiúról nem feledkezett meg soha vásár napján.

Annál több vita zajlott Balajti és a felesége között a tisztaszobában meg a műhelyben.

– Mit képzelsz? Maholnap ez a kölyök azt hiszi, hogy valóban a mi gyermekünk, és jogot formál majd iparkodásunk minden gyümölcsére? Mondja már meg neki, hogy árva, s hogy csak keresztényi kegyelemből tartjuk és etetjük...

– Minek mondanám meg? Még csak tízéves. Alig értené, csak tört döfnék abba a jó kis szívébe. Meg aztán úgy örülnek egymásnak, Piroska is boldog, hogy testvére van.

– Hát mikor akarja megmondani, uracskám? – faggatta tovább a csökönyös asszony...

– Majd ha tizennégy éves lesz. Addig én tanítgatom a mesterségre, aztán kecskeméti nagybátyámmal elintézem, hogy eltartás fejében fogadja inasának, és szabadítsa fel őt, hadd legyen kenyere.

– Hogy aztán visszajöjjön hozzánk?

– Ha akar, visszajön. Ha nem is hozzánk, ide Újvárra. Ipara lesz már, kenyere lesz már, ki vehetné el tőle a szülővárosát?

Nem kellett megvárniuk Balajtiéknak Pethő Miska tizennegyedik évét. Élt a városban egy Kiprián nevű örmeny származású kádár, az a patakparton megállította egyszer Mihályt, és így szólt hozzá:

– Jól megnyúltál, te fiú. Hány éves vagy?

– Tizenhárom, Kiprián bácsi.

– De örülne most apád, anyád, ha láthatna téged.

– Örülnek azok így is...

– Azok bizony nem, jó fiam, mert azok már rég nem élnek...

– Az én szüleim? – hökkent meg Mihály, de úgy, hogy a szíve zakatolni kezdett...

– A világ csudája, hogy neked ezt eddig senki meg nem mondta. Hiszen a te jó szüleidet Újvár bevételekor megölte a török. Egyéves poronty voltál, amikor az égő házból kimentett Balajti, és még legényemberként örökre fogadott.

– Miket beszél Kiprián bácsi, úgy érzem, mindjárt meghalok.

– Azért meg ne halj. Hát nem éreztél soha különbséget közted és Piroska között? Mindent megkaptál Balajtiéktól, amit a másik gyerek?

– Bizony mindent.

Dehogyan mondta volna most az idegen embernek,

hogy bizony Sára anyja egyszer-egyszer többet adott, szebbet szánt a kis Piroskának, de Miska ezt annak tudta be, hogy a kicsik, különösen a lányok mindig többet kapnak. Az apja meg olyan volt, mint az egyformán osztó, igazságos isten.

Hogy miként jutott el a műhelyig Mihály, azt maga sem tudta. Úgy érezte magát, mintha lába alól kiszaladt volna a föld, vagy mintha a csillagok magasságos, szép rendjéből egy kiszakadt volna, és belehullt volna a végtelen, üres feketeségbe.

Majd kiszakadt szíve a helyéből, mikor a műhelybe lépett. A világos, meszelt helyiséget a bőr erős, nyers szaga töltötte be. Balajti Gáspár serényen talpalt egy csizmát. Feltekintett munkájából Miskára, aki szürke arccal nekitámaszkodott az ajtófélfának...

– Mi van veled, Miskám? Ki bántott?

– Kiprián bácsi!

– Ugyan, az öreg kádár. Agyon is verem az örményt, csak nem emelt rád kezet...

– Jobban megvert, mintha ütött volna! – felelte könnyeivel küzdve a szép nyurga fiú.

– S ugyan mivel? – kérdezte Balajti.

– A szavával. De úgy a földhöz vert, hogy se nem élek, se nem halok. Azt mondta nékem, hogy kendtek nem az én szüleim, hogy én a családjuktól idegen vér vagyok. Hogy engem csak úgy megtúrtek, befogadtak keresztényi jóságból... Igaz ez, édesapám? – így mondta még Miska, mert így is érezte.

Balajti Gáspárral is fordult egyet a világ. Hiszen készülődött erre a vallomásra, de a szíve sugallatára egyre csak húzta-halasztotta. Mintha valami külső csodára várt volna. No, most eljött az igazmondás órája. Ledobta a csizmát, a szíjat, és magához vonta a gyereket. Érezte, egész testében reszket a fiú. Elmondott neki mindent

lassan, szelíden, óvatosan...

– A szomszéd ház kertje végén van két sírhalom. Szedjél virágot a rétről, két nagy kerek csokrot, odamegyek veled, és letesszük azt édesapád, édesanyád besüpedt hantjára.

– De én azt akarom, hogy kend legyen az édesapám!
– kiáltotta kétségbeesetten Miska.

– Most már nem szabad elfelejtened a holtat. Neked két édesapát adott az Isten. Nyugodj meg ebben! – nyugtatgatta Balajti Gáspár.

– De én csak kendet akarom!

– Nem megy minden az akaratunk szerint. Vigasztaljon meg az, hogy apád leszek, mint eddig, gondviselőd leszek, mint eddig! Vagy tán panaszt tehetnél ellenem Isten vagy ember előtt, hogy kivételeztem valaha is a te rovásodra. Hát nem egyformán osztottam nektek jó szóból, játékból, törökmézből. Mikor emeltem rád kezét? Soha! Pedig Piros nemegyszer kikapott.

– Azt mondja meg apám, szerethet-e valaki úgy, mint a fiát, aki nincs a véreből?

– Már hogyan szerethetne. Itt a mi példánk, és itt az Úristené. Valamennyien az ő teremtményei vagyunk, de nem a véreből valók. Mi tartja fenn ezt a planétát és rajta a sokféle fajtát és népet, ha nem az ő végtelen és osztatlan szeretete?

– Mindent megköszönök, ezerszer is, halálom napjáig, de most már nem akarok továbbra is a kendék nyakán élni. Szegődtessen el valahová messze idegenbe, hogy ne fájjon úgy a szívem, ne lássanak az emberek semmiféle változást miköztünk. Aztán, ha felszabadulok, és magam is csizmadia leszek, visszajövök ide a műhelybe, hogy átvegyem a terhét... Meg aztán Piroskáért is, akivel egy a lelkem, egy a szívem...

Balajti Gáspár mellére szorította a fiú fejét, és az erős

ölelésétől lassulni kezdett Miska zakatoló szívverése is,

– Jól van fiam, elszegődtem Ördögh Kálmánhoz, a nagybátyámhoz, messzi Kecskemétre. Aztán, ha felszabadulsz, visszagyere hozzánk! Nem is a műhelyemnek, a szívemnek van rád nagyon nagy szüksége... ölelj meg, édes fiam! Jó szorosan, mint kiskorodban. Így már jól van. Mennyi erő van már a karodban, mennyi érzés a lelkedben! Így öleljük egymást, amíg csak vagyunk, amíg csak élünk.

3.

Így került Pethő Miska Kecskemétre, Ördögh Kálmánhoz, a hallgató, jólelkű, előzvegyült mesterhez, aki a fiút örömmel fogadta. Igaz, nem mutatta ki se az örömét, se a részvétét.

Balajti Gáspár uram ajánlólevelet íratott a pappal, s abban mindent megírt Miska megszületésétől a kényszerű és keserű búcsúig. Miskát még Sára asszony is megsírat-ta, de senki sem sírt olyan elállíthatatlanul, mint a kis Piroska. Már hogy ő Miskát, az ő szerető bátyját öt-hat évig ne láthassa, vele ne futkározhassak, hogy ne legyen erős pártfogója a verekedő újvári fiúk között, az nem lehet, az nem lehet... Újvár gyereknépe búcsúzott Miskától, sajnálta távozását, talán még az okát is tudta. Csak egy lélek nem tudott meg semmit, az édes Piroska. Annak csak tizenöt éves korában mondta meg az apja, hogy miért is kell Miskának a kecskeméti vilajetben a török szpáhik csizmaszárát szabni, s a szép török bulyáknak hegyes orrú szattyánbőr papucsokat varrni.

Abban a nagy magányosságban, amelyét Miska otthonának elvesztése fölött érzett, nem pótolhatott be mindent a munka, a bőrök áztatása, pácolása, puhítása, a

varrótűk hegyezése, a varrás, a szegecseles. Maradt ott bőven helye az ábrándozásnak, a Piroska utáni vágyódásnak is.

Igaz, hogy ez az érzése, mióta megtudta, hogy nem testvérek, az évek múltával s az ő növekedésével egész átváltozott, Ördögh Kálmán csendes háza üresnek tűnt neki.

Lakott ott a szomszédságban egy deákember, aki latinul is, törökül is tudott. Tudós volt a fűvészkedésben, a virágok néma, illatozó, szép birodalmában. A kecskeméti aga parancsára és költségére csudás kertet varázsolt annak terjedelmes, sárga palotája köré. Fitos Ádámnak hívták ezt a mindentudó deákot, akit Miska jól ismert, mert nemegyszer foltozta a csizmáját. Egy napon aztán, amikor a deák fizetni akart, Miska dadogva megszólalt:

– Ne fizessen a feltért. Fitos úr!

– Már miért ne fizetnék?

– Azaz fizessen, de ne pénzzel – felelte Miska.

– Hanem mivel?

– Fizessen tudománnyal. Én vállalom esztendőig, hogy ellátom jó csizmával, kegyelmed meg tanítson a tudományokra. Nem kívánom, hogy mindet átadja, csak annyit, amennyit az élet megkövetel. Tanítson meg írni és számolni, tanítson egy kissé latinul, törökül, csak annyira, hogy el ne adhassanak rajta...

Fitos Ádám derék magyar ember volt. Nézte-nézte a választ izgatottan váró, nyílt arcú fiút, és hirtelen a kezét nyújtotta.

– Jól van Miska öcsém, áll az alku. Csapj a tenyereembe!

Ettől a naptól kezdve új élet kezdődött Miska számára. A tudás vágya egészen betöltötte. Mint a szivacs, úgy szívott magába mindent. Lassanként félnótásnak vélték, később pedig hírét vitték ki a szőlőig. Úgy szólt a plety-

ka, hogy él Kecskeméten egy csizmadiaivadék, aki többet tud, mint a tisztelendő, ravaszabb, mint az aga, okosabb, mint a tanácsurak, és jobban tud törökül, mint maga a kádi. Ahogy Fitos Ádámot katedrára szólította a debreceni híres iskola, maga helyett tolmácsként beajánlotta Pethő Miskát. Még búcsúzás előtt elvitte őt a nagy hatalmú agához. Az aga inas, harcedzett, nagy szakállú férfi volt, aki olyan mély hangon szólalt meg, mintha pincéből jött volna fel a hangja. Harsogott is meg kongott is.

– Ezt a legényt ajánlod magad helyett, te ostoba deák?! – kiáltotta Fitosnak.

Ettől fogva Mihály azt hitte, hogy a nagyurak csak ordítani tudnak, de beszélni nem.

– Ezt, vitéz aga. Az én tanítványom, tizenkilenc éves, csizmadia, de törekvő, okos, olvasott legény. Jövőre szabadul.

– Jól tudod, hogy nekem a deák nemcsak tolmácsom, hanem tanácsadóm is. Az én deákomnak ne csak nyelve legyen, de esze is.

– Tedd próbára – mondta Fitos Ádám az agának, de mikor ezt kimondta, már maga is féltette szegény Miskát. Hiszen járatlan még ebben a magasabb török világban, amelyben mindig csak arról van szó, hogy miként lehet a zsákmányt igazságosabban elosztani, valami elorzott, elrabolt tulajdon jövő gazdáját kijelölni, de úgy, hogy a döntés lehetőleg világos legyen, és hivatkozzék a Korán valamelyik szakaszára. Mert minden szabad volt, amit a Koránnal meg tudtak indokolni.

– No, ide hallgass, te kis gyaur deák! – fordult az aga a figyelő Pethő Miskához. – Itt vár az ajtóm előtt a kádi. Tudnod kell, hogy minálunk a nagy hatalmú szultán mit sem törődik azzal, hogy miből él a kecskeméti kádi. Minálunk a kádi bírságpénzekből él. Mindenütt fényesen. Csak a miénk panaszkodik, hogy éheznek, nyomorog.

Most a szíнем elé engedem. Kíváncsi vagyok az eszedre. Te kérdezd, és te felelj neki!

Azzal az aga egy függő rézlapra ütött. A kongatás azt jelezte, hogy a kádi beléphet. Az apró emberke olyan volt, mint egy mesebeli manó. Hosszú szakálla az övéig ért. Az aga rákiáltott.

– Felelj, kádi, a deákom minden kérdésére, de igazat mondj, mert a fejedet vétetem!

Pethő Mihály nagyot sóhajtott, aztán elkezdte.

– Miből élsz, kádi?

– A kiszabott pénzbüntetésekből.

– Aztán hol a baj?

– Kecskeméten alig akad bírság alá tartozó bűn.

– Mivel bünteted a házasságtörést?

– Kétszáz oszporával és a bűnös asszony testének megcsonkításával.

– Mivel büntetik ezt Makón vagy Budán?

– Ó, az átkozott makói kádi csak száz oszporával, a budai pasa meg éppen semmivel.

– Mennyivel bünteted a lókötetést, az útonállást?

– A lókötetés száz oszpora és a bűnös jobb karjának levágatása.

– Mennyit szab ki erre a hódmezővásárhelyi kádi?

– Ó, az a kötélrevaló ötven oszporát, és még a bűnös karját is meghagyta.

– Hát akkor itt a baj, kádi. Te túlzó és elrettentő büntetéseiddel kiirtottad a bűnt. Légy engedékenyebb, olyan, mint a makóiak vagy a szőregiek, akkor ismét munkába állnak nálunk is a lókötetők, a zsebesek, a vásári fosztogatók. Te túl jól dolgoztál. Kiirtottad Kecskeméten a bűnököt, s ezzel együtt odaveszett a bírság és a megélhetésed is.

– No de mit tegyek? – kiáltott fel a kádi.

– Tedd közhírré, hogy mennyire mérsékelted a bírsá-

gokat, s hogy megszüntetted a testi csonkításokat. Dobol-
tasd ki a főtéren és a városszélen. Igazságosnak és jónak
neveznek majd, pedig csak élni és enni akarsz.

Az aga akkorát nevetett, hogy fújt, mint egy réztrom-
bita. A térdét csapkodta, és így kiáltott:

– Kádi, tedd, amit a deák mondott, mert én beszéltem
az ő ajkával. Te pedig. Fitos fiam, mehetsz Debrecenbe!
Füvészkedj tovább, virágozzanak tudásod és türelmed
rózsái. Van már utódod. Te meg új deák, minden ebéd
után itt teremj, mert délelőtt alszom, éjszaka meg mula-
tok. Állj szolgálatomra, amikor csak hívlak!

Így lett Pethő Mihály bejáratos az agához, és tudója
sok mindennek, ami a törököt erőssé és gyengévé tette.
Megismerte a Koránt és vak hitüket, amely minden hős-

tették forrása volt. Hitük szerint Allah trónusa elé, Mohamed próféta lábaihoz kerültek, öröklét várta őket, amelyet képzeletük a legszebb hurikkal és a legillatozóbb rózsakertekkel gazdagított. A gyaur kutyák, akikbe görbe kardjukat belemártották, engedelmes szolgálók lettek a túlvilágon.

Miskát sokszor elfogta az ellentmondás haragja. Ilyenkor az aga, mint egy jó atya, megfelelt kérdéseire, mert az volt a titkos vágya, hogy ezt az okos, vidám és bátor, egyenes ifjút Mohamed hitére térítse. Hiszen volt erre példa ezer is. Igaz, hogy ebből az ezerből legalább kilencszáz azokra a foglyokra jutott, akik a Jedikula szörnyű odúi helyett az „igaz” hitet választották. Mert az a magyar, aki török hitre tért, ujjaival a Koránt érintve felesküdt a próféta zöld zászlajára, akár a legmagasabb udvari vagy katonai rangot is elnyerhette Boszporusz partján.

De mi sem állt távolabb Pethő Miskától, mint a hitehagyás. Ahogy múltak az évek, és közeledett legénnyé avatásának iparos ünnepe, annál jobban vágyódott szülővárosa, Balajtiék és mindenekfölött Piroska után. Az aga többször szólt hozzá atyaian:

– Válassz, fiam, a háremem leánykái közül. Egy kivételével tiéd lehet bármelyik.

De Miska lehajtotta a fejét, és így szólt:

– Nagy hatalmú, jóságos aga, nekem csak egy kell, de az Újvárott él, ahonnan jöttem. Övé minden érzésem, minden gondolatom.

– Baj van veled fiam, nagy baj. Téged megittattak a szerelem mákonyával. Márpedig a szerelem rabság. Azt hiszed, hogy csak egy nőszemélytől kaphatod meg mindazt a mézet, amit százezer megadhat. A szerelmes ember élete önkéntes rabság. Te a magad börtönőre lettél, nem kell eléd handzsáros öröket állítani, foglyul ejtett téged

szerelmi hűség. Attól pedig még Allah se oldoz fel; csak a csalódás, a nő hűtlen természetének megismerése.

– Bolondok vagytok ti mind, szegény gyaurok – folytatta az aga. – A szerelem meg a hűség bolondjai. Szép ruhába öltöztetitek, ékszerekkel kihívóvá teszitek az asszonyt, hogy még jobban feltűnjön az idegen, éhes szemeknek. Mi lefátyolozzuk arcát, hogy rajtunk kívül senki se lássa drágakőnél ragyogóbb szemét, bőrének hamvas bársonyát. Ti szoros, testhezálló mellényeket varrattok számukra, mély kivágással, hadd keltsen mindenkiben kívánságokat; mi szerény és tág köpeny alá rejtjük a drága, kívánatos testet, csak előttünk mutatkozzék simuló selymekben, rejtelmes fátylakban. Ti csizmát adtok a lábacskájára, hogy kopogásával minden legényt figyelmeztessen; mi szattyánszandálkát vagy papucsot, hogy nesztelen legyen a lépte, amikor a szívünkbe lopózik. Ti ablakokat vágtok a házak utcai oldalára, hogy az asszonyok kikönyökölhessen, és megbámulhassa a délceg legényeket; a mi ablakaink a virágos udvarra néznek, hogy csak minket meg a gyermekeinket lássa. Ti az asszonyok foglyai vagytok, minálunk a nők a mi rabjaink. Hát ezt csak azért mondom el neked, hogy ne fájjon úgy a szíved ezért az újvári lányért, akiről már annyi szépet és jót hordtál össze nekem, amennyi a világ összes asszonyait együtt sem ékesíti.

Így beszélt Mihálynak az aga, mert tudta, hogy közeledik a legényszabadítás napja, Miska már majdnem elkészült a remekével, amelyet munka közben meg-megmutogatott második gazdájának. Az aga csak nézte a készülő csizmát, és így szólt:

– Bolond vagy te, fiam!

– Miért mondasz engem bolondnak, dicső aga?

– Udvaromban megtanultad, mégpedig játszva a kardforgatást, a lándzsavetést, s majdnem olyan jól lova-

golsz, mint a szpáhik kapitánya. Felesküdhethnél a Koránra, és a szultán seregében főember leghethnél.

– Nem leszek én hűtlen sem a hitemhez, sem a házámhoz.

– Akkor állj ki ellenünk, állj be az egriekhez, a végváriakhoz, ott is nagyra vihethed, bár nagyon fájna, ha éppem nekem kellene levágnom azt az okos fejedet.

– Nem akarok én csatározni, vívni. Van minálunk egy jó mondás: a csizmadia maradjon a kaptafája mellett. Közétek nem lépek, a végváriaknál pedig mint nem nemes, sokra nem vihethem. Nincs más hátra, mint a kaptafa.

– No de itt van a tudományod. Az, hogy törökül és valamit még latinul is tudsz. Miért nem veszed hasznát?

– Ezt a tudásomat csak a bécsi udvarnál hasznosíthatnám. Azok meg éppúgy nyúzzák a magyart, mint ti. Néha még jobban is. Meg aztán ehhez még több iskola és nagy bizalom kívántatik. Több iskolára nekem se pénzem, se módóm, öreg vagyok én már az iskolapadhoz. A bizalmukat pedig meg nem szerezhethem. Hogy küldene engem Bécs bizalmas követségbe, engem, aki három évig szolgáltam a kecskeméti agát?

– Szolgáltad te a népedet, engem csak segítettél. A három év alatt egyszer se fogtad te a török peres fél pártját, mindig a magyart védted.

– Ez igaz, de ha gyilkolt, soha!

– Akkor nem. Amikor láttad, hogy elveszett az ügy, visszahúzódtál. A védhetőknak tartogattad a pártfogásodat.

– És ha mindezt láttad, miért nem kergettél el, tekintetes aga?

– Mert én is ezt tettem volna a te helyedben. Levontam én a szavaidból a jogos pártosságot, aztán ítéltém én a Korán szerint, a próféta iránti köteles hűséggel. Most pedig arra felelj, mikor akarsz Újvárra menni?

– Két hónap múltán, a nyár elején.

– Megjutalmazlak majd szolgálataidért. Lovat vászthatasz a második istállómból, kardot a sarokból, ruhát a magaméból és húsz aranyat a kamrafiókomból.

– Nagy hatalmú aga! Meg ne sértselek, de nem mehetek be Újváriba, mint valami török. Az újvári ember gyanakvó. Megkérdezné, ugyan miért kaptam a töröktől azt a szép pej lovat, miért kaptam a damaszkuszi kardot. És mit érek én a török kaftánnal? A húsz aranyat köszönettel elfogadom. Azon szerszámokat vehetek, műhelyt nyithatok, s nem mint koldus folyamodom Balajti Piroska hófehér kezéért...

– Hát fiam, Mihály, jól van. Legyen az akaratod szerint. Mindig tudni akarom, hogy élsz, merre jársz. Kíváncsi vagyok, hogy ne csalatkozz az újvári lányban, és hogy magyar hitedben se csalatkozzál...

4.

Az agánál csak egy ember sajnálta jobban Pethő Miska távozását, s ez a mestere, Ördögh Kálmán volt. A szikár, szótlán öregember átadta neki minden tudását, ismeretét, s ha nagy tartózkodással is, minden szeretetét. Egy ilyen magányos élet arra aggatja érzéseit, akire tudja, de Ördögh Kálmán úgy érezte, hogy nem pazarolta azt hálátlanra vagy értéktelenre. Hiszen Miska mindent megtanult mesterségéből, amit ő csak tudott. Nagy napja volt a céhbeli vizsga. A céhek házának csizmával ékesített címeres termében az emelvényen hosszú, zöld posztóval fedett asztal mögött Kányádi Sámuel, a csizmadiák mestere mellett még négy szakmabeli híresség ült: Boros István, Dégi Kálmán, Tóth Péter és Talpasi Pál. Uramisten, hány csizmát, hány selymes topánkát varrt meg mintaszerűen

ez az öt mester? Megvárták, míg tíz legény érett a próbákra, majd egymás után szólították be őket Hajagos Szabó Feri bácsi, a céh nagy bajszú, öreg szolgálja. Biztatta a hideg folyosón didergő legényeket, mert hiszen azok csak a félelemtől vacogtak: megkapják-e a legénykönyvet vagy sem? De Mihályban a félszből semmi sem volt. Amit valaki a vizsga, a próba előtt meg nem tanult, ott már meg nem tanulja. Aki meg tud, attól a tudását el nem vehetik még a céhmesterek sem. Öreg mestere a folyosón várta Mihály próbáját, hisz ez kettejük vizsgája volt. Mihály barátunk olyan vizsgát tett a céh előtt, hogy ki nem fogytak a dicséretből. Remekbe készült csizmáját kézről kézre adták, mindenki megcsodálta, és követendő mintának nyilvánították.

Amíg Pethő Miska idáig eljutott, ha nem is sűrűn, de néha-néha csak eljutott egy üzenet Kecskemétről Balajtiékhoz vagy Piroskától Mihálykához. Hiszen, ha akkor lett volna már fotográfus, többet tett volna minden levélnél, minden üzenetnél. Akkor Mihály megláthatta volna, hogy miként fejlődik Piroska szépséges kislánnyá és még szebb, megkérni való kisasszonnyá. Ovális arcából, rózsás képéből kiviláglott nefelejcskék szeme, tiszta, magas homlokát aranyszín szőke haj koronázta. Piroska pedig megláthatta volna, hogy egykori oltalmazó testvére, játékos pajtása délceg férfivá érett. Egyenes alakján nem látszott meg, hogy hány nappalon és hány késő estén hajolt a kaptafa fölé. Ha nevetett, szívből tette, és mindenkit magával ragadott a vidámsága. Hanem ha valaki szóba ereszkedett vele, alaposan meglepődött. Hiszen ez a csizmadialegény többet tud a város ügyeiről, mint egy tanácsbeli úr, az ország dolgairól pedig annál is többet. Ismerte a bécsi meg a zsitvatoroki béke passzusait és azt is, hogy a császár és a szultán hol és hányszor sértették meg azokat kicsapásokkal, várostromokkal, marhacsor-

dák elhajtásával, egymás rabjainak törvénytelen megcsönkítésével... Úgy megtanult törökül, mintha anyanyelve lett volna. Nyíltszívű és nyíltszavú maradt, de magáévá tette és ismerte a török észjárását is, amely a bátor, vállalkozó kedvet az ellenség ismeretében ravasz észjárással és ügyes színlelni tudással egyesítette.

Szoros fekete nadrág, fekete, zsinóros kabátka, jó, zsinóros ing és maga varrta kopogós csizma volt rajta, amikor elindult. A zsebében pedig húzott bőrzacszkóban hús arany lapult. Jövendő életének, műhelyének fundamentuma.

Miska fájdalmas búcsút vett öreg mesterétől. Megölelték egymást. Szegény Ördögh Kálmán szemét törölgette, és így szólt Mihályhoz:

– Édes fiam, itt maradhattál volna velem. Rád hagytam volna a műhelyt. Nősülhettél volna ide.

– Kálmán bátyám! Megvallom, Újvárra húz a szívem. Senki kendnél jobban nem tudhatja, hogy éjjel-nappal csak Piroskára gondolok. Róla képzelődöm, róla álmodozom, pedig azt se tudom, hogy milyenné lett.

– Hát akkor csak menj, fiam! A szív ellen védtelenek vagyunk. Kívánom, hogy boldog légy, és Balajtiék ne ellenezzék, Piroska pedig viszonozza, amit érzel.

Megölelte egymást a mester és legénye, mint apa és fia. Mihály egy szekérre kapott, amely a piactérről indult szőlővel teli kosarakkal, dinnyékkal rakottan.

Fájdalmas, sokszor gyötrelmes útja volt annak, aki magyar szívvel utazta át kocsin, lovon vagy gyalog a fél országot.

1541-ben a két király csatározása miatt a szultáné lett Buda, 1552-ben elveszett Temesvár, Temesköz, Arad, Lippa, Karánsebes, a budai pasa meg elfoglalta Veszprémet, Drégelyt, Szécsényt, bevette Hollókő, Ság, Gyarmat és Buják várát. Százezer török elfoglalta Szolnokot. Ost-

romágyúival lövette Eger falait is, de azt Dobó István kétezer emberrel és a város polgáraival, asszonyaival megvédte, példát mutatva országnak-világnak, mire képes a hazához való hűség, a vitéz lélek, a győzelembé vetett bizalom.

Kasos szekereken, gyalog, néha lóháton tette meg Pethő Mihály gyötrelmes és vágyakkal teli útját Újvár közeléig. Gyötrelmes volt az útja, hiszen Budán is megállt. Láta a budai pasa tornyos palotáját, az új dzsámik hagymakupoláit, a minaretek karcsú tornyait, a töröknek adózó iparos- és vásárosnépet, döglött kutyák és macskák tereken rothadó tetemeit, és az új, árkádos török hőfürdőket, de látta Visegrád nagy palotájának büszke omladékait is, amely még szaggatott, időtől, rombolástól széttört falaival is Mátyás és a magyar királyság régi dicsőségét hirdette. De a vágyak Újvár felé vonták, bár ezek a vágyak és remények is árnyakkal és szorongásokkal voltak tele. Hiszen majd hét éve, hogy elhagyta Újvárt.

Milyen érzésekkel fogadja majd őt Balajti uram, akit biztos megroppantottak már az évek. Milyennel Sára asszony, aki féltékenykedése miatt sohasem szerette őt egész lelkével és, ami a legfőbb, milyennel fogadja őt a drága, a kedves, a szépséges Piroska? És vajon szép-e még mindig? Hiszen azóta a csinos kis testvérből jegyességre érett leányzó lett.

Az- országúton bugyros, szekeres és sátorozó kalmárokat kellett kerülgetnie Miskának. Jobb, ha átvág a földeken, és a nagyerdőn át veszi az útját. Így is tett.

Ahogy a magas, kaszálatlan réten átgázolt a hívogató, virító pipacsok közt, madarak fütytyével és könnyű reményekkel telt meg a szíve. De egy kérdés mégis túskeként szűrődött a szívébe. Hátha Piroska kívánatos voltát más is felfedezte? Nála derekabb, nála gazdagabb legény. Hisz ő

csak most kezdi majd a harcát. A töröktől kapott hús aranyat csak apránként adhatja ki, hogy gyanút ne keltsen. A hús arany ellene szólna, hiába bizonygatná, hogy parányi befolyását csak népe javára használta a kecskeméti aga szolgálatában. Ahogy így átgázolt a réten, belépett az erdő sűrűjébe. Még néhány lépésre besütött az ágak közé a nap, még átderengett a fény, de aztán árnyas, hűvös, sötét sátor borult fölé, a nagy fák összeérő ágainak hűsítő sátora. Meg-megbotlott a korhadó, ágbogas gyöke-
rekben, elcsudálkozott a fák tövében termő hatalmas gombákon. Épp arra gondolt, hogy milyen csodás a természet ereje, termékenysége, még az ember keze munkája nélkül is virágokat és teremtményeket növeszt – amikor egy erős, harsány férfihang rivallt rá:

– Megállj, legény! Megállj vagy véged!

Mihály megállt a szóra, mert olyanok voltak akkor az idők, hogy ilyenkor a szót gyorsan követte a tett. A dús lombok közül nyolc magyar vitéz emelte rá kardját és puskáját... Távobabb egy napfényes tisztáson fénylő, jó lovak legelésztek. Hanem a legények – ahogy szemre vette őket – már nem voltak ilyen fényesek. Nem egynek kopott, szakadt volt a kabátja, foltos a nadrágja, a csizmájuk meg olyan rogyant és megviselt, hogy legszívesebben egy fa alá telepedett volna, hogy megjavítsa a szegényekét, ha ide varázsolták volna Ördögh Kálmán jól felszerelt kecskeméti műhelyét.

– No, ne félj öcsém! Homoródy Bálint hadnagy vagyok, a sellyei végvárból. Ezek meg itt vitézlő, verekedő bajtársaim! Hallottad-e már a nevemet? – kérdezte tőle büszkén a hadnagy, aki fejfel magasabb és jóval vállasabb volt a mi délceg Miskánknál.

– Nem én, soha! – felelte nyugalommal Mihály.

– Hát nem vagy idevaló? – kérdezte mosollyal Homoródy.

– De, újbári vagyok én, ámbár hét éve elkerültem innen ipart tanulni Kecskemétre.

– No és ez a fényes csizma? Ez mustrának való?

– Ez az én legényszabadító remekem. Hisz csizmadia lettem.

– Ezt a mesterséget ugyan otthon is megtanulhattad volna. Minek mentél idegenbe?

– Szomorú ez nagyon. Ne is kérdezze ezt. Ennek az okáról én amúgy se beszélek.

– Hát ne szólj. Akkor ezt a csizmát ide se adhatod.

– Hacsak erőnek erejével el nem veszik tőlem.

– Azt pedig nem tesszük! – nevetett fel harsányan Homoródy Bálint. – Hát ilyen rossz híre van a végváriaknak?

Mihály habozott, végül is kivágta:

– Bizony rossz! Nem is annyira a török, mint a császár miatt. Hát kendtek is miért állnak lesen? Hogy zsákmányt szerezzenek a vásárosoktól, s aztán megosztazzanak. Az egész ország tudja, hogy a császár kendtekkel semmit sem törődik. Hogy se pénz, se posztó! Nem ád az kendteknek se zsoldot, se kenyeret. Hisz most is milyen vásott a csizmájuk. Legszívesebben megfoltoznám valamennyit...

Homoródy Bálint elkomorult. Nyílt, barna képe izzó haragtól piroslott. A szeme elborult, mert nemcsak a bánat, hanem a tehetetlen indulat is szomorúvá teszi az embert.

– Igaz, lyukas a csizmánk, kopott a mundérunk, folt hátán folt a nadrágunk. Igaz, hogy a császárnak legkisebb gondja a zsoldunk, s hogy két éve egy garast se láttunk tőle. Ha egy végvári legény kicsap, hogy megtorolja a kontyoson fogságba vetett bajtársát, és győz a párharcban; dicséret helyett megbírságotják, békeszegőnek kiáltják. De mi nem Bécsre nézünk, hanem a töröktől bitorolt,

megalázott országra. Felesküdtünk a falak, a várak és a falvak védelmére. Volt, akinek télen keze-lába elfagyott, volt aki már éhen holt közülünk. Megfogjuk a kétkezi munkát is, aratunk, szántunk, hogy megszerezzük a kenyérrevalót. Ki törődik köztünk ősi, nemesi törzsével? Az én címeremben kiterjesztett szárnyú sas van arany csillagokkal körös-körül, bizony inkább illenék oda most már a kapa és a kasza meg a sarló, de a fene bánja. Egy a fő most: az ország címere, az ország zászlaja. Az ékeskedjék, az lobogjon...

Pethő Mihály felindultan hallgatta a keserű, merész s forrón hívó szavakat. Mégis csak így felelt:

– Bár igaza lenne, vitézlő hadnagy uram! De nem tudom, hogy őfelsége nem nagyobb ellensége-e a magyaroknak, mint maga a török? Ahol ő uralkodik, ott a végváriaknak és a népnek semmi becsülete. Az éhes végvári népet a magyar vásárosokra hajtja, a marhahajcsároktól elszedi a marhát, az őrzőket levágatja. Városaiban adóval nyomorgatja az iparost, a kereskedőt. Termésünket elveszi, és még tizedet követel. Ha a jobb főnemes a maga bukszáját ki nem nyitja, már minden várunk török kézen lenne. Hát miféle úr az, aki az alattvalóit jobban meggyötri és kihasználja, mint maga az ellenség?

– Sok az igazad, de túl sokat tudsz ahhoz, hogy csizmadialegény lennél, és magyar ember létedre túlságosan véded a törököt. Talán velük tartasz?

– Velük, soha! Krisztus urunkra esküszöm, hogy szíven, életem, vérem az országé, de éppen a népem sorsa miatt háborgok, amiatt tanultam, figyeltem meg mindent a kecskeméti aga mellett, akinek a tolmácsa voltam egy darabig.

– Tolmácsa voltál? Még törökül is tudsz! – füttyentett egyet Homoródy Bálint. – Akkor még nagyobb hasznodat vehetjük. Állj be közénk öcsém, végvári legénynek.

Csizmád van, katonamundért, ha szakadtat is, kaphatsz. Adunk neked török vértől foltos görbe kardot, gyors járású lovat. A minap vágta le gazdáját egy török, de mi néked adjuk. Járj rajta nagyobb szerencsével.

– Nem, hadnagy uram! Nem tehetem. Újvárra húz a szívem. Odavár a párom. Hét éve nem láttam. Műhelyt nyitok. Elbocsássátok, házat akarok alapítani...

– Bolond vagy te, fiam! Nem alapíthatsz házat, amíg hazát nem alapítottál! – vágta Miska szemébe a hadnagy.

– No, ha addig várunk, míg szabad lesz a magyar, s addig nem nőszünk, úgy gondolom, kivész a magyarság. A végváriak csak ritkítják a magyart, valakinek szaporítania is kell! – hunyorított egyet vidáman Pethő Mihály.

Erre a szóra Homoródy akkorát nevetett – és vele mind a legényei –, hogy visszhangzott tőlük az erdő. Ettől a nagy vidámságtól megenyhült Homoródy Bálint. Megveregette Miska vállát.

– No, ha ennyire rabul ejtett a szerelem, menj Újvárnak, és járj szerencsével. Kívánom, hogy a tűzhely mellett találj meg a boldogságot, a békédet, a gyermekekben való örömet, aminek mi örökre búcsút mondtunk; mert mi végleg eljegyeztük magunkat szegény országunkkal. De ha a sorsod úgy hozná, Sellye kapuja mindig nyitott előtted. Itt negyedóránnyira patak folyik, az ha kanyarogva is, de Újvárnak tart. Kövesd a folyását, akkor elkerülöd az országotat, a vásárosok menetét... Úgy halljuk, budai török kalmárok is jönnek. Azokra lecsapunk, és lesz majd kótyavetye a sellyei piacon. No, itt a kezem. Isten vezéreljen, jó öcsém!

5.

Keserves gondokkal folytatta útját Pethő Mihály. Mert nem akkor végződik be egy disputa, amikor a végszót kimondják. Homoródy Bálint nem akármiket vetett a vita serpenyőjébe. Igaza volt a hadnagynak sok mindenben. Mihály is tudta, hogy kinőtt már a kaptafa mellől. Jól vágtat, jól viaskodik, töröktudása meg egyenest megfizethetetlen, hisz töröknek álcázva kikémlelhetne minden várat, minden palánkkal kerített erődfélét. De hát mit ígért, mit üzent ő Piroskának? Hogy hazamegy érte. Meg lehet-e szegni ilyen ígéretet? Értelmetlenné tenni annyi várakozást? Nem, soha!

Ámde, ahogy átvág az erdőn, lassulnak a léptei. Az egyik érzése a vágy: vinné, röpítené Balajtiék szeretett, sárgára festett háza felé. Másik érzése a félelem. Megmegállítja minden második lépésnél. Szereti-e még őt Balajti Piroska? Várja-e még? Megismeri-e még benne egykori játszótársát, tetszik-e majd neki a férfi, akinek már bajsza is van, ha még nem is tekintélyes. Amint így bensejében csatázik, csak úgy özönlik el mellette kétoldalt a vásárosnép. Miska levetette a csizmáját, azt is a hátára csapta, feltúrta a nadrágszárát, s úgy gázolt át a kis folyócskán, hogy a keskeny fahídon ne kelljen kerülgetnie a sok vásárost.

Úgy látszott, nagy vásár lesz az újvári. Bekyr aga fennhangon, dobszó kíséretében meghirdette, hogy ezer vitézével nyugalmat biztosít a vásárosnépnek, senki se féljen rajtaütéstől, zsákmányolástól, egyetlen kereskedőnek, iparosnak sem jutnak dolgai a kótyavetyére. Mindenki csak a helypénzzel és a vásári tizeddel tartozik. Ha a vásáron vevő és eladó között vita támad, a helyszínen tesz igazságot Juszuf, az igazságos kádi. Ilyen mézes és valódi ígéretekkel csábította őt megyéből Újvárra Bekyr

aga a bugyros, szekerező és sátoros kalmárokat; magyarokat, törököket, németeket és örményeket. Sok száz szekér gördült be Újvár nagy és erősen megvasalt várkapuján; szamarak, öszvérek, lovak árukkal rakottan haladtak el az ötszörösen megerősített kapuőrőség előtt.

Amint Mihály átgázolt a patakon, a hídról két török kereskedő kezdett gúnyolódni rajta: Mehmed és Murad. Szép, egyforma fekete lovon ült mind a kettő, kötőféken vonták maguk után drága terhet cipelő, széles hátú málhás lovukat. Igen drága, értékes terhet hoztak az újvári piacra. Mehmed tört magyarsággal lekiáltott Mihálynak.

– Hová, háová, te gyaúr koldus? Hát a csizmád menyenyiért adod? Ez minden árud?

Meglepetten hallották, hogy a gyalog legény törökül válaszol.

– Nem eladó! Nem mindenki kereskedik! Meg aztán mire vagytok olyan nagyon büszkék, ti is csak egy lóhátra való holmival jöttetek.

– Az igaz – mordult rá Murad –, de mi csak igazhitűeknek árulunk; damaszkuszi kardot és drága szmirnai imaszőnyeget a próféta szent nevével. Mi egy lóra való teherrel is gazdagabbak vagyunk, mint a fél vásár...

– Látom, aligha olvastátok a Koránt. Abból megtanulhattátok volna, hogy a gazdagság esendő, és sohasem bizonyos, a szegénység állapota meg sohasem végleges. Allah kezében van minden, ő szabja ki valamennyiünknek a világ javait!

– Te oktalan gyaúr kutya, te akarsz bennünket kioktatni a Korán szúráira?

– Mindig az oktat, aki tud, és az hallgasson, aki tudatlan! – felelte hányavetin Mihály, mert bosszantotta őt a két hetvenkedő. Hanem azért alaposan szemügyre vette őket. Úgy érezte, hogy ezzel a két öntelt fickóval még találkozni fog az élete útján.

Mehmed és Murad társak, barátok és ellenségek voltak a kereskedésben. Minden oszporáért készek arra, hogy egymás torkának essenek. Mehmed hórihorgas, szükszavú és gonoszkodó. Murad köpcös, vérmes, igazi hörcsög és nagypofájú volt. Örök vitában és veszekedésben éltek. Mindegyik ostobának és haszontalannak tartotta a másikat, de összekötötte őket a haszonvágy és képességeik különbözősége. Murad volt az ötletes, a tervezgető, a képzelettel élő, Mehmed volt a kemény kivitelező, a rideg, az okos, a számító. Muradban néha még megszólalt a szív, a szánalom, az árból való engedni akarás, de Mehmed ilyenkor rárivallt, keményen megróttta, és Murad pirulva, szégyenkezve visszavonult. De hogy is maradhatott volna Murad mindig könnyörtelen, mikor egy sebhellyel teli szpáhinak csak öt oszpora hiányzott az áhított imaszönyeghez. Hát ezért az öt oszporáért ne borulhasson le ez a vitéz Allah nagysága előtt. Mehmed azonban nem tűrt meg ennyi gyöngeséget.

A nagy kapu előtt török vámosok állítják meg a vásárosokat, benéznek a zsákokba, a kosarakba, a jóisten tudja csak, hogy mi után szimatolnak, mit keresnek. Annak, aki bort, pálinkát hoz a hordójában, a lelkére kötik, nehogy igazhitűnek adja el a portékáját, mert nagy bajba kerül. A disznóhústól nem kellett megvédeni az oszmánokat, de a bortól annál inkább. Sokszor – a békesség éveiben – együtt ittak a magyarokkal, méghozzá sípval, dobval mulatozva, egymást ölelgetve, a táncokat egymástól tanulva, a dalokat együtt énekelve. Nagy barátkozásukban még köpenyt is cseréltek, úgyhogy a mulatozás végén Mohamed már nem, csakis Allah tudta volna kiválasztani közülük született híveit.

– Allah védjen meg attól, te gyaur kalmár, hogy a részegítő italodat igazhitűnek áruld! Akkor jaj neked! – így rivalltak a bormérőkre, s azok hiába mentegették magu-

kat, hogy az esztergomi vásáron egy csausz mellüknek szegzett karddal követelte tőlük a bort...

Hát, amint a vámörök elé ér a mi Pethő Miskánk, éppen azt látja, hogy Mehmedet és Muradot faggatja az őrség kapitánya.

– Kinek hoztátok ezeket a tökéletes kardokat? – kiáltott rájuk haragosan.

– Csak tinektek, győzhetetlen vitézek! Csak Allah híveinek, a próféta harcosainak!...

– Mivel bizonyíjtátok ezt? Hiszen ti kereskedők olyanok vagytok, mint a sivatagi sakálok. Azok se nézik, hogy telhetetlen bendőjük kinek lesz a sírja. Ti is csak az aranyat nézitek! Hát nem tudjátok, hogy fegyvert senki sem árulhat a vásáron!

– Tudjuk, tudjuk, Allah jó fia, vitéz szpáhi kapitány! Mi nem is a vásárra hoztuk a fénylő, éles kardokat, hanem csakis nektek. Az imaszőnyeget leterítjük majd felvert sátrunk elé, – de azt is csak az igazhitűek veszik majd. A keresztény térdre ereszkedik a templom mezíten kövére, nem kell annak Allah nevével ékesített, puha imaszőnyeg... Hát a török katonának semmi öröme ne legyen egy ilyen nagy, kavargó vásárban?

Miskát egy szóra tovább' engedték az örök, ar vállára akasztott csizmáján, háncskosarában a fehér ingén, gatyáján, kenyerén meg a szalonnáján kívül nem volt semmije. Vidáman odakiáltott a kétségbeesetten sopánkodó Mehmednek és Muradnak:

– Ugye, barátaim, néha jobb a szegénység, mint a megrakott málhás ló!

– Dögölj meg, gyaur kutya! Látod, vitéz uram, akadémkoskodásod miatt még az ebhitűek is gúnyolódnak rajtunk. No, itt van ez a drága tőr, megér vagy ötven oszporát, és engedj tovább minket – mondták a kapuőrség parancsnokának.

– Miért nem beszéltetek mindjárt érthetően? – felelte a magas kapitány, és a tör köves markolatát csodálva, továbbengedte Mehmedet és Muradot.

Mire Mihály a főtérre ért, már javában állt a vásár. Egy nagy sátorban bűvészek, tűz- és kardnyelők, bilincstörők és kötél-táncosok, késdobálók és nagyevők bámultatták mutatványaikat. Fekete fátylas cigányasszony kártyát vetett. A nagy sátor szögletében két török síp szólt, dobot vert egy vak harcos, és valami citerafélt pengetett egy púpos fiú. A sátrak között nyílt tűzön, nyárson forgatták a birkákat, éles késekkel nyesték a faggyútól csöpögő hús-darabokat. Amott mézeslepényt sütött egy öregasszony. A magyarok ámuldoztak a tűznyelőn, a görögtűzön, ők csodálták legjobban a selymeket, a szattyántopánkákat, Kelet szőnyegeit és a török édességeket: a mézédés, lisztben meghengergetett szultánkenyeret, az édes szalmacukrot, a mézben sütött gadagó fánkokat...

A magyarok, legények és lányok csak csapatosan jártak. Igaz, a török kidobolta, hogy minden vásárra igyekvőnek biztosítják a tulajdonát és az életét, de ki tudja, meddig és mit ér a török fogadalma?

Két szép magyar lányt iparoslegények raja vesz körül. Az egyikük ritka szőke szépség, patyolat fehérben, piros övvel a derekán, piros csizmáskában megállítja a baráti csapatot... Miska csak rábámul... Oly hevesen dobog a szíve... Csak nem Piroska? Szentem, lelkem, fénylő csillagom, te lennél ez a tündöklő szépség? Mondom, a lány megáll egy parányi sátor előtt. Pedig nem árulnak abban semmit, csak az igazságot. Egy feketébe öltözött legényke lantját pengetve rigmusokat énekel a magyarok sorsáról, a didergő, éhező végváriakról, a mindenektől elárult és megtámadott, nyomorgó harcosokról.

Mellette, a zsámolyán fekete föveg, abba hullnak a magyarok krajcárjai. A legényke oda se néz, hogy mi hull a kalpagba, hisz nem is magának gyűjti azt, hanem a bajtársainak. Igaz, a török nem érti, de egy júdás mindenütt akadhat. Szépen, mély hangon énekelt a legény:

*Ó kedves nemzetem, hazám, édes felem!
Kivel szerelmes mind tavaszom s telem:
Keseregj, sírj, kiálts Istenedhez velem.
Nálad, hogy szeretlek, legyen e vers jelem.*

S ahogy a rigmusok egymást követték, annak a szép lánynak könnyes lett a szeme. Mintha a kéklő, tiszta tavaszi égbolt váratlan elborult volna...

Miskának hirtelen eszébe ötlött, hogy hiszen látta ő már ezt a legénykét. Ez állt ott az erdőben, Homoródy Bálint mögött, ez fogta a lova zablóját, amikor leszállt a nyeregből. De ez a szépséges leányzó? Legszívesebben odalépett volna hozzá, hogy megkérdezze. Ám a várakozás bátorítja, de egyben gyávává is teszi az embert.

Nyomába szegődött. Ott a sátorszögletben a kígyóbüvölő kosarából felemelkedik a kígyó. Máshol a török láncszakító domború, fekete mellkasán kettépattan a legvastagabb bilincs is. Jaj, hogy milyen édes azon a szép arcon a félelem, a rémület meg a csodálat. Olyan a lány arca, mint a tó tiszta, rezdületlen tükre, amelyen minden beledobott kavics táguló gyűrűket vet. De nemcsak a csodálat, a részvét érzése is ott tükröződött a karcsú, szőke leány arcán, amikor a vásári forgatagban egy-egy béna, vak vagy varral megvert koldus állította meg a járóke-lőket. Siránkozó, könnyörgő kiáltásuk áthatolt a vásári alkudozásokon: „Adjatok, adjatok, amit Isten adott! Adjatok, adjatok, Krisztus sebeiért!” Vagy a török szerencsétlenek imígyen sopánkodtak: „Allah nagy, Allah min-

denható! Allah megjutalmaz! Adjatok a vak Ibrahimnak, a béna Aziznak, Mohamed vitéz katonái voltunk. Adjatok, adjatok, Allah ezerszeresen visszafizeti néktek!”

Egy díszes sátor előtt különösen nagy a tömeg. A nép gyűrűt vont az öreg, szikkadt, töpörödött dervis köré, aki színes üveggömbből jósol, jövendőt mond. Három bársony vánkoston ül a töpörödött alak. Gömbjére egy függő ámpolna vet különös fényt, de kell is ide lámpa, mert már bealkonyul. Murad és Mehmed állnak a dervis előtt. Murad, mintha a kedvező jóslatot megválthatná ezzel, a dervis tányérjába egy egész oszporát dobott.

– No, morogj már, te vén tolvaj! – kiáltja Mehmed. A dervis felriad a durva hangra. Fekete madárszemét a gömbre függeszti, és így szól:

– Lovon jöttetek, büszkén és gazdagon.

– Ez igaz – mondta Murad –, de minket nem a múlt, hanem a jövő érdekel.

– A jövőtök? Gyalog mentek tovább...

– Miért, te kutya? – ordít Mehmed.

– Látlak benneteket tömlöcben, gúzsban...

– S mit látsz még, te utolsó vakondok? – kérdezi komoran Murad.

– Bosszútól hajtva hosszú útra mentek. Látlak benneteket erdőkben, hegyek közt, folyó hátán...

– És siker koronázza ezt a hosszú utat? Te gyauroktól megfizetett gonosz, te sivatagi sakál!

– Többet nem látok, többet nem mondhatok! A gömb elhomályosult, nem látok semmit.

– És ezért fizessünk neked, te rühes kutya! – ordítzik Murad.

– Add meg a munkásnak az ő bérét, tanítja Mohamed! De ha akarjátok, vegyétek vissza a pénzeteket, s akkor még az átkom is elkísér titeket.

No, ennél se kell több a szőke leánynak, úgy nevet a

barátnőjével, mintha mulatságon volna. Most ő áll a dervis elé, és így szól:

– Nekem is jósolnál, Mohamed fia?

A dervis ráteking a lányra. Mélyen ülő szemében nem villan fel sem érdeklődés, sem kíváncsiság.

– Mit látsz a gömbben, vén ember? – faggatja Piroska. Pethő Mihály csak ott áll mögötte, s úgy hallgatja, mintha a maga sorsáról lenne szó. A dervis hosszan köhög, majd tört magyarsággal, meg-megszakítva szavait így szól:

– A szépséged elvakít valakit, akit te is szeretni fogsz, és elvakít valakit, akit gyűlölni fogsz. Ez a gyűlöletes idegen elragad, elrabol, de a kedvesed tűzön-vízen átkel majd érted, hogy kiszabadítson.

– Hol találom meg a kedvesemet? Messzi van tőlem?
– kérdezte Piroska.

– Nincs messze, egész a közeledben van.

– És az ellenségem, az hol van?

– Az lóháton közeleg... erre tart...

– Veszedelmes dolgokat jósoldál, öreg, de azért itt az oszporád! – feleli Piroska, és a réztányérba veti adományát. Egyszerre csak megszólal mögötte az a hetyke, szép legény, aki eddig is követte őt.

– No, most én következem. Mondd meg, igazhitű dervis, mi áll énelöttem. Előre fizetek, jár ez néked, ha jót, ha rosszat mondasz!

– Látlak téged, gyaur fiam, lóháton, karddal a kezében. Üldözöl valakit, míg mások téged üznek. Harcolsz, verekszel, ravaszkods, várta támadsz.

– Hát a szerelem?

– Közel vagy hozzá, de messzire ragadják.

– Egyet mondj meg, boldog leszek-e, avagy boldogtalan?

– Boldog leszel véle, de előbb hét próbát kell megáll-

nod.

– S mi lenne ez a hét próba? – faggatja a dervist Mihály, s hallgatja a választ Piroska meg a barátnője is.

– Ki kell állnod a bátorság, az okosság, a bajtársiaság, a ravaszság, az emberség, a hűség és a kitartó szerelem próbáit.

– No, ha ezt mind megállja, bizony megérdemli a boldogságot! – szólal meg csengő nevetéssel Mihály mellett a szép szőke lány.

– Ha van kiért, akkor én még a poklok rozsdás kapuit is bedöntöm!

– És mivel vívná ki mindezt? Talán azzal a ragyogó pár csizmával? – gúnyolódott a barátnő.

– Hogy mivel, kiért és miért, azt én a dervis előtt el nem mondom. Hanem elkísérném kisasszonykáimat a házukig, s ha meg nem vetnek, tiszteletemet is tenném a kedves szüléknél.

S ahogy így évődnek, beszélgetnek, s tolong körülöttek a vásári nép, egyszerre csak trombita harsan, és egy lovas török mély hangon így kiált az elcsendesülő népre:

– Utat, utat a győzhetetlen Bekyr agának!

– Utat, utat a próféta éles kardjának!

A kiáltozásra, de még inkább a közelgő lódobogásra a sátrak köré húzódik a nép, csak Mihály és Piroska állnak még a tér szélén elfogódottan, születő érzésektől felindultan. Bekyr aga előtt és mögött kivont karddal nyolc-nyolc török vitéz, mellette pedig Nászuf, a kapitánya nyargal.

Bekyr meglátja Piroskát; szőke, idegen szépsége bizonyosan tetszene Ibrahim pasának. Ezért kardjával a lány felé mutat, és így szól Nászufhoz:

– Mielőtt letűnne a hold, ez a szép keresztény hajadon a házamban legyen. Napkeltekor pedig már viszed is ajándékul az új budai pasának, Ibrahimnak, a győzőnek. Úgy legyen, ahogy mondtam, vagy a fejedet veszem.

– Úgy lesz, uram, de akkor hadd küldjem egy lovasomat a lány nyomába. Könnyebb lenne, ha itt elfoghatnám.

– Megbolondultál Nászuf, itt a vásárban? Megállna a vásár, az alkudozás, a csere, akkor miből élnénk...

– Igazad van, uram, nagy aga. Parancsot adok néhány katonámnak...

6.

Milyen furcsa játék is az élet. Amikor a legnagyobb boldogsághoz közeledünk, talán épp akkor vagyunk a leginkább veszélyben.

Piroska barátnője érezte, hogy felesleges, és elköszönt. Mihály pedig szabadon beszélhetett Piroskával. A lány szíve ilyenkor érzékenyebb és okosabb. Ahogy jobban szemügyre vette a szép, fekete legényt, tüzes pillantásában felismerni vélte az egykori játszótársát, de vidám, kíváncsi természete próbára akarta tenni a hazatérőt. Ezért kérdést kérdésre halmozott.

– Honnan jött, kegyelmed?

– Kecskemétről.

– Miért fityeg a hátán az a szép mázas csizma?

– Ez az oklevelem, az én legényszabadító munkám.

– Hát ezt biz' jól megcsinálta. Ha ezt meglátja bárki, nyomban felfogadja.

– Hát te, szép lány, honnan értesz ennyire a csizmákhoz?

– Onnan, hogy az édesapám is csizmadia!

– Szabad a nevét tudakolnom?

– Balajti Gáspárnak hívják, és... én vagyok a te kis Piroskád!

– Piroskám, szentem! Piroskám, szépséges virágom!

– kiáltotta Mihály, és magához szorította régen látott, régen vágyott szerelmét. Hogy meddig tartott az első csókjuk? Ki számolgatja ilyenkor az időt? A szerelmesek úgy elmerülnek a boldogság árájában, hogy ilyenkor elvesz minden mérték, minden meggondolás. Az érzések hullámai magányos, virágzó szigetre sodorják őket, amilyen még a szél se rezdül.

Már a bástyák közelében jártak, amikor valamennyire szóhoz is jutottak. Hogy mint teltek az évek? Mihály csak

mesélt, mesélt: tanítójáról, Fitos úrról meg jó öreg mestere-ről, Ördögh Kálmánról, aztán a kecskeméti agáról, a tolmácsolás buktatóiról, vándorútjáról, húsz aranyáról, Homoródy Bálint hívásáról és végül erről a boldog vásárról, melyben az első percben gyanút fogott Piroska látásakor, de oly gyönyörűnek találta, hogy nem mert hinni a szemének.

Aztán Piroska története következett. Egy kevés iskola, mert írás-olvasásnál többet tisztességes polgárleány nem is tudhat. Ennél több már ördögi kísértés. De még ennyibe is csak a nagy gonddal nevelt lányok részesültek, és nem is az iskolafalak között, hanem csak fogadott deákkal. Akkoriban az írás és olvasás még csak a nagyurak, a polgármesterek és a céhek urainak tudománya volt. Az apja főleg ezért taníttatta a betűkre, hogy Mihálynak írni tudjon. Otthon? Hogy otthon mi van? Kicsit meghajlott már az apja a sok munkától, gondtól. A házukhoz egy nyári konyhát tapasztottak. Az anyja az másról se duruzsol neki, csak a férjhezmenésről.

– Hát én, én nem számítok neki?

– Bizony nem. Kiszámította, hogy tíz év is eltelhet, míg műhelyed lesz... Vőlegényt keres nekem hetedhét határban. Most is vendégségbe hívta Ungnád Lőrincet, a gazdag sváb molnárt. Hiába mondtam neki, hogy koros az hozzám, több, mint negyvenéves. Mire azt felelte: „Annál gyorsabban örökölsz majd tőle!” „És az én Mihályom és a szerelem?” – kérdeztem tőle. Azt felelte: „Mihály már rég másra gondol. Ha a legény legény lesz, nem vár egy napot sem, megy a vére után. Ki tudja, Kecskeméten hányadik leánynál, hányadik menyecskénél tart?”

– Erre mit feleltél?

– Sírtam, és a leveleidet, a fogadkozásaidat mutogattam neki. Igaz, kétségeim is támadtak néha, de a leveleid újbóli olvasásával elcsitítottam azokat. És csak vártalak,

vártalak!

Ismét csókokkal pecsételték meg egymás iránti érzéseiket, bizalmukat, reményeiket.

– Most már mennem kell. Le kell ráznom az utolsó kérőmet, Ungnád Lőrincet. Te pedig szállj meg a Fekete Sasban, szedd rendbe a ruhádat, keféld le róla a hosszú út porát, és a csizmát se lógasd a válladon, mint valami vándorlegény. Aztán mondd el, mit tervezel, mutasd meg anyámnak a hús aranyat. Apám bezzeg pénz nélkül is társául fogadna. Úgy szeret téged, mint az édes fiát. Többet beszélt rólad, mint rólam. Bánthatta a lelkét, hogy elengedett tőlünk. No, ha meglát, büszke lesz rád, mint a saját fiára. Lehet is! S igaz, amit írtál, hogy törökül is meg deákul is tudsz? Hát ilyen csizmadiája sem volt még Újvárnak! Beszélj majd deákul anyám előtt is.

– Nem beszélek én előtte csak magyarul. Ha így, ahogy vagyok, nem tetszem neki, maradjon magának. Apád a pártomon lesz, s az nekem épp elég. Ő meg majd csak hozzánk kedvesedik, főleg ha unokát adunk neki.

– Igazad van, Mihály, jól beszélsz. No de én már itthon is vagyok. Adj még egy csókot itt az almafa alatt. A kerítéstől úgyse lát ide senki.

Piroska nyitotta a kerti ajtót, és futott a ház felé, de még hátra-hátranézett, és vidáman, boldogan integetett. Mihály még hosszan nézte a kertet, amelynek fűvében annyiszor meghempergette az akkor még testvérének hitt aranyos Piroskát, az almafát, amelynek vastag ágairól ledobta neki a legszebb gyümölcsöt, amott a rozzant padot, amelyen annyit mesélgetett a kishúgának, és a tisztaszoba ablakait, amelyekből most olajlámpás fénye világított, mivel hogy vendéget fogadtak benne.

Vendéget?

Ungnád Lőrincet, a gazdag molnárt.

Ahogy Piroska benyitott az ajtón, az anyja nyakába

esett, és így kiáltott fel boldogságának egész hevével:

– Édesanyám! Drága édesanyám, olyan boldog vagyok!

– Lehetsz is! Olyan kérőd akadt, mint Ungnád Lőrinc, s te még megvárakoztatod. Hol voltál idáig? Vásárolol, mint az utcakölykök? Gyere, gyere csak! Itt van, erre a tisztaszobában... Gyere már!

– Édesanyám, én Ungnád Lőrinchez be nem megyek! Én vele nyájaskodni nem tudok, és nem is akarok. Az én boldogságomnak nagy oka van. Küldje el Ungnád mestert, s ha kíváncsi az érzéseimre, jöjjön fel az én kamrámba.

Azzal Piroska a boldogság zavarával felfutott a recesegő falépcsőn.

Miután Sára asszony hosszan, körülményesen megmagyarázta, hogy az ő kedves Piroskája most rosszul érzi magát, és le kellett feküdnie, Ungnád Lőrinc felegyenesedett, és sértett büszkeségében így szólt:

– Kedves nénémasszony! Nem először próbálom én kedves leányának érzéseimet kifejezni. A szép Piroskának sohasem volt erre érkezése. Értem én, tudom én, mi itt a baj. Vén legény vagyok én hozzá, meg aztán nem is kedvel. Köszönöm az eddigi jóltartást, a szíves vendéglátást, de többször nem élek vele. Ott kereskedem majd, ahol számba vesznek. Isten áldja a tisztas házat!

Azzal vette a kalpagját, és indult kifelé! Sára asszony a kezét tördelte, magyarázott, sopánkodott, míg Ungnád Lőrinc kilépett a kapun.

Bárcsak ne tette volna! Ha a lánya után megy, nagy, éktelen sikoltozásával talán még segíthetett volna Piroskán.

De mit beszélék?! Sírás, kiáltás itt kevés lett volna. A

félemeleti kis kamra nyitott ablakán két török mászott be! Lajtorját vetettek a kitámasztó vasra. Hangtalanul léptek a gazdátlan szobába. Felemelt törrel, kendővel álltak a bordó függöny mögött. Ó, Allah, Allah, most segíts, hogy hibátlanul teljesítsük az aga parancsát! – gondolták.

Piroska keserűségében levetette magát az ágyra, csak úgy ruhástul, ahogy jött. A két török mellé ugrott, s még mielőtt Piroska sikolthatott volna, az egyik kendővel tömte be a száját, a másik kezét-lábát összekötözte, s úgy adták le, mint egy málhát, az ablak alatt várakozó szpáhinak. Az a nyergébe kapta, és vágta be. A két másik is lóra ereszkedett az ablakpárkányról, és utána nyargalt.

Sára asszony pedig csak most húzta fel elnehezült testét a lépcső korlátjába fogódzkodva. No, most megkapja a magáét az a lány! – forrt benne a méreg. Miről fecsegett, miféle boldog hírről? Így elüzni a gazdag molnárt! No, most megkapja! Nagy lány, nagy lány, de ő úgy elveri, hogy még az orra vére is elered.

Már az ajtó előtt ordítózni kezdett, hogy a nagy vérsre felhangolja magát.

– Te hálátlan! Majd adok én neked boldogságot! Kivel szürted össze a levet, te rusnya béka? Azt hiszed, hogy az orcád rózsái örökké tartanak! Elhervadnak azok! Addig kell eladni, amíg virágoznak!

Így okoskodott, vitázott Piroskával felfelé menet a lépcsőn, míg végül meglepte a csend. A nagy, érthetetlen csend. Pedig Piroskának jól felvágta a nyelvét. Miért hallgat? Miért nem szól? Sára asszony nyitja az ajtót. Hát feldúlt az ágy, üres a szoba, nyitva az ablak, az ágy előtt egy arabeszk török selyemkendő...

– Uram Isten! Uram Jézus! Gáspár, Gáspár, jó uram, gyere már, gyere!,

Mihály pedig eközben belépett Balajti Gáspár műhelyébe. Ki írhatná le a találkozás végtelen örömét? Gáspár uram először szemügyre vette a jövevényt. Nem tartott sokáig. Boldog volt, amikor felismerte, és egész erejével magához szorította.

– Csakhogy itt vagy Miskám, fiam, fiacskám! Beh szép, beh derék legény lettél! Áldjon meg az Isten! Viszsaadtad nekem a lelkem békéjét, mert bizony eddig nem volt nyugodalmam. Ha Kecskeméten elemészt a török, bizony Istenemre, én a padlás gerendájára kötöttem volna magam... No de itt vagy, s épebb már nem is lehetnél. No, most beszélj el mindent, múltat, jelent és jövendőt.

– Drága nevelőapám, a múltat és a jelent még könnyen elbeszelném, hanem a jövőben kendnek segítenie kell, mert azzal baj lehet.

És Mihály erre mindent elmondott. Rövidre fogva, robogva, hogy mielőbb a holnaphoz érjen.

– Hát ha húsz aranyad van, egykettőre kész a műhely! Akkor mitől félsz, mitől tartasz?

– Csakis Sára asszonytól. Mert én a vásáron, mint a mesében szokás, összetalálkoztam Piroskával. Megújítottuk szerelmünket, s én őt most régi pártfogómtól és jó mesteremtől feleségül kérem.

– No hiszen én neked adom, neked is szántam. Egy-máshoz illőbb pár nem akad Újvárott.

– Áldja meg jó szavát az Isten, de Sára néne se nem szível, se nem tűr, Gazdag, vén legényeket akar keríteni Pirosnak. Most is valami Ungnád Lőrinc molnárnak ajánlja...

– Ajánlja, ajánlja! De a házban én parancsolok. Gyere csak, fiam, bezárom a műhelyt! Majd én a szószólód leszek Sáránál.

Ahogy így egymásba karolva a ház felé közeledtek,

éles, visítózó kiáltásokat hallottak:

– Gáspár! Gáspár! – hangzott ki messzire. Balajti így szólt:

– Ez a Sára hangja! Nagy baj lehet. Csak nem tett kárt magában Piroska?

Mihály előbb ért a kerti kapuhoz. Nyitva találta. A kaput nyitva, a fenti ablakokat tárva, függönyeit a szél kifelé dagasztotta. Abból a kamrából hangzott a sikoltozás. Mihály rohant fel a lépcsőn. Balajti Gáspár mögötte zihált. Miska berúgta az ajtót. Sára eszeveszetten zokogott, fuldokolva kiáltozott, levegő után kapkodott, és a kendőt, a török kendőt mutogatta...

Mihály kivette a kezéből a kendőt, nézte, nézte a török mintázatot. Ezer ilyet látott Kecskeméten. Könny szökött a szemébe, és így szólt:

– Körbejárom a házat. Megkeresem a nyomokat, aztán határozunk arról, hogy mit tegyünk.

Szerencsére telihold világított. Még lámpás se kellett Mihálynak ahhoz, hogy a paták nyomaiból kiszámolja, három lovas járt itt, azok rabolták el Piroskát.

– Vajon kik lehettek? – sóhajtott fel Balajti Gáspár. Mihály nyomban megfeleli.

– Csak törökök. Végváriak hármásával ide be nem jutnak. Meg aztán azoknak akad szerelmesük bőven; kenyér, hús meg bor kell azoknak... De ha egy várban leányt rabol a török, azt a maga szakállára nem teheti. A török úgy féli a vár urát, hogy ilyet nem merészel.

– Akkor ki parancsolhatta Piroska elrablását? – kérdezte sírva Sára asszony. – Hisz nem csodálom, ilyen szépséges rózsza még egy nem akad Újvárott!

– Tudok én már mindent. Bekyr aga kíséretével átnyargalt a vásáron, és megláthatta Piroskát. Csakis ő adhatta ki a parancsot.

– Bekyr háremében még sohasem volt keresztény,

magyar hajadon. Neki csak az isztambuli lányok kellenek. Árulástól retteg, merényletől fél, nem enged az be a kertjébe magyar leányzót! – mondta Sára asszony, mert a nők már akkor is jobban tudták, mint a férfiak, hogy szerelem terén kinek miben telik kedve, vágya.

Mihály agyán átvillant az igazság.

– Igaza lehet, Sára néném. Új pasa érkezett Budára, Ibrahim, a fekete pasa. Ilyenkor a vilajetek urai a legfőbb parancsnoknak ajándékokkal, arannyal, szőnyegekkel, fegyverekkel és szüzekkel kedveskednek. Drága rokonom! Maradjanak csak itthon, én a vásárosoktól török ruhát szerzek, és beosonok Bekyr aga nagy házába. Megtudom, mi történt. Aztán cselekedhetünk.

– Jaj, édes fiam, a fejedet veszik! – zokogta Sára asszony.

– Ha veszik, meghalok, de ha kiszabadítom Piroskát, hozzám adja!

– Én-e, hogy hozzád-e? Még a lábad nyomát is megcsókolom, ha visszaszerzed az én egyetlen lányomat.

7.

Miska visszament a vásárba. Ott már minden elcsöndesedett, a nép hazatért. Csak a sok szemét meg a hallgatag rétek tanúskodtak a nappali forgatagról. Miska óvatosan egy akadzsai sátrába kúszott. A török nagy okosan a sátor nagy gerendájára akasztotta a ruháját. Miska mint a macska, nesztelenül egyenként levette a bugyogót, a mellényt, a török csizmát. Balajti közeli műhelyudvarában átöltözött, majd alig fertályóra múlva az örökösen jövőmenő török csapatok egyikével befordult Bekyr aga tornyos házában nagy udvarába. Most már igazán késő este lett. A nagy teret kisebb házak szegélyezték, de csak az

aga házának a kapuja előtt lobogtak fáklyák, no meg oldalt, egy kisebb ház előtt. Miska jól tudta, hogy csak ott kell világosság a töröknek, ahol őriz valamit. Odalopakodott hát a kis házhoz, öt janicsár kivont karddal állt őrséget. Keményen álltak ott, nagy parancsra, de nem szótlannul. A török, ha kell, meghal a hitéért, de unatkozni nem hajlandó. Az egyik így szólt:

– Mi is megyünk hajnalban a lánnyal?

– Bolond vagy te, talán gyalog janicsárral küldi Bekyr a leányzót Budára, Ibrahimnak? Velünk sohasem érne oda. Meg aztán mit csinálunk, ha a sellyeiek gyors lovasaikkal bekerítenek minket. A szpáhikapitány nyolc vitézével viszi az ajándékot. Hisz a lányon kívül két szerker is megy a hatalmas Ibrahimhoz, méghozzá nem is üresen.

– Aztán meddig kell itt őrséget állnunk? Azt is tudod, Juszuf?

– Csak hajnalig.

– Tőlem már most is vihetnék. Allah öröme és az én kényelmemre.

– Azt mondom én neked, Juszuf, felváltva ülünk és álljunk.

– Megparancsolták, hogy őrködjünk, s úgy vigyázzunk a lányra, mint a fejünkre.

– Ezt megparancsolták, de hogy elfáradjunk, arról nem szólt a parancs.

– Igazad van, testvér – felelte Juszuf. – Akkor hát kezdjük. Én leülök.

Mihály immár mindent megtudott, amit akart. Kiosont hát az udvarból, mielőtt az őrség a nagykaput bezárta volna. Visszament a műhely udvarába. Ott felöltötte a maga ruháját, a törököt bugyorba kötötte, és visszament

Balajtiék házába. A házaspár szótlanul virrasztott. Megrémültek, amikor a kaput megkopogtatták. A török gyakran felgyújtotta azt a házat, ahonnan előbb lopott vagy rabolt. Fellélegeztek, hogy Miska állt előttük, és a pislogó lámpa fénye mellett mindent elbeszélt.

– No, Sára néném, készítsen eleséget. Gáspár atyám, velem tart, vagy menjek egyedül? Mindkettőnek megvan az előnye is meg a hátránya is.

– Veled megyek, Miska. Eszemet veszteném itt a tétlenségben, a várakozásban. Ha Piroska elvész, énnekem már minek az élet.

– Én is csak azt mondhatom kendeknek, ha Piroska oda, haljak én is véle. No de ne búsítsuk magunkat, hiszen a harcok előtt, az út kezdetén állunk. Inkább fohász-kodjunk, hogy az Úr Jézus segítsen meg minket nagy vállalkozásunkban.

Hogy mi minden kell egy ilyen vándorútra, azt csak a jóisten tudja, de Mihályt sok mindenre megtanította az élet abból, amit az Úristen tudott. Füstölt szalonnát, kolbászt, nehezen száradó rozskenyeret, két könnyű homoki borral teli butykost csomagolt iszákjukba Sára asszony, két külön kendőbe, hogyha az egyik elveszne, a másik megmaradjon. Két török tört rejtettek az övükbe, kiélesítették nagy bicskáikat is, s ujjnyi vastag kötelet is vittek magukkal: megkötözésre, ablakok megmászására egyformán alkalmasat. Meg még egy sereg dolgot, aminek hasznát vehették. Aztán vaspántot tett a szomorú gazda elhagyott műhelyére, és kora hajnalban búcsút vettek a zokogó Sára asszonytól, aki Isten nevében csókokkal búcsúzott szeretett urától és öleléssel Mihálytól. Végleg megengesztelődött iránta nagy áldozatkészségéért. Sokáig állt még zokogva a küszöbön, és könnyei mögül egyre homályosabban látta távolodó, harcokba induló kedveseit.

A városkapu előtt már nagy tömeg várta a nyitást és a híd leeresztését. A szekeresek között ismét alku támadt. Most már az új árun és az új árakon alkudoztak. Mihály és Balajti úgy keveredett közénk, mintha maguk is árultak volna valamit. A nagy tülekedésben Mehmed és Murad is feltűnt. Mihály közelebb lopakodott hozzánk, mert látta, hogy a málhás lovon még el nem adott szőnyegek és kardok maradtak. Balajti egy kasszós szekér mögül hallgatta őket, de hát ő nem értette a két török marakodását. Annál jobban Mihály.

– Azt mondtad nekem, te sivatagi sakál, hogy megfelezzük a hasznot – sziszegte a hosszú Mehmed. De Murad, mint a hörcsög nekiesett.

– Mondtam, mondtam! De minden dolognak két fele van: egy nagyobbik és egy kisebbik. Te szótlán álldogáltál mellettem. Ki adta el az agának a két damaszkuszi handzsárt, ki adta el a tört a szpáhik hadnagyának, kitől vette meg a legnagyobb szőnyeget az újvári kádi? Tőlem, és nem tőled! Te csak álltál ott, mint egy tikkadt sivatagi teve, aki belefáradt már a vándorlásba, és nem akar mást, mint megdöglenni.

Mielőtt még a gyűlölettől lángoló Mehmed kiönthette volna egész haragját, a müezzin reszkető lábakkal megmászta már a minaret magas lépcsőit, és a toronyból a hívők felé kiáltotta imára szólító szavait.

Murad és Mehmed maguk elé terítették imaszőnyegeiket, és homlokukkal a földet érintve, Mekka felé fordulva, áhítattal imádkoztak Allahhoz és Mohamedhez. Igaz, mindketten imájukba szőttek egy személyes kívánságot is, csak annyit, hogy bár elvinné a pestis ezt a gonosz kutyát. Muradot; azaz vesse a gyehenna tüzére Allah ezt a gyalázatos, hiú Mehmedet. Végre felegyenesedhettek

az Allah előtt meghajlott hívek, megszólalt a kapuőrség kürtje, és kinyitották a csikorgó nagykaput. Tíz-tíz janicsár dőlt a kapu két felének, s azok lassan kitértek. Egy szpáhikapitány lovagolt ki lefelől, oldalt állt katonáival, és éles tekintettel méregette a menetet, hátha valami gyanúsra talál. De nem állta útját senkinek. Csak Mehmed és Murad málháját nézte meg alaposabban. Ez az idő elegendő volt ahhoz, hogy Mihály és Balajti megelőzze a két kapzsi, veszekedő kalmárt. Megvártak egy magyar szekereset, azzal jó darabon vitették magukat, s ott egy fa alá telepedtek.

– No, kedvesapám! Itt bizony fel kell kapaszkodnunk az országútra boruló fák ágaira, és onnan majd a két török nyakába ugrunk.

Mihály úgy mászott fel az országút fölé hajló fára, mint a falusi gyerek, Balajti uramat már hol húzni, hol tolni kellett, mígnem elérte a maga posztját. Alig helyezkedtek el, a távolban feltűnt a két török. Odáig hangzott hangos veszekedésük, eszeveszett marakodásuk. Egymás mögött kocogtak.

– Az első az enyém! – mondta, és ugrásra készülődött Mihály.

– Akkor a második nekem marad! – nyugtázta Balajti Gáspár.

– Most! – kiáltotta Mihály, és két lába már Mehmed nyakát szorította, majd ledöntötte lováról az út szélére. Egy pillanat múlva Murad is ott feküdt mellette.

Minden úgy ment, mint a karikacsapás. A két gonosz kalmár a bokrok mögött hevert megbéklyózva, felpeckelt szájjal, szőnyegbe burkoltan. Mihály és Balajti előbb meztelenre vetkőztették őket, és felöltötték jó ruháikat. Nyeregbe szálltak, és a málhás ló farát jól megcsapkodva, erős vágatába kezdtek. A nagy dulakodásban egyikük se beszélt, de most már megszólalt Mihály.

– Jól lovagol, kedvesapám!

– Én sem voltam mindig csizmadia. Csikós volt az apám, mellette nőttem fel Thury nagyuram lovaival.

– Hej, nagy iskola a szegénység! – sóhajtott fel Mihály. – Sok próbát kell ebben kiállnunk. No de mi az első próbánkon már túl lennénk. Hogy a többit megálljuk-e, azt csak a jóisten tudja.

– Ne félj, fiam, jó iskola a szegénység! – nyugtatta Mihály keserűségét a tapasztaltabb.

Így nyargaltak vagy két óra hosszat, míg egy leégett szélmalom romjaihoz nem értek. Dél felé járt az idő, megéheztek. Amíg szalonnáztak, Mihály Piroska kiszabadításán gondolkodott. Ismerte jól a török szokásait, udvariasságának formáit. Tudta, hogy hintón küldik Budára az ajándékot, azt is, hogy a katonai kíséret jóval nagyobb lesz, semhogy a harcokban járatlan, majd ötvenéves Balajti Gáspárral együtt megmérkőzhetne velük. Persze a hintó a rossz utakon jóval lassabban halad, mint a lovasok. Nekik tehát van idejük még ahhoz is, hogy aludjanak egy órát. Hisz előző éjszaka nem aludtak semmit, és ki tudja, a következőn lesz-e nyugodalmuk? A fáradtság is elnyomta őket, hát aludtak egyet a félig leégett szélmalom kormos falai között. Mihály ébredt fel elsőnek, kidörzsölte szeméből az álmot, s felkeltette Balajtit is.

– Jó apám, ébredjen már! Nemsokára itt a menet.

S alighogy ezt kimondta, az országút hajlatában feltűnt Bekyr aga első lovasa az aga zöld és fekete zászlajával. Valóban lassan haladt a menet. Mihály szíve hevesen dobogott; most nyomban megpillanthatja majd Piroskát. Milyen közel lesz hozzá, és mégis milyen messze. Nem jó az, hogy az Úristen olyan magasságban trónol, néha leszállhatna a felhőkből ide a földre. Sőt, éppen e kiégett malom elé, s tüzes nyilával eltalálhatná Bekyr aga szpáhi-

csapatát, de úgy, hogy Piroska hintáját még csak meg se pörkölje. S ahogy így szívében az Istennel perlekedett, hát már oda is értek a katonák, s elsuhant mellette a hintó. Bársonyülőkéjén, mint királynői trónuson, ott ült az ő szerelmetes választottja. Egy fekete, öreg boszorkány ült mellette. Piroska nem volt bánatos, élénk, nagy szeme az országút két oldalát bámulta, mintha valahonnan menekülést várna, vagy mintha megérezte volna, hogy itt, valahol nagyon közel, két érte élő ember rejtőzködik. Mert Piroska az első minutában tudta, hogy van védelmezője, van szerelmese, akinek minden gondolata az ő kiszabadítása. Ha csak az apjára gondolt volna, nem tölthette volna el ennyi bizodalom. Mit tehet érte a még oly nagy apai szeretettel is egy ötvenéves, megfáradt ember. No de Mihály az más, az bátor is, okos is, ravasz is, fiatal is. Beletanult a latinba, bele a törökbe, kiismerte szokásaikat, harcmódorukat, erkölcseiket. Mihály mindenre, talán még a csodára is képes.

Ó, ha a kívánság csodát tehetne, akkor a föld most megnyílna a lovasok alatt, és Mihály ölébe kaphatná Piroskát. No de manapság már oly ritkák a csodák, az embernek magának kell megküzdenie vágyaiért. S ha azokat a maga erejével eléri, már az is csoda. De hallga! Az egyik szpáhi megszólalt.

– Uram, Nászuf! Uram, kapitányom! Itt megállhatnánk. A romok árnyékában nem ér bennünket a tűző nap, s ihatnánk valamit.

– Hej, Ali, Ali, te borissza, Mohamed megcsúfolója. A határház mellett, a sövényvár előtt biztonságban megpihenhetünk. Oda nem csapnak ki a végváriak...

– Hallotta, nevelőapám? – kérdezte Mihály zakatoló szívvel.

– Hallottam, fiam. Csak hát nem értettem – felelte Balajti.

– Látta őt, nevelőapám? – kérdezte Mihály.

– Mást se láttam az egész világból – felelte az, és akkorát sóhajtott, hogy ha a malom lapátjai meglettek volna, meghajtotta volna vele a béna malmot.

– Olyan volt, mint a legszebb királylány! – suttogta Mihály.

– Mint a legeslegszebb! – toldotta meg az apa. – No de menjünk utánuk.

– Menjünk, de nagy óvatosan. Falvakon kell keresztülmennünk, s ha töröknek idéznek, még levághatnak bennünket a haragos magyarok. Meg aztán kerülgessenek csak ők az országúttal, mi átvágunk a Duna felé vezető legközelebbi úton. Két órával előbb érünk a határházhoz.

Így is történt. Csakhogy Gáspár uram nyeregtől, nyargalástól rég elszokott alfelét feltörte a vágta.

– Pihenjünk már, fiam! – nyögte.

Mihály megsajnálta. Egy patakparton megállt. Lesegettette nyergéből jövőendő apósát, és így szólt:

– No, hűsítse sebét a hideg vízben. Aztán szárítsa meg ezzel a puha turbánnal. Ha megenyhült a-fájdalma, továbbmegyünk, de most már megállás nélkül a határházig.

Dehogy tudta bevárni Balajti Gáspár, míg fájdalma megszűnik. Őt is hajtotta a láz, megszabadítani egyetlen leányát. Alig egy félóra múlva, így szólt:

– Gyerünk tovább, fiam!

Így hát továbbmentek.

8.

A hajdani megyei határház emeletes épület volt, nagy ház e vidéken az akkori világban. Kora este érkeztek oda Mihályék. Látszólag üres volt a ház, csak alkalmanként szálltak meg benne magas török urak, Volt ugyan egy öre, de az ki tudja, hol ivott, mert mi is sokat megtanultunk a töröktől, de a törökök is tőlünk. Nem is lehetett több mint másfél évszázadig kóstolatlan hagyni a hegy levét.

Mihály a ház falánál létrát talált, azon felmászta a ház tetejére. Jó lovaikat a sűrű fák közt, egy tisztás szélén hagyták. Legelésznek, csak fel ne horkanjanak. Amint a tetőre ért Miska, kileste az emeleti szoba ablakát, és kötelet csomózott az ereszre, de úgy, hogy az csak az ablak aljáig érjen. Gáspár bátyánk a tetőn üldögélt a puha turbánon, és türelmetlenül várta lánya érkezését. Nem félt, de nem értette meg Miska haditervét. Hosszas köhéscselés után így szólt:

– Kedves fiam! Mit akarsz te itt ezzel a találkozással? A szpáhik most is annyian vannak, amennyien voltak. A mi erőnk meg éppenséggel nem nőtt. Mit akarsz hát?

– Úgy látom, kedvesapám kételkedik bennem! – felelte bosszúsan Mihály.

– Nem én, csak úgy látom, hogy megzavarta eszedet a túl nagy szerelem.

– Megpróbáljuk kiszabadítani, aztán a málhás lóra tesszük, és elindulunk Sellye felé! Mert Újvárra vissza nem mehetünk.

– És ha nem sikerül? Ha közbejön valami? – kérdezte Balajti.

– Akkor is elértünk valamit... Ez az okosság próbája. Kitartásra, bátorságra biztatjuk a lányát... Piroskának látnia kell, hogy követjük, hogy vele vagyunk. No, hall-

ja... lovak dobognak, kerekek nyikorognak itt, a közvetlen közelünkben.

Néhány minutum, és a határház tágas udvarába megérkezett a menet. A tiszta, rezdületlen estében a telihold világosságában Mihály jól látott, jól hallott mindent.

Nászuf így rendelkezett:

– Vigyétek a leányt az emeleti szobába! Ali, te őrséget állsz az ajtaja előtt! Ti pedig – fordult a szpáhikhoz –, egyetek és igyatok, s aztán négyesével váltsátok egymást a kapu előtt. Ali, adj a sültből és a szörbetből a madárkának, de úgy vigyázz rá, mint a fejedre.

Mihály hallotta, amint Ali felvezeti Piroskát az emeletre. Jól megkülönböztette a katona csizmájának nehéz lépteit az enyhén kopogó női cipőcske zajától, hiszen a hézagosan rakott tető minden hangot átértsett. Lassanként csend lett. Piroska kitérte az ablakot, hogy a régen lezárt, füledt szobába levegőt erresszen. Mihály ledobta a kötelet, amit biztonság okából Gáspár uram is tartott, és halkán az ablak párkányára lépett. Piroska csak a lábait látta, rémületében sikoltani akart, de Mihály már a szobában termett, és csókjaival, erős pecséttel lezárta az ajkát. Hogy meddig tartott a csók? Ók bizony úgy érezték, csak egy tűnő pillanatig. Aztán Mihály csak ennyit suttogott Piroska fülébe:

– Megszabadítlak, ha addig élek is. Apáddal a nyomódban vagyunk. Hetvenhét próbát is kiállok téerted, nemcsak hetet, ahogy a dervis mondta. Talán ez a legjobb alkalom. Apád a tetőn van, vigyáz a kötélre. Gyere a karomba! Még egy csókot, és kússzunk felfelé.

Ámde odafent váratlanul megreccsent a tető, és Balajti uram jó hangosan felkiáltott. Kívülről szó hangzott. Mihálynak el kellett eresztenie Piroskát. Ali feléjük rohant. Mihály felkészült a kötélen, és a hátsó létrán gyorsan lemászott Balajtival.

A szpáhik az út felé siettek, Miskáék a pagonyba. Ott lóra kaptak, és az ösvényen nyargaltak tovább a folyó felé. A szpáhik nyargalásától, vad ordítózásától visszhangzott a táj. Mihály szemrehányó hangon így szólt:

– Kend is jókor kiáltott, jó apám!

– Mit tehettem, megroppant alattam a tető, majdnem lezuhantam!

– Kevés kellett, hogy felfedezzenek. No de megérte. Ez volt az okosság igen keserves próbája, a második a sorban. Igaz, bizodalmat, reményt ébresztettem Piroskában.

– Most merre? – kérdezte Balajti.

– Meg sem állunk a révcsárdáig, a Dunáig. Ott kell a töröknek is megállnia, ott kell megalkudniuk a révésszel, onnan kell átkelniük Esztergom felé, mégpedig három részre osztlan, mert ez a nagy ladik sem bír el kilenc fegyverest, meg egy hintót, még olyan könnyű és drága teherrel sem, mint a mi Piroskánk.

Éjfél lett, mire Mihályék a révcsárdáig értek.

– No, most jó apám, minden mozdulatunkkal, hajlongásunkkal változunk törökké, mert különben a kocsmáros egy korty italt, egy falást sem ad nekünk, s főleg hálólóhelyet nem – így szólt Mihály. – De nicsak, még gyertya ég a csárdában. Ott még fenn vannak.

Beléptek az ivóba. A kármentő mögött szundított a magyar kocsmáros. A gyertya pislogó fényében két részeg török ordítózott, átkozta egymást.

– Te vagy mindennek az oka! Csak a lovainkat sajnálom! Jó lovak nélkül hogy üldözzük őket?

Mihálynak kapóra jött a beszéd. Hiszen legfőbb gondja az volt, hogyan szabaduljanak meg a lovaktól, meg a bugyorban levő magyar ruháktól. A nagy homályban Mihály még arcába is húzta köpenyét, úgy szólt a részeg veszekedőkhöz.

– Ne bántsátok egymást, Allah gyermekei. Ahol legnagyobb a gond, ott van a legközelebb a Nagyúr segítsége. Mi ma reggel két gyaurtól húsz oszporáért három lovat vettünk. Nemes vérűek, gyors járásúak. Tekintsétek meg őket, a kapuhoz kötöttük, harminc oszporáért továbbadjuk nektek.

Mehmed és Murad részegségükben alig láttak valamit az ajánlattevőből. Rohantak a kapuhoz, s a sötétben is megismerték kedvenc lovaikat.

– Allah nagy! Allah jó! Allah segít, de az a két gyaur rabló gaz, fekélyes, dögletes állat. Meglakolnak, ha addig élünk is! Murad, add oda nekik a harminc oszporát. Mohamed segítsen meg benneteket!

Murad leszámolta Mihály kezébe a harminc török pénzt, és visszatértek az ivóba.

Mehmed Balajti hallgatagságán gyanút fogott.

– Miért nem beszélsz te, Allah Szolgája? Miért vagy oly néma?

– Ó, Mehmed uram, hadd a szegényt, süketnémának született a nagybátyám. Én vezetem őt vásárról vásárra. Jólásból él, nekem a kezével jelzi, és én a hívőknek szóval továbbadom, örök életére hozzám kötötte őt Allah, engem meg hozzá a szájalom. Így csak megélünk mind a ketten. Igyunk, barátaim! Látom, ti is imádsággal vezeklitek le Urunk előtt, amiért rabjai lettetek a gyaurok rossz szokásainak.

Ittak, Muradnak és Mehmednek már kevés kellett a teljes részegséghez, Mihálynak meg Balajtinak az éjféli jókedvhez. A gyertya alig pislákol, végül kialudt. A gazda már rég a kamrájába tért, és magára hagyta a négy részeget. Murad és Mehmed a párnákra dőltek, mint a feldőntött zabos zsákok, és elaludtak. Mihály meg így szólt:

– Jó apám, most levetjük róluk a török ruhát, és meléljük tesszük a magyart.

– Minek? – kérdezte Balajti. – Nem kell nekünk még egy török öltözet!

– Nekünk nem, mi nyomban elföldeljük mind a ketőt. Hanem ők szégyenükben magukra öltik majd a magyar ruhát, és a minket üldöző törökök őket vetik fogságba.

– És ha kiderül a csalás? Ha meghallgatják őket?

– Mire szóba állnak velük, mi már átkeltünk a kompon. A török révésszel majd én beszélek. Két oszporáért arra a kompra kerülünk, amelyikre a hintó. S én még egyszer szerelmet vallhatok Piroskának.

– Istenkísértés, amit csinálsz. Mindig a meredély szélén járunk. Egy rossz szó, egy hibás mozdulat, és már végünk.

Miközben így suttogtak, a két részeget levetkőztették, s melléjük tették a magyar ruhákat. Mihály csak egyre intette Balajtit.

– Kedvesapám, csak egyre vigyázzon! Amíg török ruha van kenden, addig süketnéma. Se szava, se hallása! Nem felejtí?

– Nem én, fiam. Annál kevésbé, mert ha megszólalok, vége mindkettőnknek.

Hatalmas, félszemű török vezette a kompot. Miska és Balajti voltak első hajnali utasai, de várniuk kellett, mert futár hozta a hírt, hogy egy nagy hatalmú úr és kísérete érkezik kora reggel. Valóban így történt. Nászuf vezetésével megérkezett a hintó és a szpáhik csapata. A hintó láttán Mihálynak megdobbant a szíve. Minden úgy történt, ahogy előre sejtette.

– Mihelyt elindul a komp, a hintó mellé lopakodók, s váltok egy-két szót Piroskával – mondta Mihály az apjának.

Balajti csillapította:

– Az a pár szó a fejedbe kerülhet!

– Beszélnem kell Piroskával!

– Ha az ember nem ügyel, hamar eléri a halál.

– A halál így is, úgy is elér bennünket, legalább értelmelme legyen – védekezett Miska a nagy kormánylapát-nak dőlve, mintha a révész segédje lenne.

Piroska ki-kitekintett a hintó nyitott ajtaján, és fölöt-tébb ismerősnek tűnt neki a révész segédje. Nászuf a part felé nézett, amelytől távolodóban voltak, s ahol magyar ruhában a kompra mutogatva egyszerre csak feltűnt Mehmed és Murad. A szpáhik – jól látta ezt Balajti Gáspár is – éppen lefogták és megkötözték e két gyaurnak öltözött alakot!

Milyen széles, milyen méltóságos, színeket játszó a

Duna. Kavicsos, homokos partja után zavartalan a tükre, erdővel borított hegyek ringatóznak benne, a földi békeség paradicsomaként. Pedig mennyi vér folyt itt a Duna nagy kanyarulatában Esztergom váráért, Visegrád tornyáért.. Nászuf kapitány a komp elejébe ment, hogy szemügyre vegye a hegyeket, a túloldalt fehéren kanyargó, Budának tartó országutat. Mihály pedig a komp korlátja mellett a hintó nem őrzött ajtajához lopakodott. Beszölt az ablakon.

– Ne nézz erre, kedvesem! Csak azt akarom, tudd, hogy követlek, hogy el nem hagylak. Kiszabadítlak, ha addig élek is. Szébb vagy, mint az ég, a föld, a hajnal, szébb vagy, mint a világ bármely teremtménye. Szeretsze Piroskám?

– Szeretlek, szeretlek, amíg csak élek! – hangzott alig hallhatóan, de Mihályban olyan erővel visszhangzott ez a néhány gyengéd szó, mintha az arkangyalok kürtjeit hallotta volna. Ezüstös, magas, fenséges szólammal. Mert néha nem a fülünkkel, hanem a szívünkkel hallunk, s ilyenkor a valóság határait áthágja az érzés, s a szívünk az öröklét boldogságát érzi.

Végre kikötöttek. Először a szpáhik szálltak partra, megúsztatott lovaik sörényükről a vizet rázták. Azután Nászuf kapitány következett, majd a hintó gördült a parti fővényre. Végül Mihály és Balajti hagyta el a kompot. Piroska bizakodva akart kiinteni szerelmesének a hintó ablakából, de mozdulatában megállította a félelem, és a bánattól könnyek tolultak kék szemébe. Ki tudja, látják-e még egymást? Nem mintha kételkedett volna Mihály szerelmében, hűségében avagy bátorságában. Nem, soha! De azt is tudta, hogy a legnagyobb érzés is vereséget szenvedhet a nagy, földi erővel szemben.

Az esztergomi dombtetőn állt Ali Csebeli aga palotája, már amennyire a négytornyos, nagy udvaros házat annak lehetett nevezni. Mellette a mosé és a magasba nyúló minaret. Az oszmánok hite szerint mennél magasabb a minaret, annál jobban hallja meg Allah Mohamed híveinek hozzá intézett könyörgéseit.

9.

Egy fogadó sötét szögletében ült Mihály és Balajti Gáspár.

– No, most hogyan? No, most merre? – kérdezte hosszás hallgatás után az idősebb.

– Hiszen azon töröm a fejem a kikötés óta – felelte Mihály, aztán sokáig hallgatott. Talán ez lesz a legnehezebb próba: a ravaszságé.

Miska bizonyos volt, hogy Nászuf már jelentkezett Ali Csebeli agánál, s hogy Piroska már az esztergomi nagyúr védett házában van. Igen, nincs más hátra, mint Bekyr aga nevében levelet írni Ali Csebelinek. Hozzáfo-gott hát az irományhoz. Kevesen ismerték jobban az udvariasság török formáit, mint Mihály, hisz sok száz levelet írt Kecskeméten. Tehát rákezdte:

„Ali Csebeli uramnak, a győzhetetlen kardnak, Esztergom urának és védőjének, Mohamed legjobb hívének baráti üdvözetünk! Allah úgy segítjen, hogy csak a valót, a próféta színe előtt is vallható igazságot írom. Egykori szpáhikapitányom, Nászuf, szemet vetett egy újvári magyar leányra. Azt mondá nekem: küldjük fel ezt a szüzet is Ibrahim pasának, Buda új, erős urának ajándékol, más drágaságokkal egyetemben. Egy szpáhijától bizalmas értesülést nyertem, hogy a becstelen Nászuf az ajándékok

felét az udvarán elásta, a leányt meg magának szánta, és eszébe sincs általadni. Így hát, ha Bekyr aga neve és becsülete jelent még számodra valamit, verd vasra a bitang Nászufot és embereit, akik megfizetett szolgálói ennek a sivatagi sakálnak. Arra is kérlek, hogy a küldött lányt add át e levél hozójának és süketnéma, de bizalmas kísé-rőjének.

Allah áldjon meg erővel, vitézi erényekkel. Adjon Neked győzelmeket a gyaur kutyákon, és úgy emlegessenek egész a Portáig, mint Mohamed dicsőséges kardját.

Testvéred és híved, Újvár védője és pajzsa:

Bekyr aga.”

Balajti Gáspár ámuldozva hallgatta Mihályt, amikor felolvasta neki a levelet. Hát még amikor meglátta a török írás különös jeleit.

– Mondhatom fiam, csak csodálni tudlak. Hogy férhet egy csizmadiába ennyi tudomány és ravaszság?

– Kedvesapám, én azt gondolom, minden emberfiában több lakozik, mint ahogy azt sora és sorsa alapján gondolná az ember. Meg aztán az a nehéz sors, amely két pogány közt öröl bennünket, sok mindenre rákényszerít minket. Ha nagy köveket raksz egy fiatal hátára, az vagy összeroskad, vagy megerősödik alatta. No de minek törjük ezen a fejünket. Ne felejtse, hogy süketnéma, és vágjunk neki. Nagy szerencsénk van. Ali Csebeli már nem végvár parancsnoka, s mivel a török vonal északnak tolódott, itt nincs se nagy őrség, se nagy figyelem.

Egy óra múltán Mihály és Balajti átjutottak a nagykapun. Az ajtónálló Mihály hibátlan török beszédétől és modorától meggyőzve átengedte a két vándort. A palota kapuját pedig megnyitotta előttük az Ali Csebelihez címzett pergamen. A török urakat nem védték annyira, mint a német várparancsnokokat. A török közembert gyorsabban

meghallgatták, mint a magyart. Meg aztán a szultán könnyebben talált mindenféle vezetőt, mint a császár. A hódoltsági városok számára gyorsan találtak parancsnokokat, kádikat és adószedőket, hisz hivataluk nem függött úgy a származástól, mint Ausztriában. Ha valakit megölt az ellenség, tízet tudtak a helyére. A becsületesség sem volt a hivatal feltételé. Tudta azt a szultán őfelsége, hogy mindenki lop. Az okosság már szükségeltetett, de aki magasabb hivatalt vállalt, abban meg is kellett lennie, különben nem merészkedett volna elvállalni. Hát ilyen okos, de nem nélkülözhetetlen ember volt akkoriban az esztergomi aga. Ezért hát ne csodáljuk, hogy Mihály a színe elé jutott.

Csodás, faragott díszek alatt, két márványoszlop között állt Ali Csebeli széke, melyhez kis lépcsők vezettek. – Faragott, magas támlájával valóságos trónusnak látszott. Azért volt mindez ilyen magasra rakva, mert Ali Csebeli nagy erejű, széles vállú, de alacsony férfiú volt, akinek ez volt az egyetlen bánata. Az ajtónálló bejelentette Mihályt:

– Az újvári Bekyr aga rendkívüli futárja.

– Engedd be, fiam!

Mihály belépett, Gáspár uram odakint maradt. Miska háromszor illőn a földig hajolt, és Allah áldását kérte Ali Csebelire. A Korán mondatai beavatottnak mutatták Mihályt, s ezek után Alig Csebeli gyanútlanul vette kezébe Bekyr aga vélt üzenetét. Semmi sem háborította fel jobban az esztergomi parancsnokot, mint ha valaki ostobának nézte, mint akinek túljárhatnak az eszén... Agyát elborította a vér, és a janicsárok parancsnokáért kiáltott.

– Ide hozzám! – Megkongatott egy lapot, és nyomban fegyveresekkel telt meg a terem. – Vessétek börtönbe. Nászufot, a kapzsi, kéjsóvár árulót! Vessétek börtönbe a kíséretét is! Adjátok át a rabszolgálynét Bekyr aga kül-

döttjének...

Mihály alig tudta elfojtani kitörni készülő boldog sóhaját.

– Uram Isten, Piroska szabad!

De Ali Csebeli itt még nem állt meg.

– Az ajándékokkal tíz szpáhi induljon Budának, és ugyanezek legyenek neked is kíséretedül, nehogy valami kicsapó magyar horda foglyul ejtsen benneteket!

– No, te világot rendező Jézus Krisztus, miért raktad rám ezt a nagy keresztet? Néhány pillanattal ezelőtt közelebb álltam a boldogsághoz, mint valaha, most pedig a legmesszebb vagyok attól! – sóhajtott szíve mélyéből szegény Mihály.

Esztergom kapuinál őrség tisztelgett a Budának induló csapat előtt.

– No hiszen, jókor tisztelgetek – mormolta maga elé a haragvó Mihály –, soha szerencsétlenebb nem voltam. Ahelyett, hogy kiszabadítottam volna Piroskámat, magam adhatom át a budai háremöröknek, magam lökhetem Ibrahim pasa karjaiba. Igaz, nem mindig akkor vagyunk közel a szerencsénkhez, amikor hisszük.

A kapu előtti őrségparancsnok az odagyülekező tömeg felé kiáltotta:

– Utat! Nyissatok utat Bekyr aga menetének!

Mindenki meghajolt a hintó előtt, de a tömegben, most már kaftánban, ott bámuldozott Mehmed és Murad is. Mehmed hegyes könyökével oldalba bökte Muradot.

– Murad, oda nézz! Ő az!

–...?

– Murad, kire gondolsz?

– Hogy te is látod, Mehmed a két fosztogató, gyaur kutyát?! Nem ismered fel a saját szép köpenyedet, a nagy

zsebekkel?

– Mit tegyünk, Murad?

– Utánuk Budára! Ott majd beárujuk őket Ibrahimnak, és fejüket vétetjük.

– De miért mennének. Budára? Ott csak elveszhetnek! – kérdezte Mehmed.

– A lány miatt. Biztos a lány miatt.

– Egy nő miatt a halált is vállalják? – kérdi Mehmed.

– Ezek az ostoba gyaur kutyák a lelkét keresik a lánynak. Azt hiszik, amit mi soha, hogy csak egy nő teheti őket boldoggá. Ez nevezik ők szerelemnek. És egy nővel beérik egész életükre. Két dolog miatt sajnálom ezeket a gyaur kutyákat. Az egyik hogy hitetlenségük miatt nem kerülhetnek be Allah égi paradicsomába, a másik, hogy pokollá teszik egész életüket egyetlen aszszony rigolyái, bolondságai miatt. Gyerünk utánuk! – szólt Murad.

– Ezzel a két csökönyös, lassú öszvérrel? – akadékoskodott Mehmed.

– Ezekkel. Most nekik sincs okuk a nagy sietségre. Másodszor tudjuk, hogy Budára mennek. Az út egyenes. Le nem térhetnek. A kísérettől amúgy sem szabadulhatnak, s ha előbb érnek Budára, előbb adják át az ajándékokat a nagy Ibrahimnak.

– És ha kimenekülnek Budáról, mihelyt átadják? – hangzott a kérdés!

– Ostoba vagy, Mehmed. Nézz oda. Ott nyargal a legénny a hintó mellett. Ott suttog be az ablakon. Olyan a szerelem, mint a mákony. Talán épp az Ezeregyéjszaka meséivel szórakoztatja a lánykát!

Hát bizony, eltalálta Murad, mert azon a címen, hogy ő meg Balajti Gáspár Bekyr aga személyes bizalmasai, akiknek különösen a lányra kell vigyázniuk, ott nyargaltak kétoldalt a hintó ablaka, ajtaja előtt. Balajti bátyánk

kissé elszomorodott, mert Piroska figyelme nagy részét nem reá, az apjára, hanem Mihály felé fordította. De hiszen ezen élő ember nem is csodálkozhat.

Mihály eddig csak annyit mondhatott el Piroskának, hogy szívének minden vágásával és erejével őt szereti, ámbar a lányok amúgy is csak ezt akarják hallani.

– Mert nemcsak a tetteidből akarom kiolvasni, hanem a szavaidból is – suttogta Piroska.

– Szavak, szavak? Mit érnek azok?! Soha még annyi hazug, hűtlen fogadkozás el nem hangzott a földön, mint a szerelemről. De ha már ilyen kíváncsi vagy, akkor elmondom neked, hogy egész gyerekkoromban csak téged féltettelek. Téged akartalak megóvni a garázda fiúktól, akik kavicsokkal dobáltak, bogánccsal kínoztak, akik kedves kiskutyádat, a Mókust annyiszor ellopták. Érted verekedtem mindig, pedig ők többen voltak. Ha mézest kaptam, neked vittem több mint a felét. Igaz, akkor azt hittem, hogy a húgom vagy, és az én védelmező gondoskodásom teirántad csak testvéri érzéseimből fakad.

– Pedig hát szeretsz! Ugye szeretsz?! – faggatta Piroska, mint aki semmit se lát, pedig milyen szép vidéken haladtak.

Nagy kanyarulatában a Duna oly szélesen, zöldesen hömpölygött, mint valami tenger. Az országút a folyam mellett kanyargott, akár egy felpenderített fehér szalag. Az országúttól jobbra Visegrád erős tornyának az idő vasfogától kimart falai tanúskodtak a magyar múlttól. Nem volt most e várban csak egy csapatnyi szpáhi és a tetőn öt nagy ágyú török tüzerekkel. Sok dolguk azoknak sem akadt, hiszen Visegrádot csak az vehette be, aki már Esztergomot elfoglalta, és Buda bevételére indul. Ahhoz pedig világnagy hadsereg kell. Könyöröghetett a magyarság a császárnak, a pápának, a dózsénak, a francia királynak, mindegyiknek legkisebb érdeke volt, hogy a magyar

szabaddá legyen. A gazdag itáliai városok jobban gyűlöltek egymást, mint bármelyikük a törököt... De mit érdekelte most a világ Piroskát, amikor a maga szerelmes világa forgott kockán.

– Amikor az apád megmondta, hogy nem vagyok a fia, és elvezetett a szüleim sírjához, a légfájdalmasabban az érintette a szívemet, hogy elveszítelek téged. Hogy apám, anyám nincsen, az keserű volt, de hogy az én édes Piroskám nem testvérem többé, azt titkon, keserves könnyekkel sokáig sirattam. Aztán hirtelen eszembe jutott valami. Igaz, elvesztettem benned a testvéremet, de megnyerhetem benned a szívbeli szerelmet... Ha idegen vérből származom, akkor az enyém lehetsz a szent házasság felbonthatatlan köteléke által. Még gyermekeink is lehetnek, s így a boldogságunknak nem lesz se vége, se hossza...

– No, ezt korán kitervelted, te agyafúrt! – nevetett Piroška, majd így folytatta: – Én még kisebb voltam, s csak az elvesztésedet sirattam. Úgyannyira, hogy még az anyám is megbánta, hogy apámmal elüzetett az otthonkából. Nagy keserűségem csak akkor csillapult, amikor megtanultál írni. Épp tizenöt éves voltam, amikor az első leveledet vettük. Egyik napról a másikra másként suttozott a hársfa, szebben fütyült a madár, tüzeesebb színűek lettek a virágok. Kékebb az égbolt, és ígéretesebb minden sorod, minden szavad. Éreztem, hogy amit leírsz, nem mese. Tudtam, értem tanulsz írni, olvasni latinul, törökül, értem guberálsz a hatosokat, értem túród Ördögh Kálmán bátyánk rideg otthonát. De aztán elfogott a kétség. Oly messzi tőlem Kecskemét. Annyi ott a lány, akadhat közöttük nálam szebb is, nyájasabb is...

Így beszélgetett a két fiatal, és az ostoba szpáhiknak eszükbe sem jutott, hogy ugyan milyen nyelven suttozott órák hosszat ez a török a keresztény lánnyal. De az érzé-

sek függönyét egyszerre széttépte a valóságtól való rémület. Piroska felkiáltott.

– Mihályom, kedvesem, ez mind a múlt, de mi lesz velem és veled? Mi lesz, ha Budára érünk? Mit teszel, ha behurcolnak a pasa háremébe? Én csak egyet mondok; csak a tiéd leszek. Ha a pasa magához vitet, én inkább meghalok. Ha kell, tört döfök magamba, ha méreghez jutok, az által megyek el, ha másként nem lehet, a Duna-parti palota ablakából vetem le magam!

Amint mindezt Piroska kimondta, már az elképzelt borzalmaktól is könny szökött a szemébe. Sajnálta önmagát, a fiatalságát, a szépségét, az életét, sajnálta Mihályt, aki sokáig árván marad, és vigasztalanságában beveti majd magát a végvári sáncok, falak mögé, és a zöld réteken keresi majd a megbékítő halált.

Ettől még jobban zokogott, s Mihály alig állta meg, hogy a hintó ablakán át ölelésével, csókjaival meg ne vigasztalja.

– Ne sírj, angyalom, lelkem, szentem! Ne sírj, mert elveszed minden bátorságomat.

10.

Amikor Budát elfoglalta a török, nem élt valami nagy város a falai között, de tiszta és rendezett település volt. A vár tornyos palotája most a budai pasa otthona, csak a tornyokra ragasztottak aranyló félholdakat. A vár alját a Duna hullámai csapdosták. Amit a török épített, az nem volt sok: néhány mosé magasba mutató minaretekkel, három fürdő márvánnyal borított falakkal a hőforrások, mellett. Tisztálkodásukat a Korán parancsára művelték, de ez a tisztaság csak a testükre s – ha a moséba léptek – mezítelen lábukra Vonatkozott; az otthonaikra, az utcákra

és terekre már nem. Mindenfelé tornyokban állt a szemét,” s legyenek milliói zizegtek a búzló hulladékhalmozok felett.

A zsidókat rég kitelepítették a várfalon kívül Óbudára, de nem a törökök, akik semmiféle vallást nem üldöztek, hanem még a hazai királyok. Így egész utcákat töltöttek meg a török előkelőségek. Ibrahim pasa csak kormányzott a várból. Emeletes, lakályos háza a Fő utcán állt. Mély pincéje tele volt harácsból származó borokkal, amit még az elődje hagyott rá, mert meg vagyon írva, hogy a halotti díszkafatának nincsen zsebe; azaz hogy lophatsz, rabolhatsz életedben, amennyit akarsz, a túlvilágra semmit se vihatsz magaddal tiszta vagy bűnnel terhelt lelken kívül. De egy még mélyebb pincéje is volt a pasa egyszerű házában, ott oly hideg uralkodott, hogy a nyers húsok nyáridőben is napokig frissen maradtak, és a pince legmélyéről kristálytisza forrásvíz fakadt. Megfizethetetlen kincs ez hosszú ostromok idején. Márpedig az előző pasát mindig csak egy gond gyötörte: hát ha megbékélnek egymással a keresztény udvarok, s hátha elszánják magukat egy igazi, nagy erejű ostromra? Mit tudták azt a Szolimán és Ibrahimok, a pasák és a bégek, hogy majd egy évszázad kell még ahhoz, amíg ez a hadi szövetség megszülethet. No de minek kalandozok én a szultánok, nagyvezírek és pasák gondjai közé, amikor most kel át a kíséret a nagykapun, és az őrt álló kapitány most faggatja Mihályt.

– Honnan jöttél, igazhitű testvérem?

– Újvárból, Bekyr aga küldetésében. Íme, itt a levele.

– Azt én el nem olvasom. Hanem felelj, mi célból érkeztedél Budára?

– Hogy Bekyr aga ajándékát átadjam a szultán győzhetetlen vitézének, Ibrahim pasának.

– Mit hoztatok? – kérdi a kapitány sűrű, fekete szem-

öldökét összevonva, és vizsgáló pillantásokkal méregetve a hintót és a ládákat, a szpáhikat és a fátyoltalan, szemérmetlen, gyönyörű, szőke gyaur lányt.

– Újvár legszebb szüzi keresztény rózsáját.

– Annyi szüzet küldtek már a nagy pasának, hogy nincs kertésze a világnak, aki ennyi rózsát akár élete végéig leszakíthatna. No de ez az ő dolga. Hanem, ide hallgass! A te szpáhijaid itt maradnak mellettem, ti ketten, a hintóval, meg az ajándékokkal induljatok az én kísérettemmel a pasa kisházába. Ott majd megtekinti az ajándékokat, ha ugyan kedve lesz hozzá.

– Allah és Mohamed, már miért ne lenne kedve hozzá? – színlelte a kétségbeesést Mihály, hogy az unatkozó, bőbeszédű kapitányból kiszedjen valamit.

– Hogy miért? Mert nagy bánata van. Egyetlen szépséges leánya, Fatma beleszeretett Ahmedbe, a várkapitányba. No hisz nem csoda.

– Akkor mi a baj? Allah a pasa örömeire küldötte őt szépséges, egyetlen leányának.

A kapitány most halkabban folytatta:

– Ahmed nagy vitéz, de egy szegény rodostói halász fia. Ibrahim pasa pedig a szultán rokona. Amikor meg kell védenünk a szultánt, a várakat, amikor párviadalra kell kihívnunk a legjobb magyar vitézeket, akkor egyformán Mohamed hívei és Allah gyermekei vagyunk, de ha a szultán rokonának a lánya megkíván bennünket, ha asszonyként a házukba akar lépni, akkor nyomban kiderítik, kinek volt halász, kovács, piláfárus, szőnyegszövő vagy kertész az apja... Egy nép vagyunk, amíg meg kell hálnunk, de megosztanak minket, mihelyt élnünk kell. Hiszen te is tudod, hogy milyen az élet. No, ide négyen, és vigyük ezt az újvári rózsát és Bekyr aga ajándékait Ibrahim pasa dicsőséges kisebbik házához. Ha szerencsém lesz, éppen nekem juttatja ezt a szőke gyaur ném-

bert, ámbár én csak a feketéket szeretem, de tudod, nekünk, egyszerű kapitányoknak meg kell elégednünk mindennek az utolsójával... – Ezzel a csapatot elindította.

Piroska a nők utolsója? Ó, milyen ostobává teszik az embert az előítéletek. A szépet csúfnak látják, a jót gonosznak, s a gáztettet üdvözítőnek. A nap fényénél jobban szeretik az éjszaka sötétségét, a világosságnál a sejtelmes félhomályt. Hol kezdődik az emberi okosság és hol végződik? Ilyen kérdésektől gyötörve bámulta Mihály az ő világszép Piroskáját.

Ibrahim pasa mostanában gondokkal nyugodott le, és gondokkal ébredt. Senki sem élhet a múlt emlékeiből. Nem gondolhatott örökké a balkáni csatákra, a Dráva melletti ütközetben tanúsított hőstetteire, amiért maga a nagy hatalmú szultán is kitüntette, s Drinápoly parancsnokává nevezte ki. Ibrahim nemcsak bátor, de okos ember is volt. Ő, aki a Boszporusz partján a szultán öccseként nevelkedett, semmibe vette a hatalmat. Látta a főszakácsot vezírt megillető selyemkaftánban, hímzett, buggyos nadrágban pompázni, és látta fejét vétetni, mert a felséges szultánnak elsózta a sültjét. Gyerekként látta a százhusz szépséggel teli hárem ezüstös tükreit. Később hallott a nők irigységéről, mert a szultán már hónapok óta csak Zinaidát, Anatólia legszebb rózsáját boldogította szerelmével, és látta azt is, amikor Zinaidát – vad és okatlan féltékenységében – egy öszvérhajcsárnak ajándékozta. Látott hitehagyott szerbeket, magyarokat, macedónokat, amint Mohamed zászlóartói, nagyvezírek lettek, és ott volt Ali Mehmed fejevételénél, aki a hősök hőse volt, de megtámadta a palotát, amikor a fellázadt janicsárok élére állt. Tudta, hogy bátor tettei kevesebbet érnek a

portánál, mint az ajándékai, hogy céltudatos védelmi munkájáról aligha értesül a szultán, de minden kis hibájáról megsokszorozva küldenek hírt legjobban jutalmazott kegyencei. A hatalom önkénye vagy megfélemlíti az embereket, vagy közömbössé teszi őket. Ibrahimmal ez utóbbi történt. Mindannyian Allah és a szultán kezében vagyunk. Ha pedig így van, ne gondolkozz a jövőn, hiába itt az okosság, ebben az életben nincs kérdés, csak felelet van. Legyen meg Allah akarata.

De hát mi volt, ami még ezt a bátor és okos Ibrahimot is érdekelte? A vár, a hadsereg, a vilajetek sorsa, a zsitvatoroki béke betartása, de mindez csak az eszét foglalkoztatta. Hát a szívét? Ötvenöt éves elmúlt, túl volt az érzelmek igazi rabszolgaságán, szívét csak egyetlenegy leánya, Fatma töltötte be. Nemcsak a szépsége miatt, nem is csak azért, mert néhány vonása rá hasonlított, hanem azért, mert gyermekkorától különös báj nyilatkozott meg benne. Már kislánykorában is elbűvölte apját gyermeki kedveskedésének bájával. És most ez a tündéri lány bele-szeretett Ahmedbe, a várkapitányba.

Ibrahim tapsolt.

– Parancsolj, uram! – Az öreg szolga mellén keresztbe tett kézzel mélyen meghajolt.

– Hívd ide Fatmát!

A hívásra Fatma köpenyt kapott magára, piros szatytyánpapucst húzott a lábára, és még egyszer a tükörbe nézett. Bánatos, nagy fekete szemek néztek rá vissza a tükörből.

Ibrahim magához intette Fatmát, és az ajtónállót kiparancsolta. Nagy, párnás számolyára maga mellé ültette lányát. Ránézett, megérezte félelmét, és hirtelen őt magát is bizonytalanság fogta el. Mert ha szeretünk valakit, akkor a magunk érzései mellett átérezzük a másik érzéseit is, s így megrendülünk a konokságunkban.

– Igaz, amit suddognak?

– Mit suddognak, szeretett apám? – kérdezte remegve Fatma.

– Hogy Ahmed elrabolta a szívedet!

– A szívemet még nem, csak az érzéseimet! – felelte szemét lesütve Fatma, és bársonyos barna, szépséges arca elpirult.

– Ha az érzésed Ahmedé, akkor nemsokára a szíved is övé lesz.

– Ha szeretett és jó apám is úgy akarja!

Ibrahimit előntötte a harag. Még beleegyezését is adja egyetlen kincsének elvesztéséhez. És ki viszi el tőle? Ki?

– A szultán rokona egy boszporuszi halász fiához akar menni?

– Mindannyian Mohamed gyermekei vagyunk! – felelte halkán Fatma.

– Ez igaz! De nem egyforma értékű és nem egyformán szeretett gyermekei. Bárki más megteheti ezt, csak a porta rokonsága nem.

– De jó apám! Sohasem vetem rá a szemem, ha nem azt hallom tőled örökké: ez az Ahmed a legbátrabb, a legerősebb, ez lesz az utódom. Nagy katonát nevelek belőle... Ugye, ezt mondtad?

– Ezt, leányom. De ezt a nagy katonát a birodalomnak akartam nevelni és nem tenéked. Még Ahmed se méltó hozzád. Sok ragyogó gyémánt és smaragd van a világon, de tenálad ragyogóbb nincsen.

– És én mégis csak arra kérlek, adj engem Ahmedhez!

– Nem, soha!

– Apám, te megtöröd a szívemet. Megmondanád, ha már szolgálódnak tekintesz, hogy mit határoztál felőlem?

– Kimondom! Azé az első muzulmán férfié leszel,

akinek tisztességes hivatala van, megnyerő, jólelkű, okos és a Koránban járatos.

– Ahmed a várkapitányod. Elég magas a rangja. Mindig azt mondtad, igazi vitéz.

– A katona tiszttsége csak a haláláig tart, a halál pedig annál közelebb lopakodik hozzá, mennél bátrabb. Én nem akarom, hogy korai özvegységben hervadj el vágyaiddal, reményeiddel. Most fogadom Bekyr aga követét, nézd meg őt a kis ablakon, talán ez lesz az igazi.

Fatma mélyen meghajolt annak jeléül, hogy aláveti magát az atyai akaratnak, de szép szeméből megállíthatatlanul hullottak a könnyek. És nem értette, mivel áll magasabban Bekyr aga követe, mint Ahmed? Vagy talán egy apát is eltölthet a féltékenység ördöge?

11.

A pasa öreg udvari embere mélyen meghajolt, és így szólt:

– Szolimán, újvári fődefterdár, Bekyr aga követe kéri alázattal, engedd őt magas színed elé, hogy átadhassa ura ajándékát abból az Allah számára örvendetes alkalomból, hogy Buda pasája lettél, a magyarországi vilajetek pajzsa és kardja.

– Engedd elém Bekyr aga küldöttét!

Azzal az ajtót fedő nehéz, keleti szőnyeget kettévonták, és kitárták a szárnyas ajtót.

Mihály egyszerű kék kaftánjában, fehér turbánjában, rövid, görbe kardjával is olyan volt, mint egy mesebeli hős. Szénfekete haja, kis szakállába érő keskeny bajsza, délceg termete, méltóságos mozdulata minden lány szívét megdobogtatta volna, a Fatmáén kívül. Fatma szeretett, és semmit sem látott a szemét elborító könnyektől. Mi-

hály hat lépéssel Ibrahim széke előtt letérdelt, és a sirázi szőnyeget megérintette magas és büszke homlokával.

– Dicsőséges Ibrahim pasának, a rettegettnek, a próféta győzhetetlen harcosának. Szolimán üdvözl téged.

– Allah áldjon fiam. Szolimán. Eddig mindenki rettenetesnek nevezett, te meg rettegettnek. Ugyan miért?

– Azért, fényességes pasa, mert tőled csak a gyaur ellenség retteg, de rettenetes nem vagy. Igazságos és jószágos vagy népedhez, adakozó a szegényeknek, és lovagias, ha bátor és tiszteletre méltó ellenségre találsz.

– Jól beszélsz, fiam, és jól felelsz. Úgy, mintha a Korán ismeretében nevelkedtél volna.

– Abban nőttem fel a kecskeméti aga házában, aki fiaként szeretett, és megáldott, amikor útra keltem.

– S miért hagyta őt el, ha annyira szeretett?

– Nagy hatalmú pasa. A sas, a hegyóriások királya magas sziklafalra rakja a fészket, bogáncsból szöv, de puha, illatos füvekkel béleli ki a belsejét. Addig eteti a fiókáit, míg meg nem erősödnek. Akkor aztán kiforgatja a fészket, és a fiókák lefelé zuhannak. Hogy össze ne zúzzák magokat, meg kell tenniük az első szárnycsapásokat. Ha elfáradnak, a sasanyó a szárnyára veszi őket, s ha megpihentek, ismét a mélységbe veti kicsinyeit. Mert a sasnak, a levegő és a hegyek királyának szállnia, harcolnia kell. Mikor váltam volna életrevaló férfivá és harcosná a kecskeméti palota puha fészkeiben?

– Honnan veszed ezt a képet, ha a síkságon születél?

– A kecskeméti aga a zord örmény hegyek fia volt. Ott harcolt az apja is az örmény gyaurokkal. Minden története a vad hegyekről, a vízesésekről, a szurdokokról szólt.

– Most pedig megmondanád, miért küldött hozzám a derék Bekyr aga?

– Elküldötte illő ajándékait.

Azzal Mihály tapsolt, és az esztergomi szpáhik á terhektől roskadozva vagy a drágaságot óva egymás után tették le Ibrahim lába elé, amit csak hoztak.

– Nézd ezt a hatalmas szőnyeget. Kék, mint a kék mecset, kék, mint az ég, kék, mint a Boszporusz. Hatalmas fa ágain nézd a madarakat, szinte csattogni hallok hajnali éneküket. Tizenkét szövőlány egyidőben csomózta. Hogy vágyódhatott ez a tizenkét lány a szerelemre, a szabadságra. Ezekből a vágyakból szőtték a kert nyíló, szinte illatozó virágait...

– Szolimán fiam, te úgy beszélsz, mint a költők.

– Csak a szőnyeg szépsége hangolt ezekre a szavakra. De itt van, nézd, ez a hatalmas ezüstkallitka. Kékre és fehérre festette a mester, olyan boltozatos, mint a nagy mecset tornya. Hintácskáin húsz madár ringathatja magát, hogy gazdája kedve szerint fütyürésszen. Bekyr aga tudta, hogy szépséges lányod zárt otthonában örülni fog a becsempészett, idevarázsolt természetnek. Hallgasd csak a madarak énekét, mind másfajta, valamennyi másképpen fütyül...

Itt van ez a sakktábla. Elefántcsontból faragta egykor a mestere, aki e játék kedvelője volt. Nézd lován a szultánt, trónusán asszonyát, nézd az ágaskodó lovakat, a kengyelfutót, az erős parasztot, Drinápoly nyolcszögletű bástyáit...

És nézd ezt az ezüstmívű puskát, pisztolyt, ezeket a hajlékony damaszkuszi pengéket. Ezt a hatalmas pallost, amit csak a te roppant kezed tud csapásra emelni, de ha lesújtasz vele, kettéhasíthatasz egy elefántot. És nézd ezt a házi virágoskertet. Minden virága ritkaság és szépség. Távoli, messzi vidékekről hozatta őket Bekyr aga, hogy öröme teljék benne szépséges lányodnak. De a legszebb virágot neked küldte. A te örömödre, a te boldogságodért. Újvár legszebbik hamvas, szőke leányát. Mert minden

virágnál bódítóbb és illatosabb a leány viruló szépsége.

Siráz legszebb nyíló virágánál is szebb a vágyódó szépség. Hát ha még az érzések is felébrednek majd benned. Amikor nem egyszeri vágyad betöltését várod a szerelemtől, hanem minden csókja csak növeli a vágyódásodat, amikor nappal is róla álmodsz, és éjszakáidat is az ő szerelmének képei töltik be. Az ilyen szerelem olyan, mint a mákony. Hiába akarsz szabadulni bódulatától, egyre jobban vágyódsz utána. Olyan ital ez, amely nem oltja, hanem csak fokozza szomjúságodat. Olyan eledel ez, amellyel nem tudsz elteni, ellenkezőleg, egyre éhesebb leszel. Az uralkodót szolgává teszi, a szolgát uralkodóvá. Ehhez mérten a gazdagság, a drágakő, a birtok, a hatalom üres hiúság, a szegénység terhei pedig

könnyűvé, elviselhetővé, sőt mulandóvá válnak. Ez a szerelem betölti a szívedet, a világot, enélkül társtalan vagy, magányos, hiába van ezernyi szolgád és száz háremhölgyed. Ezzel az érzéssel elégedett vagy és boldog, enélkül üresek a napjaid, és céltalan a világ...

– Elég! Elég a lány dicséretéből! A lány valóban szép, de te már úgy dicséred, mintha magad éreznéd mindazt, amit mondtál. Vagy talán költő vagy, aki behatolsz mások szívébe, s mint a gyöngyhalászok, onnan hozod fel a zárt kagylókat mások érzéseinek rejtett gyöngyeivel.

Fatma mindezt jól hallotta, és szívében visszhangra kelt a délceg ifjú minden hasonlata, de őt csak Ahmed iránti érzéseire figyelmeztette.

Piroska szívét eleinte a bánat tépte. Noha nem értett törökül, mégis megérezte, hogy Mihály minden szava hozzá intézett szerelmi vallomás. Az, amit az újvári vársárban és ott a széles bástyánál elmondani nem tudott még, mert megakasztotta szavát a találkozás váratlansága, meglepetése s az ő nem várt, nem remélt kivirult szépsége.

Ibrahim csak azt látta, hogy a lány szemébe könnyek szöknek, de azt nem, hogy ugyanez az érzés az ő lánya szeméből is könnyeket fakasztott.

– Szolimán! Kérdezd meg tőle, hogy miért sír.

Piroska tudta, hogy itt csak Mihály érti meg őt, s ezért érzései szerint válaszolt.

– Azért sírok, mert sejtem: olyan szavakkal kínálsz fel ennek a kutyának, amelyeket te érzel. Azért sírok, mert neked mindezt boldogan viszonznám, de ennek nem adom se a lelkem, se a testem.

– Mit mondott? – kérdezte Ibrahim.

– Azt, nagyságos pasa, hogy örömmel megy a háremmedbe, ha elfogadod őt, aki idegen a számodra, és mit

sem tud a Koránból.

– Mondd meg neki, hogy a Koránból mit se kell tudnia, s amit meg tudnia illik, azt itt gyorsan megtanulja majd...

– Engedd meg, hogy lefordítsam neki bölcs szavaidat – azzal Mihály Piroskához fordult. – Azt mondta a bítang, hogy itt mindarra megtanítanak, amire szükséged lesz. De előbb vágom el azt a vastag, fekete nyakát, semmint ez a vágya beteljesülhetne. Légy csak nyugodt drágám, és bízzál bennem, amíg csak élek!

Ibrahimot fellepeztették Mihály szavai, de főleg Piroška rózsás, szőke szépsége, s ezért hirtelen mozdulattal belecsapott a gongba, amelynek hangja többszörös visszhangot vert az arabeszekkel cifrázott teremben. A főajtónálló két szpáhival lépett be az ajtón. Ibrahim pasa így szólt:

– Legyen ma este a palotában tánc és lakoma. Gondoskodjatok sültekről, piláfról, szörbetről és süteményekről. Legyen elegendő zenész és táncosnő a hárememből, és mutassa be Szolimán fiam Bekyr aga ajándékait egész udvaromnak. Hadd lássa mindenki, itt a vilajetekben és a határokon túl is, hogy Ibrahim, az új pasa előtt meghódoltak mindenek, hogy nekem adóznak erővel és tisztelettel a beglerbégek, a főcsauszok, a kádik, a katonák és a szultán öfelségének hivatalnokai. Vigyétek ezt a lányt, és adjátok rá a legszebb ruhát. Vigyétek Szolimánt, s adjatok neki olyan öltözetet, amelyet bölcs szavai és bátor élete szerint megérdemel, és hívjátok ide a lányomat, Fatmát, mert beszélni akarok vele! Ti pedig teljesítsétek kívánságomat – fordult Ibrahim Mihályhoz –, és társaddal együtt légy a vendégem az esti vigasságon. A legjobb citerások és síposok zenéjét fogod hallani.

Mihály mélyen meghajolt. Mellén összetett kézzel így szólt:

– Nem véletlenül ad valakinek hatalmat Allah. Te, Ibrahim pasa, méltó utóda vagy Buda eddigi védőinek. Nagy vagy te a nagyok között is.

Meghajolva hátrált az ajtóig, de hajoltában is biztató pillantásokkal bátorította a kétségbeesett Piroskát. Azt, hogy mivel buzdítja őt, még maga sem tudta. Mihályban mégis élt a remény; a szabadulás és a szabadítás reménye. Hogy ez miből táplálkozott? A helyzetből nem, csak a szerelemből. Ez súgta neki, hogy ne csüggedjen, jól figyeljen; mert az élet, amíg élünk, mindig tartogat számunkra valami jó lehetőséget.

Alig tette ki lábát Mihály, alig vezette el egy vénaszony Piroskát, máris bekísérték Fatmát az apja elé, Ibrahim sokáig hallgatott. Majd így fordult a lányhoz:

– Láttad ezt a küldöttet, Bekyr aga legjobb vitézét?

– Láttam, jó apám.

– Milyennek láttad?

– Deli, délceg, szép ábrázatú férfiú volt.

– És a szavai milyenek voltak? – kérdezte Ibrahim.

– Választékosak, megnyerőek!

– Hát akkor jól figyelj rám. Ezerszer inkább ez legyen az urad, mint Ahmed. Megértetted?

– Megértettelek apám, de engedelmeskedni nem tudok. Hatalmadban áll, hogy ne adj Ahmednek, de az nem, hogy ennek az ismeretlen Szolimánnak legyek a kedvese. Ezért még egyszer kérlek, gondolj az én érzéseimre is, és ne add át magadat önféjűségnek.

– Mit mondasz apádnak? – kiáltott a hiú Ibrahim, és már megkongatta a gongot. A vénség bejött, és Ibrahim parancsot adott neki.

– Vidd a szobájába! A vacsorát és az ünnepséget a rejtett ablakon át végignézhettek, hátha megjön a lánykám kedve a kiszemelt vitézre. De jól vigyázz rá, nehogy Ahmed a közelébe férjen!

– Igenis nagyúr, parancsod szerint teszek – mondta a vén, fekete asszony, és mélyen meghajolt.

Amint Fatma párnákkal, heverőkkel, ámpolnákkal teli szobájába értek, Fatma így szólt:

– Most pedig, édes dajkám, hívd ide Ahmedet, hogy mindent elmondjak neki.

– Kedves galambocskám, kis madaram, ezért az életemmel fizethetek! – mondta kezét tördelve az öregasszony.

– Igazad van, ezért te dönts el, hogy teljesíted-e, amit kérek vagy sem – s mikor ezt kimondta, végtelen fájdalom érzése tükröződött nagy fekete szemében, amely olyan volt, mint valami mindent visszaverő tükör.

– Megyek én, kisleányom. Megyek már. De nem lesz könnyű bejuthatnom hozzá, és még nehezebb lesz őt idevezetnem.

– Nem is ide kell őt hoznod, hanem a nagy palotába, a vidámságok terme melletti kis kamrába vezesd. Oda bejuthat, hisz ő a palota parancsnoka. Ismer ott minden rejtett lépcsőt, minden titkos ajtót.

– Igazad van, édes lányom. Először hát a palotába kísértetek, annak az őrsége elvezet engem Ahmedhez, ő pedig majd megtalál téged.

Így is történt. Az öregasszony a palotába vitte Fatmát, aztán szólt az egyik katonának, hogy vezesse Ahmedhez. Ahmed leolvasta az öregasszony arcáról, hogy valami rosszra kell felkészülnie.

– Mi történt az én virággommal, életem csillagával? – kérdezte a hatalmas férfi, és megreszketett.

– Még semmi rossz, de ha nem sietsz Fatmához, minden megtörténhet.

– Hol van?

– A lakomaterem melletti rejtett szobába vitette őt a nagy Ibrahim.

Senki sem ismerte úgy a palota és a vár rejtett lépcsőit, föld alatti és feletti folyosóit, mint Ahmed. Nála volt egész Buda hadi térképe, s még nem adta át azokat Ibrahim pasának. Karddal a kezében futott végig a kazamatákon, a falba vágott, keskeny lépcsőkön, míg végül a kis szoba ajtaja előtt állt. Hogy dobogott Ahmed harcokhoz és a halál gondolatához szokott szíve! Mert amit Mihály Kecskeméten a törökök szerelméről hallott, az csak öreg basákra, bégekre vonatkozott, nem a fiatalokra. Az ifjú török legény és lány éppúgy szeretett, mint bármely más nemzetbeli. A világ az ő szemükben is csodákkal és édes, sejtelmes várakozással volt teli. Mintha a boldogság ott lappangana mellettük, körülöttük, s minden lehetségessé válna. Még talán az ég csillagát is elérnék kinyújtott kezükkel. S amilyen egyforma volt bennük a boldogság iránti vágy, ugyanakkora a szerelmükért való aggodalom, féltés, s ha lelkük bizonyosságát valami megingatta, a féltékenység is. Ezért dobogott úgy Ahmed szíve, mintha dobverő szólt volna a fülében, egyre hangosabban, egyre gyorsabban. Az ajtón belülről csattant a zár. Ahmed benyitott. A szoba közepén felemelt tőrrel állt Fatma...

Amikor megpillantotta Ahmedet, kiejtette a törte, és szerelmesének karjaiba esett.

– Tündérem. Mi ez a tört?

– Nem tudtam, hogy te érkezel, vagy már Szolimánt küldi ide az apám.

– Ki az a Szolimán? – kérdezte Ahmed.

– Bekyr aga első embere. Az apám nem ad hozzád!

– Miért nem? Mindig keményen harcoltam. Buda hőségének neveznek még a janicsárok is, pedig ők gyűlölik a lovasokat.

– Azt mondta, mi a szultán rokonai vagyunk, te pedig csak egy halász fia vagy.

– Alacsony származás? A népből származom. Az hó-

dította meg Várnát, Ruméliát, a havasalföldieket, az albánokat, a szerbeket, a magyarokat... A mi lebecsült vérünk öntözte a várfalakat egész Egerig, Kőszegig.

– Nekem te vagy a legjobb és a legszebb. Megmondtam az apámnak. Nem leszek soha se Szolimáné, se másé, csak a tiéd.

– Mit tervez az apád?

– Már megmutatta nekem Szolimánt. Azt mondtam neki: nem kell. Most díszbe öltöztette, lakomát, zenét, táncosnőket rendelt, hogy még egyszer lássam esti fényben, hátha megtetszik, és megszeretem őt.

– Miféle ez a Szolimán? – kérdezte Ahmed féltékenységre gyulladva.

– Tetszetős annak, aki még nem szeret, de akinek a szívébe már beköltözött valaki, az se nem lát, se nem hall.

– Megölöm! – kiáltotta Ahmed. – Amúgy is itt leszek lakomán, amikor elmegy, követem és megvívunk.

– Ledöföd ártatlanul?

– Kihívom a szélső bástyatoronyhoz, s ott megvívok vele. Egyforma karddal, egyforma eséllyel.

– De én azt akarom, hogy élj, hogy szeress, hogy boldogok legyünk! – suttogta Fatma.

– Ha Allah úgy akarja, meglesz, ő győzelmet ad nekem. Mert győznie kell az igazi érzésnek a vásár felett. A te szépségedet nem vetheti oda az apád akárkinek. Még látni fogsz a lakomán. Allah segítsen nekem, hogy a szíved el ne forduljon tőlem, a többit rám bízhatod. Még senki sem győzött le párviadalban.

Ugyan ki tudja és ki akarja megszámolni a szerelmek csókjait, amikor mindegyikbe a világmindenség szorul.

– Allah óvjon meg! Allah védjen! Allah szeressen téged! – szórta Fatma búcsúzóul Ahmedre gyengéd szívél-

nek áldásait.

12.

Sok mindent látott már Mihály hányatott életében, de ilyen fenséges látványban még nem volt része. Már a lakoma is felséges volt. Volt ott minden: ropogósra sült kacsától báránycombig, csibétől fácánig. Éppen csak a disznóhús hiányzott. Az étekhordók roskadoztak a súlyos és illatozó tálak súlya alatt. A kelyhekbe szörbetet töltöttek, mihelyt kiürült, de bizony Mihály boldogan felcserélte volna az édes italt valami jó homoki borral, savanykással, illatossal, vagy soproni vörössel, még inkább egrivel, mert az kivált szerette. Aztán a mézzel töltött édességek sokféle fajtája. Ezekhez senki sem értett úgy, mint a török. Hej – sóhajtott fel Mihály magában –, miért nem azt teszi minden nép az emberiség asztalára, ami a legkedvesebb, a legjobb benne? Miért okoz a török annyi keserűséget a népeknek, amikor az édességekhez ért a legjobban?

Ibrahim dús asztala mellett a hősök hősei, a legnagyobb adószedők, a külföldi hatalmasságok követői és küldöttei ültek. Mennyi selyem, mennyi ékköves turbán, nemes acél, vért, hímezett kaftán díszítette a dicső társaságot. A vacsora után megszólaltak a citerák, dobok, sípok, és varázsos kört alkottak a pasa táncosnői. A nagy szerájban nem találhattatok volna szebb leányzókat, sem vágyat pezsdítőbb táncosnőket. Milyen mások a mi indulatos, büszke táncaink. A mi táncaink csak biztatják a legényt meg a lányt, ezek itt a bujaság minden tüzét előlegezik a nézőnek. Hiába, Mihály mindent csak magyar szemmel nézett, csak azzal látott. Annál keservesebb volt, hogy a nagy kör alakú terem terített asztalai előtt

meg kellett ismételnie Bekyr aga ajándékainak bemutatását és feldicsérését. De a legnagyobb bánata Piroska bejövetele volt.

Piroskát a vénasszony odabent a soktükrös szerájban ismét átöltöztette. Levették róla magyar holmijait, és valóságos török szépségnek öltöztették.

– Vedd le azt a durva kis csizmácskádát, nem leány lábára való – mondta a vénség.

– Ez-e? Apám varrta nékem a legfinomabb bőrből. Kopogott a sarka, hadd hallják a legények – felelte önérettel Piroska.

– Ezt vedd fel. Selyempapucs. Halk lesz a járásod. Észre se veszik, és már az urad szívéen tapodsz véle.

– Az arcomat is elfeditek? Fátyol borítja majd azt is? r kérdezte Piroska.

– Nem, azt nem tesszük. Hadd lássák, hogy magyar szűz vagy, Bekyr aga zsákmánya és ajándéka.

Így lépett be a terembe Piroska, az ajándékok ajándékaként. Mihály szívébe mintha tört döftek volna. Ilyen szépnek még sohasem látta Piroskát, de soha ilyen elérhetetlennek sem. Úgy állt ott, hogy torkán akadt a feldicsérő szózat, csak meghajolt, és némán mutatott Piroskára. Így, a hárem, a pasa ízlése szerint öltöztetett lány elvette tőle minden bizalmát, minden reményét. Hogy fogja az ő kedvesét ebből a szoros, jól őrzött kalitkából kiszabadítani? No, te magasságos Isten, aki vagy a mennyekben, most nyújtsd le segítő jobbodat, hogy megfelelhessenek komoly és nehéz ígéretemnek. Úgy látszik, a ravaszság próbája igazából csak most kezdődik. Most már nem elég sem az áldásod, sem a türelmed. Most már le kell ide nyújtanod hatalmas karodat, és segítened kell, de mielőbb!

No de ne feledkezzünk meg Balajti bátyánkról sem, akit sohasem szorongatott ennyi bánat, s még sohasem

volt ilyen fényességben, forgatagban, vendégségben. Nem látott ő még életében se magyar, se török udvari fogadást. Amikor Piroskát a török maskarában behozták, úgy érezte magát, mintha a paradicsomból a pokolba taszították volna. Még Mihályra is megharagudott. Minek biztatta őt a lánya kiszabadításával, amikor ravaszkodása csak a kút mélyére lökte Piroskát. A harag legtöbbször igazságtalanná teszi az embert. Gáspár bátyánk egészen megfélemedezett arról, hogy nem Mihály, hanem Bekyr aga fogatta el Piroskát, vetette rabságba, és küldte Budára ajándéknak. Amint így kesergett, egyszerre csak azt látja, hogy egy hatalmas török – nem más, mint Ahmed, a szpáhik kapitánya – a vacsora és a látványosságok után odamegy Mihályhoz, s valamit a fülébe súg. Mihály csodálkozón felnéz, feláll az alacsony asztal mellől díszes párnájáról, és kifelé indul.

Mit érezhetett Fatma, aki a leselkedő ablakon át mindent látott? Most fog eldőlni a sorsa. Igen, most, egy ártatlan ember vére árán. Hiszen ez a Szolimán derék és szép vitéz, talán még semmit sem tud apja szándékáról. Talán már van is választottja, talán már nagy szerelemmel várja valaki? Milyen kár, hogy meg kell halnia.

Az egy pillanatra sem ötlött eszébe, hogy Ahmedet öli meg Szolimán a véres párviadalban, és nem fordítva.

Közben Piroskát visszavitték az ezüsttükros szerájba, egy nyolcszögű nagy szobába, amelynek közepén se-lyempárnákkal borított, széles heverő állott. Nagy ékkö-vekkal díszített lámpás ontott rá színes, sejtelmes fényt. Mit érezhetett Piroska? Amit a máglyára lépő vértanúk a feltornyozott fahasábok láttán. Ez az ágy lenne az ő sze-relmének a halála, ha nem volna nála is egy rejtett tör, amely majd a szívét átjárja. De milyen nehéz fiatalságunk hajnalán a szerelmünktől való elszakadásra és az örök halálra gondolni. Piroska szíve csordultig telt a bánattól,

és sírva borult a széles nyoszolya selyempárnáira. Búcsúzott Mihálytól, a szüleitől, szép, ígéretes fiatalságától...

Amikor Piroska könnyeit hullatta, Fatma meg életének boldogabb fordulatát várta. Odakint a vár bástyáinál dőlt el mindkettőjük sorsa. Mert bármilyen nagy érzések támadnak fel bennünk, életünk megoldása odakint a világban dől el; sokszor akaratunkon kívül. Mihály a kanyargós folyosókon követte Ahmedet. Díszruha volt rajta, oldalán pedig jó damaszkuszi kard, Ibrahim pasa tulajdona vagy ajándéka, ezt még nem tudhatta. Árkádokon át vitt az útjuk, mígnem egy boltíves kapualjból a szabadba léptek. A vár szélső, csipkés szegélyű bástyájának tetején álltak. Volt vagy húsz lépés az átmérője, de azon túl csak a Dunának ereszkedő, meredek domboldal látszott. Aki innen legurul, az egyenest a Dunába zuhan. Alattuk szélesen hömpölygött a folyam. A túlsó part sötétségbe veszett. Csak a félhold vetett derengő fényt a víz loccsanó hullámaira.

Ahmed komoran nézett lefelé, és pillantásra sem méltatta választott ellenfelét. Mihály megszólalt.

– Allahra! Megmondanád végül, hogy mit akarsz tőlem, vitéz kapitány?

Ahmed szembefordult Mihállyal, és vad haraggal így szólt:

– Megöllek! Párviadalra szólítalak! Egyikünk holttestének a Duna lesz a sírja.

– Nem értem, igazhitű fivérem. Miért vívnánk meg egymással? Ámbár, ha Allah segít, téged sodornak majd a tenger felé a Duna hullámai.

– Meg kell vívnunk, és meg kell halnod Fatmáért!

– A nagy hatalmú pasa kedves leányáért?

– Igen, érte és miatta.

– Megmondanád, miért?

– Mert a pasa nem hozzám, hanem hozzád akarja ad-

ni! – sziszegte keserűen Ahmed.

– Minderről semmit se tudtam, s még sohasem láttam Fatmát.

– A pasa még nem beszélt veled Fatmáról?

– Nem, és hasztalan is lenne minden beszéde.

Ahmed kivonta a kardját, és Mihály mellének szegez-
te:

– Leszúrlak, mint a rühös kutyát! Tagadod, hogy Fatma az ég legszebb csillaga?

– Lehetséges, de én még nem láttam, és mást szeretek.

– Mást? Ugyan kit?

– Azt a magyar lányt, akit Bekyr aga a pasának küldött.

– Igazhitű létedre?

Mihály mélyet sóhajtott.

– Esküdj meg Allahra, hogy el nem árulsz – kezdte, fojtott hangon. – Én meg megesküszöm rá, hogy Fatmádat nem kérem, és el se fogadom. Még azt is megígérem; hogy segítelek, ha tudlak, hogy szerelmedhez jussál.

– Megesküszöm Allahra és a prófétára. Kába szent kövére, hogy nem árullak el, ha valóban kitérsz az utamból!

– Derék vitéz, bátor Ahmed, én nem az vagyok, akinek gondolsz. Nem tartozom az igazhitűek nagy táborához. Magyar vagyok. Töröknek álcáztam magam, hogy Piroskámat idekísérjem és valahogy megszabadítsam. Ez minden vágyam. A pasának elegendő az eddigi hetven asszonya. Nekem meg mindenem, az életem, a csillagom Piroška. Ha segítenél, megszabadíthatnám, te pedig megszabadulnál a vélt vetélytárstól.

Ahmed arca felderült.

– Esküdj meg a te Istenedre, hogy mindez így igaz,

ahogy elmondtad!

Mihály keresztet vetett, és így szólt:

– Esküszöm az egy igaz Istenre!

– De honnan tudsz ilyen hibátlanul törökül, és honnan ismered ennyire a szokásainkat? – kételkedett még Ahmed, és valljuk be, jó oka volt erre.

– A kecskeméti aga tolmácsa voltam évekig. Ott gyakoroltam a nyelvet, ott ismertem meg népedet. Elég lesz ennyi? De miért is hazudnék neked? Kezedbe adtam magam! Mostantól büntetlenül megölhetsz, kiadhatsz a pasa janicsárjainak. Fejemet vehetik a budai piactéren. Nagyobb biztosítékot nem adhatok neked szavaim igazsága mellé.

– Jól beszélsz, igazad van. Most mit tegyünk, hogy mindketten elnyerjük szerelmünket? Te vagy a ravaszabb, én a tájékozottabb. Te jobban ismered a világot, én meg a vár titkos folyosóit és kapuit. Találj ki valamit, és ha Fatma az enyém lesz, örök barátságot kötök veled.

Így beszélt Ahmed, és kardját leeresztve a bástya szélére ült. Mihály fejében egymást kergették a gondolatok. Egyik tervet a másik után vetette el. Minden terve, gondolata átszaladt a valóság rostáján. Végül is határozott, és így szólt Ahmedhez...

De ezt már itt el nem beszélem, szóljanak helyettem a tettek. Mihály rájött, hogy túljutott negyedik feladatán, s elkezdődött az ötödik próba: az emberségé.

13.

Határoztak a tennivalók felől, és szerepüket megosztva elindultak. Ahmed első útja a kaszárnyába vezetett, hogy a legbizalmasabb embereit megnyerje magának. Alighogy belépett a nagy, boltozatos terembe, melynek lőrés-

szerű ablakai a Dunára néztek, azt jelentette a zászlótartója, hogy két kereskedő kér tőle meghallgatást és bebocsátást. Ahmed türelmetlenül intett.

– Mit akarnak? – kérdezte, és úgy csattant a hangja, mint a korbács.

– Árulók furakodtak a várba, Ibrahim pasa közvetlen közelébe, ezt állítja egy hosszú meg egy hordónyi igazhittű – felelte az ajtónálló.

– Engedjétek be őket! – parancsolta Ahmed.

Az ajtó nyílt, és földig hajolva megjelent előtte Mehmed és Murad.

– Allah áldjon meg, hogy ily gyorsan színed elé engedté! Mehmed vagyok.

– Murad vagyok, budai kereskedők és a nagy pasa szorgalmas adózói – mutatkoztak be a feljelentők.

– Mit akartok, ti hétszeres csalók? Ki velem!

– Uram, Mohamed híve. Nagy csapás fenyegeti gazdánkat, Allah budai kardját, a rettenetes Ibrahimot!

– Miféle ellenség fenyegetheti őt, ha valóban oly rettegett és rettenetes?

– Két magyar, egy ifjú és egy öregebb, töröknek álcázva magukat megszerezték Esztergom várában Bekyr aga ajándékait, ők maguk hozták ide a szüzet és a drágaságokat. Az igazi küldöttet, Nászufot, csalárdul börtönbe csukatták, fermánt hamisítottak.

– Hogy csaphatták be a bölcs esztergomi agát, hogy írhatnak török fermánt írástudatlan gyaur kuttyák? Hogyan, erre feleljetek?

Murad szólalt meg nagy keservesen.

– Úgy, vitéz kapitány, nagy szpáhi, hogy ez a gyehennára való gyaur kutya úgy beszél és ír törökül, mintha a felséges szultán iskolájában tanult volna.

Ahmed szíve megtelt örömmel. Akkor hát mégis minden szava igaz ennek a Szolimánnak, valóban gyaur

vitéz és Pethő Mihály, aminek és akinek vallotta magát. Hát végleg nem kell félnie sem az árulásától, se attól, hogy Fatmára igényt tart. Azért egy kérdésre még választ akart kapni.

– Miért lopakodtak volna be Ibrahim pasa közelébe. Mi volt a céljuk? Miért kockáztatták azt, hogy elevenen megnyúzzák őket?

– Csakis azért, vitézek legbátrabbja, mert az ajándékba küldött szűz az ifjú szerelme. És tudod, mily ostobák a magyarok, egész méhkasok mellett is csak arra az egy édességre vágyakoznak, amelyet kiválasztanak. Nekik még a világ legszebb hurija sem kell, ha szeretnek valakit. Féleszűek, mert azért az egy lányért élnek-halnak.

– Szóval ti azt hiszitek, hogy Ibrahimot, a nagy, a győzelmes pasát két gyaur kutya orránál fogva vezetheti. Hogy én, Ahmed, aki a várfalakért felelek, ellenségeket engedek be kapuink mögé. Gaz rágalmazók, rühes sivatagi sakálók vagytok. Ali! Ali!– kiáltott Ahmed a zászló-tartójának. – Vessétek ezt a két hazug kalmárt a föld alatti tömlőbe. Ott majd megtanulhatják, hogy kell a nagy Ibrahim pasát és a szpáhik kapitányát ostobának, aluszékony tehetetlennek rágalmazni!

Mehmed és Murad hiába estek térdre, hasztalan rimáncodtak, gúzsba kötötték őket. A föld alatti, ablaktalan tömlőc egyik odújába lökték a két feljelentőt. Allah adja, hogy minden rágalmazót ilyen sors érjen ezen a földön! De Ahmednek nem sok ideje volt a bosszúra. Nagyobb célok irányították tetteit. A laktanyaudvaron felsorakoztatta régi vitézeit, akikkel tíz éve harcolt sok-sok csatában együtt, győzött vagy veszett, akikkel mindig igazságosan osztotta meg a zsákmányt, magának is csak annyit véve ki a halomból, amennyi megillette. Röviden beszélt.

– Vitézek! Mohamed kardjai! Egyetlen vágóam van és egyetlen akaratom. Megszerettem Fatmát, Ibrahim

pasa leányát. Ő is szeret, de az apja nem akarja nékem adni, mert csak egy halász fia vagyok. Nem emeltek fel az ő szemében Allah dicsőségéért hozott hadi érdemeim. Segítsetek nekem! KísérjeteK Nándorfehérvárra, ott, ha addig Ibrahim pasa meg nem szelídül, Váli pasa ítélete alá bocsátom tettemet és érzéseimet. Ki követ engem?

A csapat egyszerre rántotta ki a kardját. Ali, a zászló-tartó így szólt:

– Allah nevében követünk téged! Veled harcolunk, veled maradunk!

Ahmed megindultan folytatta.

– De ez még nem elég. Öt naszádotst kell szereznünk. Három ártatlan gyaurrel át kell kelniük a Dunán, mégpedig lovakkal.

Ali felkiáltott:

– Megszerzem őket a te parancsodra! De hol kössek ki?!

– . A nagy bástya tövében. De most nyomban, mert mielőtt a nap felkel, Pesten kell lenniük.

– Ott lesznek, kapitány! Allahra mondom, ott lesznek.

– Te felelsz értük!

– Felelek. Megérdemlik? Nem ellenségeink?

– Nem azok, csak mint én, szerelmesek.

– Akkor megyek a naszádosokhoz! – felelte Ali, és kivágatott az udvarról. Néhány fáklya égett a kapu felett, és világosság ömlött ki az emeleti nagy mulatóteremből.

Aki nem hiszi, hogy ilyen lázadások gyakoriak voltak a kontyosoknál, az olvassa el az oszmán birodalom történetét. A janicsárok vagy a szpáhik rebelliói nemegyszer végeztek nagyvezírek, sőt felséges szultánok életével. A katonák már megvoltak a cselhez, de a lányok még nem. Ahmed a szobájában találkozott Mihálllyal, és tekergős folyosókon keresztül eljutottak a szeráj ajtajáig. Az aj-

tónálló őrség tisztelgett Ahmed előtt, és megnyitotta az ajtót.

– Ibrahim pasa parancsára! Hol van Bekyr aga ajándéka, a magyar lány? – kérdezte az öregasszonytól Ahmed.

Hej, hogy dobogott most Mihály szíve, mert azt is mondhatta volna a csoroszlya, hogy a pasa méltósága már az ágyasházába vitette. De nem, még nem. A mulatozás még javában tartott.

– Idehozod élem, én viszem Szolimán vitézzel a pasa magánlakásába.

– Hozom már, hozom, csak köpenyt borítok rá, hogy meg ne fázzék, és fátylat a fejére, hogy meg ne lássák.

– Siess már, siess!

A banya elfutott. Hozta Piroskát. Amikor Piroska egyszerre látta meg Ahmedet Mihállal, majd elájult. Nem értette, hogy mi lesz. most, élet-e vagy halál? De Mihály megnyugtatta.

– Ne félj, Piroskám! Ne félj Ahmedtől! Ő a mi szabadtónk. Mint ahogy én leszek az ő segítőtársa.

Most már hárman futottak át a folyosókon, egészen a nagyterem melletti rejtett kis szobáig. Itt meg Fatma rémült halálra, mert először Mihályt, kiszemelt mátkáját, gyűlölt kérőjét pillantotta meg. De Mihály mögött megpillantotta végre Ahmedet is.

– Nem értek semmit! Ahmed, csak nem hódoltál be apám zsarnoki akaratának?

– Nem, soha. Kapd magadra a köpenyedet, a fátyladat, és már indulunk is. Még egyszer visszamegyünk a laktanyai szobámba. Szolimán és a magyar lány magyar ruhába öltöznek. Ott várja őket a lány apja is...

– Minek öltözne Szolimán magyarnak? – csodálkozott Fatma.

– Mert az, de most már egy szót se, induljunk!

Fatma boldogan engedelmeskedett.

A két pár a vigalom és a zene hangjai közben osont végig a kerengő folyosón, majd a titkos lépcsők során, be egyenest Ahmed parancsnoki szobájába. Ott már minden készen volt. Csak a regényekben vedlenek át törökök oly gyorsan magyarokká, mint Mihály, Piroska meg Balajti. Akkor Ahmed kiadta a parancsot Alinak:

– Vidd hármukat a bástya alá, a naszádosokhoz, és tegyétek le őket Pesttől északra, mennél északabbra.

Ők pedig?

– Mi lesz velünk? – kérdezte rettegve Fatma.

– Mi délnek megyünk. Nándorfehérvárnak. Egész századommal jelentkezem Váli pasánál. Nála nevelkedtem. Az ki nem ad bennünket. Apádnak pedig az üldözés alatt elég gondolkodási ideje lesz, mit választ: az én halálomat és az ő becsületének sérelmét vagy a kettőnk boldogságát.

Ahmed most Mihályhoz fordult:

– Allah legyen veled Szolimán, Allah áldja meg a szerelmeteket, te magyar lány!

– Allah áldjon meg téged, Ahmed! Megszerettelek. A barátom lettél. Kár, hogy török vagy. Szívből kívánom, hogy sose találkozzunk a csatatéren... Azt akarom, hogy sokáig és boldogan élj!

Ahmed is meghatódott. Megölelte Mihályt, és egy igen jó kardot vett le a falról.

– Neked adom. De ígérd meg, hogy csak a védelmedre vonod ki. Nem akarom, hogy az én kardom küldjön oktalanul egy igazhivőt a másvilágra.

– Köszönöm, Ahmed, és megteszem, amit kértél.

– Akkor Ali, vidd őket a naszádhoz, te pedig aztán gyere utánunk délnek!

A barátok búcsút intettek egymásnak, Ahmed az udvaron Fatmát lóra ültette, és századával kinyargalt a bu-

dai vár erősen őrzött déli kapuján. A kapuőrség parancsnoka ámulva nézte a dél felé kilovagló csapatot, s mivel egy asszonyszemélyt vélt látni a második lovon, a pasához sietett, aki még javában hallgatta kedves síposait és lantosait, és észre sem vette, hogy az asztalnál ülők időközben megfogyatkoztak. Most, hogy az őrségparancsnok színe elé kéredzkedett, rákiáltott

– Még mulatozásomban is megzavarsz, te ostoba ökör!

– Kegyelem, nagy hatalmú pasa, de a testőreid Ahmed kapitánnyal és egy nőszeméllyel kivágtattak a déli kapun...

– Mit beszélsz, kutya? Ahmed a századával... egy nőszeméllyel. Allah, te hatalmas, hol a lányom?...

Ibrahim felborította a terített asztalt, réztányérok és kupák csapódtak egymásnak, mintha egy nagy zenekar összevissza hangokat hallatna... A pasa a rejtett szobába rohant... A szoba üres volt... Talán a szerájban találja... Ott se volt... A vénasszony térdre esett a pasa előtt.

– Bocsáss meg szegény fejemnek! Azt hittem, te küldtél a keresztény lányért.

– Azt is elvitték? – üvöltött Ibrahim.

– Azt is, Ahmed és Szolimán együtt. Velük volt a te szépséges leányod is...

– Árulás! – kiáltotta Ibrahim. – Ide elém a főcsauszt, a beglerbéget, mindenkit. Az összes kapitányokat...

Néhány perc alatt összegyülekezett Buda vezéri tanácsa, és Ibrahim így szólt:

– Két jó század az én zászlóm alatt utánuk indul. Ha elérjük őket, a szpáhikat visszatérítjük Mohamed igaz zászlaja alá, Ahmedet meg párviadalban megölöm. Visszaszerzem a lányomat, Allah, aki Buda urává tett, ebben is segíteni fog. Sorakozzanak a századok! Veressétek meg a dobokat! Fel a zászlókkal! Nyergeltessétek meg a

szultántól kapott paripámat, és indulunk. Sebesebben, mint a szél és dühösebben, mint a vihar. Térképtekercset hozzatok, mintha csak háborúba szállnánk.

Még fent volt a hold, amikor Ibrahim erős csapatai elhagyták Budát.. Néha feltűnt előttük a Duna, néha elmaradt, de az országút még a holdfényben is mutatta a patkók nyomaival, hogy bizony előttük lovasok nyargalnak.

Valóban így történt. Piroska Mihály karjaiban reszketett, amíg ki nem kötöttek. De a kikötőben is őrség fogadta őket. A naszádosok az őrség parancsnokának jelentették, hogy ezt a három gyaurt Ahmed kapitány parancsára hozták, s engedték szabadon. Még három lovat is adott

alájuk, no meg útravalójukról is gondoskodott.

– No, ha Ahmed kapitány ilyen bőkezű volt irántuk, hát menjenek csak szabadon. Ti visszaveztek? – kérdezte a török.

– Vissza hát, Allah segítsen, hogy ki is kössünk, hullámokat vet már a Duna! – A válasz minden kételyt eloszlatott.

– Akkor hát, gyaur barátaim, merre mentek, északnak vagy délnek?

– Délnek! – felelte törökül Mihály.

– Értem, értem – motyogta. – Úgy látszik, te a mi emberünk vagy. Hát menjetek csak!

Mihályék lóra kaptak, és amíg láthatták őket, délnek fordultak, aztán vissza északnak.

– Úgy ülj a nyeregben, Piroskám, hogy Sellyéig ki-bírd. Ibrahim pasának most fontosabb a lánya, mint mi. Egy ideig nyugodtan haladhatunk.

14.

Vágtatott Ahmed, de még jobban Ibrahim. Tajtékosak lettek a lovak. Ebben a vad vágtában, a hajnali szélben Ibrahim forró feje lehült, és mintha a szívében valami megmozdult volna. Így szólt magában: „Akaratos ökör vagy te, Ibrahim, bizony az. Uralkodsz Budán, uralkodsz a szpáhi-, a janicsár- és a topcsiszázadokon, uralkodsz élőkn és holtakon, miért akarsz te a lányod szívében is uralkodni? Mi bajod ezzel az Ahmeddel? A legbátrabb katonád, ha hozzáadod a lányodat, ez a háborgó, lázadó budai katonanép, amely még idegenkedik tőled, szeretni és tisztelni fog... No de honnan tudod meg, hogy Ahmed valóban szereti-e, és mi lesz a bizonyosság, hogy Fatma választása is szent és végleges?...”

Ibrahim pasa nemsokára választ kapott mind a két kérdésre, amikor utolérte Ahmedet. Egy falutól távol, egy völgykatlanban találkozott a két kis sereg. Ibrahim odakiáltotta Ahmednek:

– Megálljatok! Kardra, harcra!

Ahmed felemelte a kardját, és harsányan így szólt:

– Mielőtt török vért ontanánk, gondolj, nagy pasa, Allahra és a prófétára! Vívjunk meg egymással! Ha levágasz, viheted a lányod, ha ledöflek, az enyém.

S ezzel Ahmed kivont kardjával a középre lovagolt, Ibrahim pasa ugyanezt tette. De ekkor váratlanul Fatma ugratott közéjük, és a nyeregben meghajolt apja előtt:

– Apám, ha bármelyitek győz, én többé nem akarok élni. Apám, szeretlek, de szeretem Ahmedet is. S ha te is szeretsz, meg kell értened.

Ibrahim a lovak nyerítésén túl csak a lánya sírását hallotta, és meglágyult a szíve. Hát így szereti őt a lánya, ő pedig megölné élete egyetlen boldogságát! Ha megtenné, lélekben is meghalnának mind a hárman.

Ibrahim pasa visszadugta hüvelyébe a kardját, és Ahmedhez lovagolt. Kezét nyújtotta felé. A harcra kész törökök pedig, mintha csodát láttak volna, egetverő ordításba kezdtek:

– Allah! Allah il Allah!

Fatma sírva borult apja széles, páncélos mellére. Ibrahim pedig így szólt:

– Ilyen konok voltál te mindig, Ahmed, ha a próféta zászlajáról volt szó, s valóban, miért ne lehetnél épp te a fiam? Mit ér a rang, a kincs, a származás? Most pedig vissza Budára. Nagy mulatság, vigasság jár nektek, Ahmed, hanem a lázadásról egy szót se, mert a fejedet veszem.

Mi történt Ahmeddel, nem tudta, de azt jól sejtette Mihály, hogy Bekyr aga rég kiszabadította Nászufot esztergomi fogságából, s Murad és Mehmed is szabadon vádaskodhat már Ibrahim pasa előtt.

S valóban így történt. Bekyr aga levele Nászuf kezéből Ibrahim pasához került, és a naszádosokból Ibrahim kivette, hogy éjnek idején Ahmed parancsára letették a magyarokat a pesti parton. Ibrahim maga elé hívatta Ahmedet, és haragtól izzó hangon szólt hozzá:

– Te szerelmes barom! Azért nem szidalmazlak, mert szeretsz, hiszen a lányomat, Fatmát szereted, de hogy még a gyaurok szerelmét is pártfogolod, ez már nagyon sok!

– Nagy hatalmú apósom! Szövetséget kötöttem Szolimánnal, azaz Pethő Mihállyal, mert te hozzá akartad erőszakolni a lányodat, ő meg nagylelkűen lemondott róla.

– Ostoba! Hogyne mondott volna le, hisz ő tudta, hogy gyaur, és nem is Fatmát, hanem a nekem küldött magyar lányt szerette. Ha pedig én nem üldözöm őket, és nem fogatom el ezt a bandát, mélyen megsértem Bekyr agát. Azt fogja mondani, hogy ha az új budai pasa még az ajándékomat se becsüli, mire becsülhet engem. Kikiáltja majd, hogy kegyvesztett lett, és fellázad ellenem. Ahmed pedig szelíden, de határozottan így szólt:

– Én barátságot kötöttem a magyar legénnyel, s ha te most üldözteted és befogatod, azt hiszi majd, hogy én árultam el őket. Allah megver engem, elveszi a boldogságomat és akkor a lányod boldogságát is...

– Jól van. Akkor nem én üldöztetem őket. Kergesse őket, fogja el őket Nászuf és nyolc katonája, őrá bízta Bekyr a foglyok átadását, s ő ennek még nem tett eleget. A te lelkeseden semmi sem szárad, s a gyaurok is elnyerik majd méltó bérüket, mert a te barátságod engem nem

kötelez semmire.

Ezek után Ibrahim magához hívatta Nászufot, és így szólt hozzá:

– A gyaurok a lánnyal átkeltek a Dunán. Pestnek mentek. Biztos megszálltak ott. Eridj utánuk. Nyolc katonád még sok is az elfogatásukhoz, de adok veled két dühös vadászkutyát, Muradot és Mehmedet. Ezek jobban gyűlölik ezt a gyaur legényt, mint te. Végy magadhoz elegendő ételt és bort A Duna vize hulláktól bűzös és halált hozó. Ilyenkor Allah is megbocsátja a borívást. A lánnyal tégy, amit akarsz. Az én háremem már telve van. Visszaviheted Bekyr aga örömére és elégtételére. Boldogítsa őt. Én úgy tekintem, mint a nekem küldött és átadott legszebb ajándékot.

Alig telt bele két óra, és Nászuf nyolc szpáhival és két jó lóra ültetett, végre töröknek öltöztetett gonosz, bosszúszomjas kalmárral átkelt a Dunán. A két kereskedő ment elsőnek Pestre. Nincs élesebb fegyver a bosszúvágynál, a gyűlölet fegyverénél. Két tört vásároltak, és sorra járták a magyar ivókat, fogadókat. Mindenhová bementek. Minden istállót, fészert felkutattak, minden török koldust, kereskedőt kikérdeztek, nem látták-e a három magyart? Két férfit és egy pokolra való, szépsége-
sen szép, szőke magyar lányt. Miatta, érte volt az egész bonyodalom, s minden szenvedésük.

Nászuf és szpáhijai is bezárguldozták Pestet. Halomra döntöttek sátrakat, felborítottak hordókat, a járókelők isten átkait szórták a kegyetlen nyargalókra. Végül is Nászuf az északi kapunál találkozott a két kalmárral, s röviden tanakodtak.

– Itt a városban nincsenek – mondta Murad. – Tűvé tettük értük egész Pestet.

– Elkerülték a várost! – erősítette meg társa szavait Mehmed.

- De merre vehették az útjukat? – kérdezte Nászuf.
– Csak északnak, csak Újvárnak! – felelte Murad.
– Te ostoba teve, hát csak nem mennek be az egérfogóba. Oda mennének, ahol halál és rabság várja őket?
– Lehet, hogy ostoba tevének tartasz, de jobban ismerem a magyarokat, mint te.
– Úgy húzza őket a szülőföldjük, hogy még a halállal is szembeszállnak. A mi népünk hol itt, hol ott veri fel a sátrát. A magyar nem tudja elképzelni másutt az életet, csak ahol megszületett. Neki az a legjobb, a legszebb, ahol napvilágra jött. Ott akar élni, ott akar meghalni. Ezért hát azt mondom neked, vitéz Nászuf, hogy menjünk északnak, Újvár felé.
– Legyen úgy. Allah segítsen bennünket. Előre északnak! – mondta Nászuf, és vad nyargalásba kezdtek.

A Duna virágzó, nagy szigetének északi részén Mihály megállította a lovakat, mert látta, hogy Piroska már nem bírja tovább.

– Most hová, merre megyünk, fiam? – kérdezte Balajti. – Úgy látom, Újvárnak tartasz! Jó lesz az?

– Igaza van, jó apám. Most meg kell gondolnunk, hová s merre. Te mit gondolsz, gyöngyöm? – kérdezte Mihály Piroskát.

– Én, Mihály, az anyámhoz mennék – felelte.

– Anyádhoz? De hogyan? Újvár a halál. Nászuf vagy üldözőbe vett máris bennünket, hogy téged visszahurcoljon Ibrahimnak, vagy Újvárra megy egyenest, s ott vár bennünket, hogy besétáljunk az egérfogóba. Bárhová mehetünk, éppen csak Újvárra nem.

– Hát én már sohase lássam meg az anyámat, a városomat?

– De megláthatod még. Csak egy nagy baj van – fe-

lelt Mihály, és messze nézett, mint aki a múltba néz.

– Mi az a nagy baj? – faggatta Piroska.

– Az, hogy igazsága volt Homoródy Bálint hadnagy úrnak. Újvár előtt a sellyei végvárba csábított. Megmondtam neki, hogy én nőülni megyek Újvárba. Nem vitézkedni akarok, hanem házat alapítani. Mire ő keményen így felelt: „Ostoba vagy, fiam, előbb hazát kell alapítanod!” Igaza volt, bizony. Nekünk már csak a magyar Újváron lehet házunk, otthonunk, gyermekünk, boldogságunk. A mi utunk csak Sellyén keresztül vezet el Újvárra.

– Akkor is Újvárnak kell mennünk – felelte Balajti.

– Arra egy ideig, de úttalan utakon, a falvakat kerülve, az országútra sohase merészkedve, mert Nászuf és a szpáhik a nyomunkban lehetnek.

15.

Így nyargaltak tovább, így érték el a Duna-kanyart. Erdőkön, réteken, mindig az utakat kerülve, de Dömössel szemközt már nem maradt kitérőjük.

A Duna nagy kanyarulata mellett, az országúton lovagoltak tovább. Szerető érzéseiket még jobban felszította a természet szépsége. A rezdületlen, csendes és széles folyamban a parti fák tükörképe ringott, de oly élesen és tisztán, hogy szinte a levelek erezetét is látták. A nap játéka – fényeivel és árnyékaival – mintha életük jelképe lett volna. És a madarak danája is az ő boldogságukat köszöntötte. Hogy is hihették, hogy ezt a nagy, összetartó érzést, sőt magát az életüket is halálos veszély fenyegeti. Balajti vette ezt először észbe. Felkiáltott;

– Lódobogást hallok!

– No, azt csak véli kend hallani! – nyugtatgatta Mi-

hály Piroskát, de maga is fülelni kezdett.

– Vágtassunk, jó apám! Jól hallotta!

Azzal sebesen nyargalni kezdtek. De hogy versezhetett volna Mihály, Piroska és Balajti olyan lovassal és lóval, mint Nászuf és paripája, olyan szpáhikkal, mint Bekyr aga legjobb katonái? Igaz, ettől a menettől messzi elmaradt Mehmed és Murad, de minek is kellett nekik ez a két gonosz áskálódó.

Mihály itt már nem térhetett le az útról. Meredek fal emelkedett végig az út jobb oldalán, amelyről kövek zuhataga omlott. Amikor lova patái elé zuhantak a kövek, valami eszébe jutott. Előrevezette a lovakat, ő maga pedig egy cölöppel a vállán felmászott a hegy oldalába; A cölöpöt beakasztotta egy jókora résbe, és a hegyoldalról, mintha csak palából lett volna, zuhogni kezdtek a szikladarabok. Ezt még vagy hatszor-hétszer megismételte, s így az országúton akkora torlasz keletkezett, hogy egy órába is beletelt, amíg azt tíz ember félrehordta. Lovak ezen a hordalékon át nem kelnek, hacsak szárnyuk nem támad.

Nyugodtabban nyargaltak tovább, habár Mihály tudta, hogy csak időt nyert, de életet még nem. A lódobogás egyre közeledett, aztán az omladék előtt elhallgatott. Hogy elterelje a másik kettő figyelmét a fenyegető veszélyről, Miska mesélni kezdett.

– Hej, ha jó török lovunk lenne, nem érne utol bennünket soha senki sem. Ahogy a magyar vitéznek nincsen párja, úgy nincs párja a török lovaknak sem.

– Nagy a vita, hogy ki a vitézebb – bólintott Balajti. – S bár a szívem a mieinkhez húz, mégis annyi csata, annyi, párviadal után, amelyben mi húztuk a rövidebbet, nem állíthatjuk, hogy csak a magyarok értenek a harchoz.

– Bizony áll a disputa mindenütt, még a baráti asztalok mellett is. A kecskeméti aga beszélte nekem. Egyszer

egy Pecsevi nevű török krónikás, aki már Pécsett született, s mindkét nyelvet egyformán bírta, egy magyar vitézzel a portára utazott. Útközben iddögáltak. A magyar vitéz egy ilyen alkalommal így szólott:

– Igyunk teli pohárral áldomást!

– Kire? – kérdezte Pecsevi.

– Olyan emberre – felelte a magyar –, akinek nincsen párja sem a szultán, sem a király hadában, akinek kardjánál hatalmasabb nincs, aki bárhová megy, mindenütt győz. Nádasdy Ferenc az!

Erre a névre az asztalnál ülők mind felálltak, és fejet hajtottak.

– Én Deli Arszlánra iszom – felelte erre Pecsevi –, aki Sebespalánknál Nádasdyt megugrasztotta, s kicsibe múlt, hogy a farába kopját nem vetett. A repülő kopja ugyanis a nyeregfába vágódott.

– Nem igaz – kiáltotta a magyar –, ez gyalázatos hazugság!

Haragjában felborította az asztalt, mellen ragadta Pecsevit, kit csak a követség többi tagja szabadított ki. Nem is állt szóba a magyar vitéz Pecsevivel csak Isztambulban, ahol is a küldetése kötelezte erre.

– Jó történet, igaznak hangzik, hanem az is igaz, hogy nagyon megfogyatkoztak ezek a nemes vitézek. Olyan időket élünk, hogy még a fából is vitézt kellene faragni.

– Hát faragják is azokat. Elég egy szál kard, egy jó ló, egy levágott török fej, hogy nemessé tegyenek manapság valakit. De vigyázzunk csak. Vad nyargalást hallok. Ezek az üldözőink. Vagy a halálom, vagy a vitézi rangom közeledik. Mert én harc nélkül, ha tízen lesznek is, meg nem adom magam.

– Ne bolondulj, fiam! Jobb fogolynak lenni, mint halottnak. Minden börtön ajtaja kinyílhat, hanem az utolsó út, amelyből valaki feltámadott, Krisztus urunké volt.

Ezért hát győzd le az indulatodat, mert amíg élünk, van még remény, aztán pedig csak a feledés a miénk.

Amíg Balajti Gáspár így csillapította Mihályt, a Dunakanyar legészakibb hajlatában, egy erdei tisztáson harsányan felhangzott Nászuf török kiáltása.

– Megálljatok! Bekyr aga és Ibrahim pasa parancsára a foglyaím vagytok!

– Megállunk, meg bizony, de nem azért, hogy megadjuk magunkat! – kiáltotta vissza Mihály.

– Mi másért? – kérdezte Nászuf.

– Csak azért, hogy megvívjal velem!

Mihály jól tudta, miképpen kell feldühösítenie ellenfelét, hogy az a kihívást elfogadja. Ha a töröknek szemére vetették ostobaságát, ügyefogyottságát, vagy ha becsmérlni merték bátorságát, vitézségét, elfeledett minden parancsot, kiállt a viadalra, csak hogy nevéről a szégyent ellenfelének vérével lemossa. A tisztás két végébe húzódott a két csapat. Nászuf a szpáhikkal, Mehmeddel és Muraddal, Mihály meg a fák mögött hagyva Piroskát és Balajtit, egyedül állt az erdő szélén. Elkezdte Nászuf ingerlését.

– Te vagy-e Nászuf, Újvár szpáhikapitánya, Bekyr aga vadászkuttyája?

– Én vagyok Nászuf, a szpáhi kapitánya, de a kutya te vagy, ebhitű gyaur!

– Nem te vagy az a Nászuf, akit a kikötői házban az orránál fogva vezettem?

– Ezért most meglakolsz, te gonosz lator!

– Nem a te kompodon keltem át törökként a Dunán, s míg te ostobán bámultad a vizet, addig én Piroskámnak szépeket mondtam.

– Ezért most kettéhasítalak! – ordította Nászuf.

– Te vagy az a Nászuf, akit az esztergomi bég sötét tömlőcébe vetettek? Hamis formánommal rabbá tettelek,

kincseidet elragadtam tőled?

– Én vagyok az, de ezért most felnégyellek téged!

– S ez elégtételek lesz? Van egy kardom, csakhogy azt fel nem emelhetem ellened. Ahmedtől kaptam, a budai várkapitánytól, de megígértette velem, hogy Allah fiainak vérét nem ontom ezzel. Nem akarok hitszegő lenni. Vitéz Nászuf, szpáhik hőse, vívjál meg velem lovaghoz illően. Add ide nekem bármelyik szpáhid lovát és kardját, s én kiállok veled. Nem nagy a tét. Egy csizmadialegény a szpáhik hőse ellen. Te a legjobb lovadon, a legjobb karddal, én egy szokatlan lovon, közönséges karddal!

Nászuf komoran hallgatott, majd így kiáltott hátra:

– Oszlán, szállj le a lovadról, és add oda a kardodat

ennek a gyaur hetvenkedőnek. Álljatok kört. Ha győzők, a foglyokkal Újvárnak megyünk, ha – amit nem hihetek – Allah az ellenségem győzelmét akarja, engedjetez nekik utat. Menjenek, ahová akarnak!

Ritka pillanata, gonosz pillanata az életnek, amikor valaki szerelmének élethalálharcát végignézheti, sőt végig kell néznie. Piroska szívéből kiszaladt a vér, azt hitte, eszméletét veszti, de összeszedve lelkének minden erejét, forró, bár lehetetleni halk imájával a Szűzanyához fordult.

Az elkövetkezőből Piroska csak annyit látott, hogy Mihály Nászuf felé rúgta, és kardját feje fölött megforgatva így kiált:

– No, Uram! Most segíts, most van az ideje!

Nászuf támadott. Mihály kitért, elhajolt a csapásai elől. A párviadal kezdetekor szörnyű benső izgalmat érzett, amely azonban fokról fokra elhalkult benne. Minden elhárított csapás növelte nyugalmát. Az nem lehet, hogy egész eddigi élete céltalan, oktalan és hasztalan lett volna! Az nem lehet, hogy őt a magyarok Istene meg ne segítse! De ezek az érzések csak átfutottak rajta. Nem volt ideje a gondolatoknak, amikor minden kardcsapás az életébe kerülhetett. Nászuf, amikor Mihály a tizedik ravasz támadását is elkerülte, egyre hevesebb lett. Azt megértette, hogy Mihály megtanult törökül, de hogy egy ilyen városi csizmadialegén a vitézség fortélyait is így megtanulja, sehogy se fért a fejébe. Nem lehet iparosság, ez valami nagy család fia, talán Thúry le származottja vagy Nádasdyé, ez úgy hajlik, vág, szúr és védekezik, ahogy csak az egri vitézek tudnak, akik a török harcmodort alaposan elsajátították. Nem tudhatta Nászuf, hogy Mihályt a kecskeméti beglerbég tanította meg a lovas párviadalok ravasz fogásaira, még olyanokra is, amelyekről az ellenfele sohasem hallott.

– Haj, te kutya! Te sivatagi sakál, most veszem a fe-

jedet! – Ezzel a vad kiáltással csak riadalmat, ijedséget akart kelteni Mihályban, és keményen, nagyot vágott feléje, de az ezt az élethalálharc feszült izgalmában nem is hallotta. Csak azt látta, hogy az erős csapás védtelen hagyta Nászuf mellét, elébe rúgtatott, és vértje alatt a hasába döfte a kardját.

A szpáhik felüvöltöttek.

– Allah! Allah!

De mielőtt a moszlimok istene segíthetett volna, Mihály egyetlen kardcsapással lefejezte Nászufot, és levágott, vértől iszamlós fejét bőrövére akasztotta.

A szpáhik a földre vetették magukat, és az egyik így könyörgött:

– Uram, te Nászufnál is nagyobb vitéz vagy. De egyet kérünk, add vissza nekünk Nászuf fejét, hogy a testével együtt eltemethessük. Add meg neki ezt a vitézi tisztességet! Ígérete szerint ti úgysis szabadok vagytok, s oda mehettek, ahová csak akartok.

Mihály megindultságában már-már engedett, de hirtelen eszébe jutott Sellye és Homoródy Bálint. Ahogy a legényszabadító csizmája megnyitotta előtte a céh ajtaját, úgy nyitja meg majd előtte a sellyei várkaput és a vitézi pályát Nászuf levágott feje. Ezért hát rövid habozás után így szólt:

– Vitéz szpáhik! Nászuf sok gonoszságot tett ellenem, Bekyr aga parancsára elrabolta a szerelmemet. Halálra üldözött Esztergomig és most Budától eddig a tisztásig. Igaz, megadta nekem ezzel a párbajjal az utolsó lehetőséget, de nem lovagiasságból, csak a megbántott hiúsága, csak az én célzatos becsmérésem miatt. Ezért én a fejét oda nem adom, de az élő Istenre esküszöm, hogy kopjára nem tűzetem, végvári kapura nem szögeztetem, s a madarak eledelül nem adom. Nem felejttem, hogy Ali pasa vitézi módra temettette el Szondi Györgyünket,

hogy Musztafa budai pasa ugyanígy végtisztességet rendelt Zrínyi Miklósnak, Thúry György Konstantinápolyba küldött fejét a szultán maga megsimogatta, és a nagyvezér tisztességgel eltemettette. Ha így bántatok három legnagyobb ellenségetekkel, én is tartozom Nászufnak ezzel a becsülettel. Most pedig menjetek jobbra, mi pedig balra, és béke legyen velünk. Adjátok még ide azt a nagy, díszes bőriszákot, abba teszem majd Nászuf fejét, nem akarok én istenadta győzelemmel hetvenkedni sem a falvakban, sem a várakban... Allah kísérje utatokat! – így szólt Mihály, mert Kecskeméten megtanulta, mi a vitézi magatartás módja és illeme. Hanem az iszákot nemcsak megbecsülésből kérte, hanem Piroska kedvéért is. Nem akarta, hogy megrémíssze a kápán libegő, véres fej.

A szpáhik megköszönték az ígéretet, és valóban jobbra kanyarodtak. Balajti Gáspár most már előmerészkedett a fák mögül, és megölelte Mihályt.

– Az Isten biztosan segített, de a győzelemhez neked is hozzá kellett tenned valamit. Hogy mi minden fér egy csizmadiába! – kiáltott fel örömmel.

– Hogy mi minden fér meg egy emberben! Így kellett volna mondania – felelte Mihály.

Letérdelt a tiszta, csörgedező patak mellé, hogy hús vizébe megmártsa kendőjét. Piroska még mindig eszméletlen feküdt egy nagy, mohos fa tövén. Mihály mellé térdelt, homlokára borította a vizes kendőt, szelíden végigtörölte vele szépséges arcát, behunyt szemét, és így költögette:

– Ébredj már, Piroskám! Ébredj, édes párom! Élek, nem haltam meg, élek és te is élsz, s még élni fogunk sokáig egymással, boldogan!

Piroska felnyitotta égkék szemét. Rémület volt benne, hiszen nem tudhatta, hogy mire ébred.

– Mihály, Miskám! Te élsz? Mi történt, csoda?

– Bizony csoda, drága lelkem. Az a magasságban trónoló Úr úgy rendelte, hogy én vágjam le Nászufot, s ne ő engemet.

– S most mi lesz? Most megölnék minket a szpáhik?

– Nem ölnék. Nászuffal úgy alkudtunk meg, hogy ha levágom, szabadok vagyunk. Egészen szabadok. Oda mehetünk, ahová akarunk...

– Oda ugyan nem, Mihályom. E párbaj után Újvárra többé nem mehetünk.

– Mehetünk, csak nem magunkban. Oda csak haddal jutunk be.

– S honnan veszed a hadat? – kérdezte Piroska.

– Séllyéről. Oda állok közéjük. Kitanulom a végvári oskolát, s ha kiérdemeltem, csapatokat kérek Újvár ellen. Igaz, ez nagy idő, de szabadon az idő is gyorsabban telik, szívem.

16.

A séllyei vár eredetileg csak palánkvár volt, kis hely, erős földsánccal védett, s csak később, ahogy a török északnak támadt, jutott Sellye különös jelentőségre. A császár bécsi hadmérnököket küldött ide, azok felmérték Sellye határát, kijelölték az erőd vonulatát, a bástyákat. A nyugat, azaz Bécs védelmére megépítették a védfalakat, megásatták a vizesárkot, ágyúgolyókkal dacoló kettős kaput vágtak a falba, és láncokon járó hidat a kapu elé. Aztán megrakták a várat magyarokkal. Landsknechteket ide nem rendeltek. Túlságosan sok vérrel kellett itt fizetnie a várparancsnoknak, hiszen mindennaposak voltak a lesvetések, a kicsapások, a rajtaütések, a „nyelvek” befogása, akiktől aztán módszeres kínzással szedték ki a szomszéd vár állását, erejét, a törökök támadó szándékát,

a kitervelt rajtaütés módját és idejét. Hogy ne nagyon bízza el magát Sellye, a vár védelmét Homoródy Bálintra bízták, aki vitéznek legendás volt, de rangban még csak a hadnagyságig vitte. De úgy volt az akkor is, mint manapság. Van, akinek rangja nincs, csak érdeme és tehetsége, s akad, akiben nem ragyognak ugyan fényes emberi tulajdonságok; de annál nagyobb a rangja, a hatalma...

Keserves volt Mihálynak, Piroskának és Balajtinak Újvár körvonalait csak messziről látni.

– Mi lehet szegény anyámmal? – sóhajtott könnyekkel a szemében Piroska.

Az apja vigasztalta:

– Ha minket megvédett az Isten, bizonyosan őt sem hagyta oltalom nélkül. Ne sírj, lányom, meglásd, együtt lesz még a mi kis családnk békében, örömben. Hanem keserves sors jutott ki nekünk, elődalogni szülővárosunk alatt, mint a kivert polgároknak, akik kárt tettek másokéban...

– Türelem, Piroskám, türelem, jó apám! Eljön még a mi időnk is. Örömmel fogunk mi még szüretelni, csak türelem és bátorság.

– Hát a bátorság iskoláját te már alaposan kijártad, Mihály! – felelte az öreg, de Miska nem hagyta jóvá, amit mondott.

– Amit én megpróbáltam, az csak a magam bátorsága volt, egyetlen emberé, de Újvár visszafoglalásához ez nem elég. Ide sokak bátorsága, hadi merészsége és jártassága kell, s ezt még csak most fogom kijárni... Az lesz az én kitarító szerelmem utolsó, nagy próbája.

Balajti így felelt:

– Ne soká tanulj, fiam, mert a szerető lánynak nagy a vágya és rövid a türelme.

Sellye falai látszottak. Piroska rákiáltott az apjára.

– Édesapám, bizony pirulnom kell azon, amit mon-

dott. Én úgy szeretem Mihályt, hogy türelemmel várom, amíg kitanulja a hadi tudományt. Tudom én jól, ugyanaz az érzés hajtja, sürgeti őt is, ami engem.

– Adj egy csókot Piroskám, mert nemcsak szíved, de eszed is van! – mondta Mihály Sellye kapuja előtt. – No nézzétek, milyen erős és magas falak veszik körül Selylyét, valóságos sásfészekké tették. De rettegnék is Homoródy Bálint legényeitől a törökök. Olyan portyázók ezek, mint a réti farkasok, akiket kiéheztetett a hosszú, hideg tél.

Mihály hosszas integetésére a sellyei kapuőrök leeresztették a hidat. Az őrmester is kijött elébük, és így szólt:

– Kik vagytok, és mi járatban?

– Pethő Mihály vagyok mátkámmal meg jövőendő apósommal.

– Látom, fiam, a jövődet már kitervelted, hanem a jeleneddel mi lesz? – faggatta az őrmester.

– Homoródy Bálint hadnagy urat keresem, ő hívott ide a végvári csapatába.

– Elég sokáig gondolkoztál azon, hogy felajánljad a hazának magad.

– Nem gondolkoztam én, hanem leckét kaptam a töröktől, és magam is adtam neki néhány kardcsapást...

– Kádas Jóska, vezesd ezt a legényt Homoródy hadnagy uram elé, jelentsd neki, hogy Pethő Mihály akar szólni veled, aki közénk kívánczik. Majd ő próbára teszi.

Mihály pénzt adott Balajti Gáspárnak.

– Menjenek ide be, ebbe a fogadóféllébe, egyenek, igyanak, amit csak adnak. Én megyek a hadnagyhoz.

Kádas Jóska közemberrel elindult a hadnagy úrhoz. A főtér egyetlen emeletes, sárga házához rúgtattak. Ott leszálltak a lóról. Mihály kardját elvette az őrség. Odaadta,

hanem a nagy iszákot sem akarták beengedni vele.

– Márpedig enélkül hiába megyek a hadnagy úrhoz, mert ebben van az én vitézi oklevelem – mondta Mihály.

Nagyot mulatott rajta az őrség.

– Ekkora pecsét egy irományon? – kérdezték, és csak nevettek rajta, mint a bolondoson.

– Bizony, ekkora. Pont akkora, mint egy emberfej.

– Hát csak eridj! Hátha befogad a hadnagy. Igen megfogyatkoztunk. Nagy szükség van most a legényre, igaz, nem akárkire.

Mihály vidáman felelt.

– Most már csak Homoródy Bálinttól függ, hogy megmutathassam, milyen vagyok.

A boltíves, nagy szoba előtt is őrség állt. Mihályt a kísérő katona szavára bejelentették Homoródy Bálintnak. A nehéz tölgyfa ajtón is áthallatszott a mély, határozott hang.

– Pethő Mihály? Ki lehet, ezer Pethő van a világon. No, engedjétek be!

Mihály meglódította vállán a nehéz iszákot, és belépett. Illőn, keményen megállt a várparancsnok előtt, aki egy fejjel magasabb volt nála.

– Ki fia vagy, és mi járatban? – kérdezte a hadnagy.

– Pethő Mihály vagyok, s vagy egy fél esztendeje Sellyére hívott engem Homoródy uram.

– Hol és hogyan? – hangzott keményen.

– Újvár alatt a városokra akartak lecsapni a séllyeiek. Én lánykérőbe mentem a szülővárosomba. Akkor szólított meg az erdei lesen...

– S azóta mi történt veled?

– Az élet megtanított rá, hogy mégiscsak igaza van hadnagy uramnak.

– Mit mondtam neked?

– Nem mást, mint hogy előbb hazát s csak aztán lehet

házat alapítani!

– Most már emlékszem rád, de mondd csak, mi vezetett el az én igazságomhoz?

Mihály röviden mindent elbeszél: az újvári vásárt, találkozását Piroskával, Balajtiékkal, hosszas kalandozását, küzdelmét Piroska kiszabadításáért Budán és Pesten, végül Nászuffal való véres párbaját is.

– Szép és hosszú ez a történet, keserves volt az utad, de mivel bizonyítod, hogy mindez igaz? Hiszen a kecskeméti aga tolmácsa voltál, az tanított lóra, kardra, ki tudja, nem lettél-e török ember?

– Itt a bizonyíték, hadnagy uram! Nászuf kapitány általam levágott feje – és ezzel iszákjából kikapva a tar fejet, a kontyánál fogva meglóbálta.

Homoródy Bálint utánakapott és felkiáltott.

– Több bizonyíték nem is kell ide! Vitéz legény vagy. Sellyén a helyed. Itt majd megtanulod a sereg dolgait: a cselvetést, a lesállást, a nyomolvasást, a „nyelvfogást”, a vallatást, a csapatban való harcot, a várostromot, a felde-
rítés, egyszóval a végváriak egész tudományát. Ezt a fejet pedig a kapu fölé kopjára tűzzük, hadd vegyünk el hadi kedvét a gaz kontyosának!

– Nem tehetem, hadnagy uram! – felelte halkán Mihály.

– Már miért ne? Nem te vágta le a törököt? – kérdezte haragosan Homoródy Bálint.

– De én, uram! Amikor legyőztem, szabad elvonulásunkért megígértem az újvári szpáhiknak, hogy tisztességgel eltemettem. Nem adom a fejét se a madaraknak, se a gyalázkodásnak.

– Jól van, megteheted! Megtartjuk a szavad, hadd vigyék hírünket Bécsig. Úgy is vad martalóckodással vádol be az udvarnál a budai pasa. Tisztességgel, katonához illően temettem el Nászuf fejét, de kinek az elvonulása-

ról beszélsz te itt? – kérdezte Homoródy.

– Hát Piroskám meg nevelőapám, Balajti Gáspár elvonulásáról.

– Azok most hol vannak?

– A fogadóban, hadnagy uram! – felelte Mihály.

– Ott is maradnak, mert szép lánynak, megkért lánynak nincs helye a katonák között. Ezért a fejért itt van két arany, fizess meg értük két hónapra. A többit te szerezd meg sikeres portyákon. Aztán megmondod, mi a terved velük! Összeadhat itt is a pap, még lakomára is telik majd egy jó vásári rajtaütés után.

– Nem én, hadnagy úr, én itt nem esküszöm.

– Hát hol akarsz, fiam?

– Csakis Újvárott, a szülőhelyemen. Ott van az anyja. Annak is ott kell lennie a lánya esküvőjén.

– No de Újvár a töröké! – ellenkezett a hadnagy.

– Nem lesz mindig a kezén. Kitanulom a várívást Sellyén, és visszafoglalom.

– Erővel? Ahhoz nem elég a miénk! – mondta szomorúan Homoródy.

– Akkor csellel. Megtanultam Kecskeméten a töröktől, hogyan kell csalárd módon erőt fitogtatni, aztán ravasz gánccsal ledönteni az ellenséget. Bízsa csak rám, hadnagy úr, kimódolom majd én ezt a dolgot.

– Ennyire bízol magadban? – kérdezte Homoródy, és szép barna arca, fekete szeme hirtelen felderült.

– Nem vagyok öntelt, nem is az erényeimben bizakodom, hanem a jó szerencsémben. Az a magasságos Isten, aki ennyi forgatagban megőrzött, ennyi vészben megtartott, tán most se fog cserbenhagyni. Hadnagy uram, mi magyarok ugyan keservesen élünk, küzdünk, de nem vagyunk egyedül.

– No hiszen, sokat érünk a császárral, Béccsel! Attól ugyan rég megfagyunk és éhen veszünk volna! – kiál-

totta hirtelen haraggal a hadnagy.

Mihály halk, békességes szóval és erős hittel így válaszolt:

– Nem Bécsre és nem a császárra gondoltam, hanem arra, aki ott fenn lakozik, és aki nem engedheti elveszni a népét...

17.

Sohase hitte volna Mihály, hogy még egyszer tanulódeák lesz. Pedig az lett. Egy boltíves teremben vagy húsz legény dongott. Néhánynak a nevét hamar megtanulta: Ürögdi Vince, Bence Máté, Sárréti Antal... a többiekét nem. Legtöbbjük kismemes volt, akinek birtokát, földjét a török bekebelezte, s most azért jöttek ide, mert vonta őket népük szeretete, hajtotta őket a személyes bosszú. Aki pedig nem volt nemes, mint Mihály, azt a honszerelmen kívül az is vezette, hogy egy török fejért nemesi oklevelet nyerjen. A bécsi kormányzások már úgylis azt beszéltek, hogy a magyar kancellária minden csizmadiának nemeslevelet osztogat. Igaz is volt. Komárom városában polgáritelken kétszázötvenhét új nemes élt, abból százhatvan iparos és kereskedő volt. A városnak tíz csizmadiája mind nemes lett. S minden oklevélnek megvolt a hiteles oka és története. No de félbehagyom a krónikát, mert két katonájával a terembe lépett Homoródy Bálint hadnagy uram. Nagy csend támadt. Félbemaradt a sok történet, hogy ki honnan és miért jött ide, ki miért akar a kontyosnak megfizetni; Homoródy végignézett az újdonsült katonákon, elégedetten bölintott, és beszédbe kezdett:

– Jól van, fiaim! Jó, hogy Sellyére jöttetek! Itt a végeken nagy a tét, nagy a reménység, de nagy az áldozat is. Nem kell nékem itt az ország ügyéről, sorsáról beszél-

nem, arról mindent tudtok, s úgy éreztek, mint magam is. Különben nem lennétek itt. Azt is tudjátok, hogy a császár öfelsége nem sokat gondolhat velünk; a marhák meg a bányák jövedelme a főhercegeknek, a hercegkisasszonyoknak jár... Ami az életünkhöz kell, azt portyákon szerezzük. Aki a sorainkból a népet fosztogatja, az nálam meg nem élhet. De a vitézi tett megszerzi jutalmát. Legyén előtettek a sok ezernyi végvári vitéz példája. Hogy a sokaságból csak egyet említsek, példának okáért itt van Eörsy Péter. Komárom megyében született földhözragadt szegény családból. Még tizennégy éves se volt, mikor katonának állt. Közhuszár, hamarosan pápai kapitány lett. Olyan nagy vitéz lett, és a hadi műveletekhez annyira értő a mi Eörsy Péterünk, hogy maga Pálffy Miklós, a bátor hadvezér és generális a helyettesének tette meg. A magyar bátorság mellett megtanulta a török rókaravaszágát. Ahová betette a lábát, ott a maga pénzén kenyeret és bort adott a katonáknak, nem engedte, hogy rongyokban járjanak. Mindenkor tudta, hogy melyik török várban ki raboskodik. Ha foglyokat ejtett, kicserélte a magyart. Egy alkalommal az egrri törökökre támadt. Három lófarakas zászlóval, ezerkétszáz lovassal maga a basa vezette őket. De Péter bátyánk nagy tudománnyal bekerítette és iszonyúan szétverte őket. Tömérdek zsákmánnyal és rabbal vonult be Esztergomba. Maga Mátyás főherceg jelentette az uralkodónak Eörsy Péter példás győzelmét. S amilyen bátor volt szárazon, olyan hős volt vízen is. Mint a naszádosok kapitánya úrrá lett a Dunán, az ő zsákmánya lett minden török gálya és naszád. No de nem azért emlegetem én a vitézség példáit, hogy visszarettenjetekek, s azt mondjátok magatokban: minek itt maradni, ilyen hőssé én úgysem válhatok. Hanem azért sorolom fel itt a vitézeket, hogy látva lássátok, mivé lehet a legény, bárhonnan jött is, bárhonnan származott. Békevilágban, úgy

mondják, mindenki arra^volt büszke, hogy mely ősi, gazdag családból eredt; háborúban, szegénységben ismét egymásra talál a magyar. A csatatér közel hozza a távoliakat, egyformán kéri számon az életünket, s egyformán kaput nyit a bátor, merész, hős lovasok előtt.

Így beszélt Homoródy Bálint, nyíltan, fennhangon, s fekete szemét végigjáratta a kíváncsi legényeken. Aztán hangot váltott. A derűs biztatást komor figyelmeztető hang követte. Im már nem folyt olyan könnyen a szava. A szomorú együttérzés meg-megakasztotta.

– De hogy ne gondoljátok, könnyű dolgotok lesz, elbeszélem azt is, hogy mivel jár az esztelen bátorság. Any nyit mondok nektek, ezt is számba vegyétek... Úgy volt hát, hogy Nádasdy Ferenc, aztán a hős Pálffy Miklós komáromi főkapitány és Dobó Ferenc, a Dunán inneni végházak kerületi generálisa úgy határoztak, hogy lecsapnak a törökök füvelő lovaira, s elveszik a budai pasa híres ménését. A sok sikeres portya a fejükbe szállt, úgy hitték, nekik már nincs lehetetlen. Igaz, gondolkodásra alig maradt idejük, hisz közelgett a füvelés vége, a lovak patkolásának ideje. Ráadásul Dobó Ferencet a bányavárosok védelmére rendelték, mikor az akkori érsekújvári kapitány, Ferrando Zamaria Specie de Casa, aki idegen neve ellenére jó magyar volt, kétszáz hajdúval és hetven huszárral Komáromba érkezett, hogy csatlakozzék a budai kalandhoz. Megjött Újvárból egy jó századdal Görög János kapitány is. Nádasdy Ferenc a Pálffy Miklós komáromi őrségéből jó háromszáz embert, német gyalogost és magyar huszárt vegyesen, küldött a portyára. Hogy lobbogott bennük a harci kedv, milyen bizonyosak voltak a győzelemben! Ők ne diadalmaskodnának, akiknek Nádasdy Ferenc, a rettegett fekete bég és Pálffy Miklós a hősök hőse parancsolt? Június 26-án holdtöltekor indult a csapat. Tata mellett a vezérek beüzentek Paksy György

főkapitánynak, az is közéjük állt, s így már ezerhatszáz főre szaporodtak. Ebből hétszáz volt a lovas, de micsoda lovasok! Alig hajnalodott, amikor Buda közelébe értek. A völgyben török sátrak fehérlettek, s azok körül legelésztettek a lovak. A huszárok lecsaptak a törökre és a lovaikra, összefogdosták valamennyit, még a harminc sátrat is összehajtogatták, és magukkal vitték. Nagy örömben megverették a rézdobokat, s megfúvatták a trombitákat. Olyan zaj támadt, hogy felébredt tőle még a budai pasa is. A mi lovasnépünk a Bicskén hagyott gyalogcsapattal hazavihette volna a zsákmányt, de nyomukban már megjelentek a török szpáhik is, és a huszárok kunyorálni kezdtek Pálffy-nak és Nádasdy-nak, hogy eressze őket a törökre. A két vezér sokáig vonakodott. Minek kockáztatni? Berenhidai Huszár Mátyás így könyörgött Pálffy-nak:

– Uram, bocsáss minket a törökre, könnyen elbánunk velük! Csak negyven huszárt adj mellém, uram!

Pálffy Miklós végül engedett, sőt maga állt a huszárok élére. Bizony szétverték a török lovasokat, de alighogy megtették, mögöttük a völgyben feltűnt a főerő. A budai pasa ötszáz janicsárja, tizenhat ágyúja, két seregbontója s velük a környék várainak török katonái. Pálffy és Nádasdy döbbenten néztek egymásra. Nádasdy így szólt:

– Most már mindegy. El kell fogadnunk a harcot. Álljunk hadirendbe. A lovasok három részre oszoljanak, a gyalogokat állítsuk a szárnyakra. No, Isten, most segíts!

De még a magyarok Istene is csak a józan és okos bátrakat segíti, az esztelen vakmerőket soha! Utócsapattunk a janicsárok tüzétől gyorsan meghátrált. A huszárok a törököket visszavetették a főszeregig. Sok főrangú török ottveszett, de akkor egy erdőszél felől erős ágyútűz fogadta lovasainkat. A lovak megvadultak, a magyar lovas-

ság hirtelen meghátrált. Pálffy és Nádasdy kivont karddal álltak a futók elé, de feltartóztatni nem tudták őket, még Nádasdyt is magukkal ragadták. A gyalogság magára maradt. Azaz ahogy magára, Pálffy Miklós visszatért hozzájuk. Ott állt az élükön Görög János, Sennyey Sándor, Zamaria Ferrando. Görög János rákiáltott Pálffyra:

– Pálffy uram, mit akarsz itt? Itt most a halál arat, s neked élned kell! A te életed drága a hazának!

– Nem hátrálok – kiáltotta Pálffy –, veletek halok meg!

Hej, milyen forgandó is a hadiszerecse. A német gyalogságot szétverték a szpáhik és a janicsárok. A jobbszárnyon levő hajdúk és naszádosok áttörtek a bal oldalon küzdő magyar gyalogoscsapathoz, és folytonos harcban elérték az erdőt. Pálffy Miklóst és Görög Jánost erőszakkal cipelték magukkal... Június 27-én tért be a vert sereg maradványa Komáromba. Amint átlépték a falakat, híre ment, mi történt. Zokogott Komárom. Sírtak az özvegyen maradt asszonyok, zokogtak az árvaságra jutott gyerekek... Néhányan még Tatára menekültek. Két nap múltán azok is megjöttek. Százhetvenegy komáromi naszádos veszett oda, a száznegyvenegy német gyalogból csak hat tért haza, a tatai őrségből hetvenegy hiányzott, hanem a száznegyven komáromi huszárból százharminc megmaradt. Zamaria Ferrando gyalogosai közül százharom halt meg, őt magát erőszakkal hurcolták haza a katonái. És ez még nem volt elég. Rudolf urunk koronája idején szigorú büntetéssel sújtották a portyázásokat. Ernő főherceg egyenest haditörvényszéket követelt a főtisztek ellen. Kielmann haditanácsos vizsgálta ki a portyát. És most jól figyeljetek, sellyei fiaim! A vereség oka: a huszárok kapzsisága volt! Ezt jól véssétek a lelketekbe, fiaim! A kapzsiság az okosság halála. Maga a biztos Pálffy Miklósról és Nádasdy Ferencről úgy írt, ahogy

illett: példás hősöknek, rettenthetetlen vezéreknek nevezte őket.

Néhány hó telt csak el, s a két vádlottat dicsőítésekkel halmozta el maga Ernő főherceg. Csak a vereségekhez keresnek bűnbakot, ha győzől: erény lesz a bűnből. Kaczorlak fölött esett a fényes diadal. Megverték a szigeti, pécsi, mohácsi és koppányi bégek egyesült seregét. A török had felét a mocsárba szorították, ezerháromszáz törököt elfogtak. Bezzeg most özönlött a dicséret. Nem volt fényesebb név akkor Nádasdy Ferencnél, Batthyány Boldizsárnál. A király nemcsak megdicsérte őket, hanem még maga is elküldte a kótyavetyére Braun Rézmánt, hogy vásároljon neki török paripákat.

Hej, fiaim! Azért mondtam el mindezt néktek, hogy jól lássatok mindent. Ne csak az ellenséget, ne csak a szép és jó török lovakat. Ne csak a zsákmányt, hanem a kockázatot is. Ne csak Konstantinápolyt, hanem Bécset is. Tudnotok kell, hogy itt a várbelieknél nem elég a személyes bátorság. Nem vadászok vagytok, hanem mostantól katonák. Erős kötelék fűz engem hozzátok, de titeket is hozzám. Itt a parancs parancs. Itt disputa, okoskodás nincs! Vagy megbíztok bennem vakon, vagy menjetek más várba, más zászlaja alá!

Persze nem ez volt az igazi lecke. Itt még csak az ország-világ dolgairól beszélt Homoródy Bálint hadnagy. Hadd lássák a fiak, hogy a kóbor portyáknak rossz vége és még rosszabb következménye lehet. Továbbá, hogy nem egyedül rajta, a sellyei hadnagyon múlik, mikor mehetnek legényei a törökre. Egyet gyorsan megtanult Mihály: megbecsülni a sellyei várat és annak parancsnokát. Hogyan, hogyan nem, itt a zsoldot mindig időben kifizették, aratás idején a csapat fele kaszát fogott, s megkereste a télire való kenyerét. Homoródy katonái kíséretet adtak a törökök és harácsolok ellen a marhatere-

lő hajdúknak, cserébe húst kaptak. A jogos, azaz viszonzott lesvetéseken szerzett zsákmány pedig annyi bort szerzett, amennyi csak kellett, Homoródy Bálint vasfegyelmet tartott. Mindenki csak annyit ihatott, amennyit elbírt, a részeg, garázda huszárt vagy gyalogot, de különösen a részeg pattantyúst tömlöcbe vettette. Morogtak, háborogtak a legények, de egy se mondhatta, hogy igazságtalanság érte.

Hanem az egész nép nem mehetett aratásra, mert annak nagy árát fizették valamikor a győriek. Homoródy Bálint éppen a győriek vereségével magyarázta meg a kikémlés, felderítés fontosságát. Ez a történet – amelyet Homoródy hadnagy a következő alkalommal elbeszél – arra volt jó, hogy a magyar cselvetés jogát keservesen igazolja. Jól bevészte az agyába. Mihályunk a hadnagy minden szavát.

Mert mi történt 1577 augusztusában? Aratás idején mindkét oldalról csapatok járták a mezőket. Hiába őriztette a gazda az asztagokat, az ellenséges csapatok éjnek idején elhurcolták azokat a maguk csüreibe. Hogy a csordát is elhajtották, az csak természetes. Ezért aztán mindkét fél őrző csapatokkal lappangott a vidéken, az egyik védeni, a másik szerezni próbált. Így járt-kelt Istvánffy István kapitány Székesfehérvár, Szily Tamás pedig Pákozd alatt. Amikor Szily három – csaléteknek kivetett – törököt fogságba ejtett, Ali fehérvári bég száz katonája űzte egész Tatáig. Maga Ali bég ötszáz lovassal Vértesaljának indult, Kain Mehmetet hatvan lovassal előőrské Győr felé küldte. Éjszaka nagy sötétben körülvette a Győr előtti Nyúl falut úgy, hogy azt senki el ne hagyhasssa. Másnap – augusztus hó 4-én – vasárnap Győrben mindenki a templomi prédikációt hallgatta, mikor két paraszt a templomba lépett, és beleszólt a szentbeszédbe.

– Tisztelet Krisztus urunknak, de jelentjük, hogy a tö-

rök itt ólálkodik a szomszéd falvakban.

No hiszen, vége szakadt a prédikációnak, egy sereg trombitás – parancs nélkül – lármát, azaz riadót trombitált. A nemesurak, a tisztek, a vitézek mind lóra kaptak. Itt és akkor látszott meg igazán a császár bűne, hogy a marhakereskedésből meg a bányavárosokból fakadó jövedelmet a főhercegeknek adta, a végváriakat pedig nem fizette, hiszen a győri huszárok fele akkor is aratáson volt.

Egy Tomaskó nevű huszár kivágatott a kapun. A törökök nyomban elfogták. Török szokás volt kis előcsapattal az ellenséget törbe csalni. Huszonöt lovast előre küldtek martalékul. Mikor azok visszavonultak, maguk után vonták a nagyobb magyar csapatokat a felállított még nagyobb török erők közé. A győri seregnek olyan vitéz parancsnoka volt, mint Gregoróczy Vince főkapitány. Gregoróczy hús jó huszárt a török martalék nyomába futtatott. A messzi földön híres hős Vajda Kristófot pedig hatvan jó huszárral Csanak felé küldte. Rácz Péter hadnagyot katonáival ismét más irányba. A parancs így szólt: tudjátok ki a török erejét, de messze ne úzzétek! Borbély János és Horváth Mihály hadnagyok Nyúl felé nyomultak. Onnan támadt a török. Erre Gregoróczy Horváth Lőrinc és Oroszlán Mátyás kapitányokat is a törökre küldte. Vajda Kristóf megverte a török elővédet, de szembe találta magát a török derékhaddal.

Egy huszár állt meg Gregoróczy előtt.

– Sok a török, pozdorjává törhet minket.

– Látom magam is, de nem hagyhatjuk cserben Vajda Kristófot.

– Itt van Vajda Kristóf, kivágta magát a legényeivel!

– kiáltotta egy másik huszár.

Eközben megjött Izdenczy Péter háromszáz gyaloghajdújával. Gregoróczy hadrendbe állította az egész ma-

gyarságot, de e pillanatban érkezett Czelting Károly győri generális tizenhat lovassal és néhány puskással. Megparancsolta Gregoróczynak, hogy nyomban vonuljon vissza a huszársággal, holott most már győzelem reményében szállhattunk volna szembe az ötszáz török szpáhival. A huszárság szidalmazta a generálist, de a parancs parancs. A gyalogság magára maradt. Rettenetes öldöklés kezdődött, Izdenczy Péter lóháton is alig menekült. A fehérvári bég százhatvan rabbal tért haza. A Bezliaváros előtt hetvennégy megnyúzott hajdú fejét rakatta fel.

Az udvar bizottságot küldött ki. Ítélete szerint a vereség oka egyes-egyedül Czelting Károly volt. A győri csatában elfogott rabokat Konstantinápolyba hurcolták. Ott Ungnad követünk beszélhetett velük. Mind azt vallotta, hogy a csatavesztés egyedül Czelting generálist terheli. A bécsi udvar óvást emelt Budán és Konstantinápolyban is. A szultán válasza: a magyarok kezdték, most az egyszer ráfizettek.

– Ezt is csak azért beszéltem el néktek, fiaim, hogy megtanuljátok: portya, támadás lehetséges, de csak ha győzünk. Ha mi csaljuk őket lépre, és nem ők minket!

Jó iskola volt Sellye, jó tanító volt Homoródy Bálint!

Persze az igazi iskola a várudvaron, a falakon és a vár alatti réteken folyt. Homoródy Bálint sorra vette a gyalogscsaták minden formációját a sorfaltámadástól a négy-szögös védekezésig, a széthúzott csatalánctól a kúszó megközelítésig. S így tett a lovasokkal és a tüzérekkel is. Azt mondta Homoródy Bálint a tüzéreknek: a magyar pattantyúsnak háromszor jobban kell céloznia, mint a topcsiknak, mert feleannyi ágyúgolyónk sincsen. A lovasoknak jobban kell vívniuk, kopját vetniük, mint a töröknek, mert a szultán jóvérű lovakat ad a szpáhik alá, a magyarnak meg csak akkor jut méltó ló, ha zsákmányolni tud. Márpedig a huszárságnál majdnem olyan fontos a jó

ló, mint a jó vitéz és a jó kard.

18.

Amíg Mihály a végvári iskolát járta, Homoródy hadnagyot hallgatta, vagy az őrségre felvezető őrmester parancsát, lovas gyakorlatokon és várostromkísérleteken edzette magát, addig Piroska a várral és az emberekkel ismerkedett. Az egész napi hadi képzés után végül is a fiatalok este a bástyák alatt találkozhattak.

Kéz a kézben bámulták a holdat, vagy választottak maguknak csillagot. Milyen magasságos az égbolt, milyen fénylők is a csillagok az ifjú szerelmek idején. Távolról, messziről mintha zene szólna, lágy ujjakkal egy virágéneket pengetne valaki. Vagy egy dalt Balassitól, a végváriak hőstől és énekesétől, aki a lesállítások, vásárutések és várostromok szünetében annyi verset írt; szerelemről, a vitézi élet szépségeiről, a hősi halálról... Nincs keservebb, mint megálljt mondani érzéseinknek, amikor elárasztanak bennünket. Olyan ez, mintha a virágnak megtiltanák a kinyílást, a lepkének a röpülést. Bármilyen édesek is voltak azok az esti csókok ott a sötét várfalakon, megregulázta azokat az illendőség és az erkölcs, amely a pap áldásához, a hites eskükhöz kötötte a boldogság teljességét.

– Szeretsz, kedves párom? – kérdezte Piroska.

– Tudod, miért kérded? – felelte Mihály.

– Mert hallani akarom ezerszer is – mosolygott Piroska.

– Ha kell, ezerszer is elmondom, de mindig keserűbben! – felelte Mihály.

– Keserűbben? Nem édesebben?

– Keserűbben, mert hol van még a mi egybekel-

süink? Hol van még a mi teljes boldogságunk?

– Ezt érzem én is, Mihály! Hát ne keljünk itt egybe? Apám már dolgozik, szerszámokat szerzett, csizmákat foltoz és talpal, mi csak megélünk szerényen, te pedig a zsoldon meg a nagy kondérból. Templom, pap itt is van. Értem én a te türelmetlenségedet. Az keserít téged.

– Hát az anyád? Hát Újvár? Nem azt fogadtuk, hogy megszabadítjuk őket, és aztán ott esküszünk?

– Azt, Mihály, azt. Igazad van, de ki tudja, milyen messzi van még?

– Nem hinném! Homoródy uram nem ok nélkül magyarázza úgy a várostromokat, a rajtaütéseket, sűrűn gyakoroltatja a fegyvereket, a lajtorjamásást. Másról sem beszél, mint a vásárutésekről, s hiszen mire várok én is, ha nem az újvári vásárra. Akkor Homoródy uram elé vágom magam, és engedélyét kérem a rajtaütésre. Senki a környéket, a várat, a törököt úgy, mint én, nem ismeri. Olyan cselet eszelek ki, hogy nagyobb híre lesz, mint a szikszói vagy a hatvani sokadalom rajtaütésének.

– Azt is Homoródy hadnagy mesélte?

– Ő bizony. Úgy magamba véstem, mint a miatyánkot. A szikszói magyar vásárra rátámadt a füleki bég tizenhárom zászlóaljjal, köztük nyolcszáz lovassal. A szikszói épp a templomi prédikációt hallgatták, amikor a török rajtuk ütött. Sokakat elfogtak, de a templomot nem tudták bevenni. A benne levők keményen küzdöttek. A templom tornyából lőtték le Deli Deberhánt, a legnagyobb török vitézt. Hanem a vásár sátorai minden árujkkal zsákmányul estek. Aztán a kontyosok ezer rabbal és tömérdek kincsel elvonultak. De a kassai generális parancsára Prépostváry Bálint főkapitány, a mezei hadak feje, Balázsdeák István egri és Rákóczi Zsigmond szendrői kapitány mintegy négyszáz huszárral és sárgakabátos némettel a török elé siettek. Több huszárt marta-

lékul küldtek. A magyar sereg pedig egész éjjel némán, leshelyen várta az ellenséget. Mire a nap leszállt, elpusztult a török sereg. Ezer rabunk kiszabadult, a zsákmányt visszavettük, s megsebesült maga a füleki bég is. A mi veszteségünk csekély volt. A füleki bég három napig esztét vesztve ordított, dühöngött. A mieink száz kocsitörök rabbal, nyolcszáz szép török lóval s tömérdek fegyverrel tértek váraikba, s olyan kótyavetyét csaptak, hogy hét megyére is elment a híre.

– Bizony hősök voltak. Hallottál-e még ilyet? Meséld még, Mihályom, ezer éjszakán át elhallgatnám – suttogta Piroska.

És Piroska csókkal fizetett a történetekért, ami tudvalevően a legnagyobb jutalom és fizetség.

Miska aztán új históriába kezdett.

– Híres, nagy vásár volt a turai, minden török kereskedő ide igyekezett. A végbeliek úgy határoztak, hogy lecsapnak a turai vásárra. Báthori István zászlaja alá két és félezer ember – javarészt huszár – gyülekezett össze. Oda gyűltek a kassaiak, a kállóiak, a tokajiak, a szatmári lovasok, az egri vitézek. A sereg három részre oszlott. A szolnoki bég háromszáz szpáhival őriztette a vásárt. Kora délután ütöttek rajta a vásárom Oszlóban volt már a tömeg, csomagolták az árukat. A háromszáz szpáhival gyorsan végeztek. A túlerő és a meglepetés pusztító erejű. Százötven társzekerre fért fel a zsákmány. Százharminchét szpáhi és húsz török kereskedő fogságba esett. A szultán mazullá, azaz kegyvesztetté tette a budai pasát, és követet menesztett Bécsbe, hogy a zsákmányt visszaszeresse. Hol volt már az? Tokaj várában megosztottak a mieink, s ki-ki hazament a maga szerzeményével.

– S te is ilyen veszélyeknek nézel elébe? – kérdezte szerelmét féltve Piroska.

– Vagy még nagyobbnak! – felelte hetykén Mihály.

Már őt is elkapta a végváriak harci láza. Ő is vívni, verekedni, küzdeni szeretett volna.

– Hát inkább akarsz hősi halott lenni, mint szeretett férjemuram? – hüppögött Piroska.

– Azt nem állítottam. Meg aztán nálam mást jelent a vitézi tett. Nekem ezt azért is kell vívnom, hogy bevegyük Újvárt, s hogy te az enyém légy mindörökre. Ezért hát ne úgy vedd ezeket a történeteket, mintha búcsúzkodnék tőled. Hanem úgy, mint aki alaposan kitanulta a végvári életet, mielőtt elszánná magát a nagy próbára. Annyit megmondhatok neked, hogy mielőtt Újvárnak mehetek, még jól meg kell tanulnom a nyomolvasást, a lesvetést, mindenféle fegyver ügyes forgatását...

Minek soroljam, hogy még mi mindennek a megtanulása várt Mihályunkra, amikor maga is elnémult. Piroska forró és édes ajka tapasztotta be a száját. Hogy meddig tartott a néma boldogságuk, azt csak a csillagok tudták volna elmondani, ha beszélni tudtak volna.

Másnap Mihály Homoródy Bálint elé vágódott.

– Hadnagy uram, tisztelettel kérem, adjon velem három-négy huszárt, hadd menjek kissé Újvár felé.

– Minek az, fiam? – kérdezte derűsen a hadnagy.

– Már annyira telve vagyok hadnagy uram vitézi történeteivel, hogy magam is tenni vágynék.

– Hogy engednélek, mikor csak most álltál a seregbe?

– Hát Nászuf levágott feje?... Az, hogy megjártam Budát, s onnan szerelmemet kihoztam, s idáig eljutottam, az nem igazol semmit?

– Igazad van, fiam, van, akit a sereg sem üt vitézzé, van, aki azon kívül többet tesz, mint a várbeliek. Ilyen vagy te is, Mihály fiám.

– S kezem alá adja a huszárokat is? – kérdezte ag-

gódva Mihály.

- Adok, méghozzá hatot és kipróbáltat.
- Köszönöm, hadnagy uram. Megszolgálom!
- Ne nekem, hanem az országnak! – mondta a hadnagy, és nagy, súlyos kezét Mihály vállára tette.

Hajnalodott, mire Mihály hat társával kinyargalt a kapun. Előző este már szent volt ez az elhatározása, de Pirosnak nem szólt róla, minek keserítse. Meg aztán mire lett volna jó ezt a szegény, szerető lányt minden várbeli próbával, strázsával elrémiszteni.

Hogy csattogtak a madarak, milyen szép volt a hegyek felől lángolón feltűnő napkorong, ki hihette közülük, hogy estére talán már nem látja ennek a napnak tüzes lehanyatlását. Az ifjúságban olyan nagy az erő és a bizalom, hogy halhatatlannak hiszi önmagát, akit maga a hétfejű sárkány se győzhetne le. Hát ilyen boldog, bátor, vidám hangulatban indultak ki Sellyéről Mihály legényei. Megbízta Mihályban. Tudták, hogy környékbeli és újvári, s ha valaki minden dombot, házat, gázlót ismer, akkor a vezetőjük az.

Elöl haladt Mihály. Vagy egy órát lovagoltak, amikor egy rossz malomnál megálljt parancsolt. A malom előtt kút volt, gyakran ott itatták lovaikat a megpihenő szpárik. Márpedig annak idején nagy volt a forgalom a török várak között.

Mihály parancsára az erdő közepén egy tisztásra kötötték ki a lovaikat, nehogy nyerítésük elárulja őket. A lesen állók néha napokig némán rejtőzködtek, a bogárzás idején azért hagytak fel a lesvetéssel, mert a bogarak csípését sem az ember, sem a ló szótlanul nem állhatta. No de most már túl voltak a bogárzás hetein. Lovaik messzi legelésztek, s ez csak azzal a hátránnyal járt, hogy

nekik is meg kellett várniuk, míg a szpáhik leszálltak a lovaikról, s gyalogosan egyforma lett a győzelem esélye. Így álltak lesben Mihályék némán, egy álló napot. Másnap hajnalban lódobogás verte fel a csendet. Négy szpáhi érkezett. Mihály minden szavukat értette. Bekyr aga Esztergomba küldte őket egy fermánnal, amiben Allah tudta csak, hogy mi lehetett, de hogy sürgős üzenet volt, az biztos. Az Ali nevezetű szpáhi parancsot adott a másik háromnak. Lenyergeltek, itattak, az iszákjuktól ennivaló került elő. Kenyeret és hideg ürücombot vettek ki, és nekiláttak. Mihály nem látott okot sem a párviadalra, sem az öldöklésre. Kúszva közelítették meg a pihenőket. Senki sem óvatlanabb, mint aki az élet örömeit élvezzi. Faltak a szpáhik. Mihály és társai halkán, szinte nesztelenül közeledtek. A kardjukat is úgy húzták ki a hüvelyéből, hogy ne zörrenjen.

– Kard ki! – suttogta Mihály. – Most nekik!

Egyszerre vették körül őket. A szpáhikat még a támadásnál is jobban meglepte, hogy a magyar legény törökül kiáltott rájuk:

– Adjátok meg magatokat, vagy Allah ölébe kerültök!

Az egyik szpáhi a kardjához kapott, de Mihály már ledöntötte és a mellén térdelt... Elvette a kardját... A többiek is így cselekedtek. A fegyvertelen szpáhik kezét a magukkal hozott kötelekkel hátrakötötték, s a foglyokkal elindultak Sellye felé.

Amikor Mihály csapatával benyargalt a sellyei vár erős kapuján, sokan gyűltek össze csodálatára. Nem mintha ritka látványban lett volna részük, de az egyszerű lakosság körében is híre ment, hogy egy kezdő legényre bízták a portyát. No, kezdetnek ez aztán igazán szép volt. Terjedt a hír, a kádár elmondta a vargának, a varga a pintérnek, s mire az is cserbenhagyta a látvány kedvéért hordódongáit, eljutott a szavuk Balajtiéig is. Nosza Pi-

roska és Balajti uram is kifutottak a főtérrre. Mihály épp akkor vette ki lábát a kengyelből, amikor Piroska odaért. A lány elkiáltotta magát nagy örömeben, mert még mindig telve volt kétséggel, hogy látja-e még a szerelmét.

– Mihály! Miskám, hát élsz?

– Amint látod, édes lelkem. Kísértetek nem csókolóznak – s azzal megölelte Piroskáját.

– Hogy történt? Foglyokat hoztál? – faggatta Piros a szerelmét, de az csak sietve válaszolt, mert már mennie kellett.

– Mindent elbeszélék. Eridjetek haza, egy óra múltán odamegyek hozzátok. – Azzal ment is.

19.

Mihály a főtörököt magával vitte, igaz, hogy megköötözte. Így szólt az ajtónállónak:

– Jelentsd a hadnagy úrnak, hogy megjöttem, s négy „nyelvet” hoztam. – (Így nevezték a felderítők a vallatásra szánt foglyokat.) Az ajtónálló befordult, s már jött is vissza, kitérve az ajtót.

Homoródy Bálint felállt az asztala mellől, amúgy sem illett ez a hatalmas katona a szűk bútorok közé, ámbar a legvitézesebb férfi sem ülhet örökké a nyeregben, nem viaskodhat napjában reggeltől estig. A bátor embernek is lehet hivatala, családja, szerelme, egyszóval a vitézi élet sem kolostor. Nagy élet, szép élet, mert részese a hazának szentelte magát, de nem szent élet, nem az örömtől való elfordulás iskolája. Az a mondás járta a végeken: „Aki legény a csatában, legény a csalitban is.” Homoródy Bálint mindent tudott az embereiről. Tudta, hogy Mihály alig várja az esküvőjét. Tudta, hogy Újvárott akarják tartani a lagzit, s hogy addig az erkölcsös, de keserves

türelmet választották. Mihályban még ennél is többet látott. Tudta, hogy nyelvi és életbéli tudása, személyes bátorsága, múltja és képessége egyaránt vezetővé szemelte ki. Ím itt van erre a második bizonyíték. Mihály elébe vágódott, feszesen kihúzta magát, és így szólt:

– Hadnagy uramnak jelentem, négy törököt fogtunk a béna malomnál. Ez az Ali nevezetű vezette őket.

– Jól van, derék dolog volt, fiam. S most mi légyen vele, mármint Alival? Te hogy gondolod?

– Én, nagyságos uram, mindent kiszednék belőle, amit csak tud, amit csak Újvárról hallott.

– Nem fog ez beszélni. Nézd azokat a vad, fekete szeméit.

– Beszélni fog ez! Csak bízza rám, hadnagy uram.

– Hogyan tennéd? Harapófogóval, megkínztatással?

– Nem én. Engedelmeivel azt mondanám neki, hogy őszinte vallomása esetén, szabad lesz. Mehet, ahová akar. Akár vissza Újvárra. A fermánját elolvasom, s még azt is visszaadom neki.

– Nem áll ez kötélnek, és minek hagynám futni?

– Egy török nem számít, a másik hármat itt fogjuk cserére.

– No de ha vallani fog, hogy mehetne vissza Bekyr agához.

– A2t, hogy vallott, csak mi tudjuk. Ő meg hallgatni fog erről, mert a fejével fizethet. Azt mondja majd a kapitányának, hogy rájuk csaptunk nagy túlerővel, a három fogságba esett, ő meg kivágta magát a gyűrűből. Engedelmeivel én ezt mondanám neki. De előbb vezettesse ki hadnagy uram a másik hármat.

– Jól van, kezdjük. Csak tollat, papírt veszek. Az őszinteségétől függ, hogy elengedjük-e. Ezt megmondhatod az ebhitűnek.

Mihály – mihelyt a másik hármat kivezették – ékes

török nyelven fordult Alihoz, s előadta neki, hogy mi a kívánságuk. Ali először a fejét rázta, összekötözött kezeit a magasba emelte, és megátkozta Mihályt. De a mi legényünk nem hagyott kétséget benne.

– Vagy beszélsz kedvedre, s akkor szabadulsz, vagy megnyitjuk a szádat tüzes fogókkal, és a rabunk maradsz. Választhatsz.

Majd Homoródyhoz fordult.

– Azt kérdezi, mi biztosítja őt, hogy elengedjük, és Bekyr agánál be nem vádoljuk?

– Megmondhatod neki, hogy a becsületem. Homoródy Bálint hadnagy vagyok. Jegyezze meg a nevemet!

Ali hosszabb hallgatás után beszélni kezdett. A hadnagy kérdései egyre gyorsabban pattogtak. S amit Ali mondott, azt papírra vetette.

– Hány bezlia van a várban?

– Hány szpáhi?

– Hány topcsi? Van-e agájuk?

Ali válaszai gyorsak és helytállóak voltak. Nem mert hazudni, nem tudhatta, hogy miről van már a sellyeieknek pontos híriük. Kiszedték még Aliből azt is, hogy Budáról négyszáz szpáhit küldtek Esztergomba, ami vagy azt jelenti, hogy észak felé támadni akarnak, vagy maguk várnak támadást. A kihallgatás után a hadnagy elvezettette Alit, de külön helyeztette. Aztán így szólt Mihályhoz.

– Hát ez nem nagy erő! Védekezéshez elég, támadáshoz kevés. Valakinek meg kell tudnia, hogy mi itt az igazság, és valamiféle nagyszerű csel kell még ahhoz, hogy bevehessük Újvárt.

– Hadnagy uram, a legközelebbi vásáron török ruhában, mint török sípos zenész bemegyek Újvárra.

– Merész dolog, de ha vállalod, én nem ellenzem. Ezt a törököt pedig alkonyat után engedd ki a kapun.

Homoródy megveregette Mihály vállát. Többet ért ez neki, mint egy ezüstmedália.

Öt török kalmár nagy, kasos szekereken lisztet szállított Esztergomból Újvárnak. Mihály töröknek öltözve megállt az út szélén, s e szavakkal – ékes és cifra beszéddel – megállította őket:

– Allah fiai! Úgy áldjon meg benneteket Allah, és vezessen benneteket jó útra Mohamed – áldassék a próféta neve –, mint hogy felveszitek a sípos Ferhátot, és elviszitek magatokkal Újvárra.

Egy nagy hasú török – kék bőrvén öklömnyi csat volt – rábámult kidülledt, nagy békaszemeivel, és így szólt:

– Allahra, elviszünk, de növeled a terhet, a lovaink még több zabot kívánnak. Ugyan mivel fizetsz?

– Hogy mivel, te oktondi kalmár, a legszebbel, amivel csak tudok. Fújok nektek a török sípon mennyei nótákat. Úgy érzitek majd magatokat, mintha már nem is az országúton, hanem a mennybe vezető ösvényen járnátok, és a legszebb hurik lengő fátylakkal, táncolva sietnének az ölelésetekre. Elegendő fizetség ez?

– Elég! Elég! – mondta a másik ragyás kereskedő, s Mihály az első szekér végébe húzódva rákezde a sípolást. Lantosok és hegedűsök, édes hangú énekesek sorra járták akkoriban a magyar végvárat, s ők adták tovább a hősök példás tetteit, ők fonták akkor a dicsőség koszorúját a magyar homlokokra. A lányok mind arra vágytak, hogy vajha az ő szerelmük hőstetteit is felzendítenék a lantosok, a dalosok. De a magyar dalok inkább bánatról szóltak, mint örömről. Vesztett csaták elesett vitézeit gyakrabban siratták, mint ahányszor a győzteseket megsztalták az énekesek. Hanem a törökök még nálunk is

jobban szerették a zenét. Mi rabságban voltunk, ők meg távol a Boszporusztól, messzi idegenben. A sáhnámedsik, az udvari költők megörökítették a törökök hőstetteit, a háfizok pedig bejárták a basák és bégek palotáit, pengették a lantot, és énekeltek hozzá. Esztergom ostromakor jó hangú háfizok vitézi dalt énekeltek, kobozt pengettek, tárogatót, azaz török sípot fújtak, és verték a rézdobokat a rohamozó katonák vérenek felpeszdtítésére. A törökök hozták magukkal a cigányokat is. Ezek a „fáraók” értettek igazán a dalhoz, a zenéhez... No de Újvár kis hely volt, ide nem jutott se cigány, se állandó török zenész. Mihály meg úgy fújta a Kecskeméten tanult török dalokat és vitézi énekeket, hogy maga Allah se ismerte volna fel benne a magyart.

Amint a szekerek Újvár kapuja alá fordultak, már az

őrt álló, unatkozó török katonák leszedték Mihályt a szekérről.

– Be nem mehetsz a várba, míg nekünk nem játszol – mondta egy félszemű janicsár.

Húst forgattak az őrház nyársán. Jó nagy darabot szeltek belőle Mihálynak, aztán kezébe nyomták a boroskupát, hozták a korsót, töltöttek neki is, maguknak is, és vigadni kezdtek. Mihály jól megjegyezte a kapu-őrök számát, a váltás módját és idejét: mert egy óra múltán jött a kapitányuk, és felvezette az új őrséget.

– Ti itt mulattok, ebek, és ha rátok csap az ellenség? Te, háfiz, velem jöhetsz, fenn a várban nagyobb hasznodat látjuk, s a te hasznod is nagyobbá válik. No gyere, hozd a sípodat!

Így jutott be Mihály a várba. Fújta, fújta nekik; evett, ivott, néha levegőre kéredzkedett. A táncolásban elfáradt legények kiengedték Mihályt a bástyára. Szemmel felmérte azok távolságát, megjegyezte, hol a legvékonyabb a várfal, megszámolta az öröket, az udvaron a lovak számából következtetett a lovasok számára. Hiába no, Újvárban élte gyermekkorát, ilyen értő szemmel azonban még sosem vette szemügyre a vár védelmét, mint-most. Öt ágyúja volt mindössze Bekyr agának... Ezért topcsi aga nem is volt a várban. Minek öt ágyúhoz ilyen magas parancsnok.

Mire késő este Mihályt elengedték, pénzzel teli zacskó volt a zsebében. Balajtiék háza felé indult. Dobogott a szíve, amikor a sokszor látott ház elébe tűnt, és a kertkapu megcsikordult. Hát a házat nem gyújtatta fel Bekyr aga? Akkor talán Sára néne is él, ő is megmaradt. Az alsó szobában gyertya égett. Mihály megkocogtatta a konyhablakot. Sára néne nyitott ajtót, és a török láttára felsikoltott volna, ha Miska a száját a tenyerével be nem tapasztja.

– Sára néne! Ne rémülözzenek! Én vagyok az, Mihály.

Sárát az ájulás környékezte. Mihály leültette, hideg vízzel felélesztette. Sára végül is felismerte, és zokogni kezdett.

– Mi van Piroskámmal? Mi lett az urammal?

– Élnek egészségben Sellyén, a várban.

– Áldassék érte az Úr! De igazat beszélsz, Mihály?

~ Vegye az eskümet. Most pedig illően megkérem Piroška kezét! A mesteremtől, a nevelőapámtól már elnyertem.

– Te is jókor kéred. Hát ha él, persze, legyen csak a tiéd!

– Az se baj, hogy szegény vagyok? – kérdezte évődve Mihály.

– Eridj már. Ilyen időkben ki a gazdag? Ki a szegény? Ugyan ki tudja? De hol és hogy veszed el Piroskámat. Hol esküsztek? Sellyén?

– Dehogy Sellyén. Itt, Sára néne, Újvárott!

– Itt, ahol a török?...

– No nem, előbb bevesszük a várost.

– Ugyan ki?

– Mi, Sára néném, mi, a sellyei legények!

– Űlj le, fiam, és egyél. Megéheztél.

– Én ugyan nem. Jóltartottak, hála a török sípomnak. Hanem az ének már nehezebben ment. Nemigen tudtam dicsérni ellenünk vívott harcaikat. De ezzel altattam el bizalmatlanságukat, s ez volt a legfőbb. Igaz, mikor lesz idén az újvári nagy vásár?

– Hat hét múlva fiam, a pontos napját magam se tudom.

– Majd megtudom én. Csak egyet mondhatok, kedves néném, a vásár napja után esküszünk meg Piroskával.

Miközben beszélgettek, Sára néne megterített, szerényebben, mint régen, de végvári legényhez mérten még

mindig sok jóval.

– Miből bírja magát Sára néném? – kérdezte Mihály.

– Eladom apránként a kész csizmákat.

– A szerszámokat is? – ijedezett Mihály.

– Azokat nem, arra vigyáztam. Ha Gáspár újrakezdi, mivel dolgozna? Hanem most mesélj, mesélj! Beszélj el mindent az uramról, a lányomról. Minden szavad aranyat ér nekem, mindent tudni akarok.

És Mihály beszélt, beszélt. Mindent elmondott. Sára néne néha sírt, néha felsikoltott, riadozott, de aztán az élet jobb fordulatai ismét visszaadták a reményét, a bizalmát. A végén így szólt Mihály:

– Most pedig néném mondja nekem tollba, mi történt azóta itthon, s hogy mit üzem a férjének s a lányának.

Két gyertya is csonkig égett, míg a levélírással végezték. Aztán Mihály késő reggelig aludt. Aludttejet ivott, friss kenyeret evett. Egy fél kenyeret még az iszákjába tett, hadd egyen Piroska és az apja is egy kis hazait. Aztán elbúcsúztak. Tudta a jó asszony, hogy majd csak most következik az igazi próba, a vár visszavétele.

– Bekyr aga nagy és erős ellenség, az Úr Jézus Krisztus segítsen benneteket és bennünket! – mondta Balajtiné, és keresztet vetett, hogy áldásos kívánságát megerősítse.

20.

Mihály még egyszer visszatekintett a házra, a kertre, amelyben gyerekkorában élt és játszadozott. Visszagondolt a boldog napokra, és előre nézett a még boldogabb jövőbe. Itt, ebben a házban éli majd boldog házasesetét Piroskával. Két jövőendő gyermekét látta futkosni a fák közt, s a jövő képeiből merített erőt ahhoz is, hogy végigjárja a falakat, a bástyákat, megszámlálja az őrséget, fel-

becsülje az öt ágyú tűzerejét, s megállapítsa: Újvárt ostrommal az ő erőikkel be nem vehetik. Csel kell ide, mégpedig olyan, amely nyomban megbénítja a topcsik ágyúit, és rövidesen a szpáhik rohamát. Nincs más hátra, be kell hatolniuk a városba, s itt a falakon, a szűk utcákban, a nép segítségével semmisíteni meg Bekyr aga erejét. Csak egy veszély leselkedett rájuk. Az, ha valaki hírt vinne a töröknek a készülő támadásról, és az erősítést kapna például Esztergomból. De ki árulhatná el őket? Talán Ali, akit futni engedett. Az nem! Ali jól tudja, hogy bármit mondjon is Bekyr agának, a fejét veszik kíméletlenül. Az ilyen török öt várral odábbállt, és másutt keresett menedéket és helyet a szpáhik közt. Élt ugyan bennük a lófarkas zászlóhoz való hűség, de a bégek kegyetlensége és az életösztön még ezt is legyőzte. Még mielőtt a várkaput lezárták volna, felhangzott az újvári minaret tetejéről a müezzín imára szólító, éghez intézett kiáltása:

– Il Allah, il Allah!

Mihály a kapu előtt várakozó kalmárok közé vegyült, és kelet felé fordulva térdre vetette magát. Homlokával a földet érintve, így fohászzkodott egész lelkéből:

– Uram Isten és magyarok Nagyasszonya! A földig borul elöttetek egyszerű fiatok, Pethő Mihály, és hozzátok folyamodik. Adjatok ravasz tervet fiatoknak, és adjatok hadi bátorságot és váratlan sikert a sellyei végvárnak. Adjatok kitartást a párviadalokban, állhatatosságot a küzdelemben. Adjátok nekünk a róka ravaszságát és az oroslán bátorságát! Altassátok el a moszlimokat, részegítsétek le őket. Eger borával vagy bármi módon, mert felettünk állnak számban és erőben, gyalogságban, szpáhikban és topcsikban, és a Ti segítségetek nélkül bizony pozdorjává zúznak bennünket. Mennybeli nagyságok! Láttátok eddigi életemet, küszködéseimet, Piroskámért való szerelmemet, legyetek hozzám is jóságosak, és áld-

játok meg egyszerű fiatokat, Pethő Mihályt. Nincs énné-
kem nemességem, kiváltságom, csak a hozzátok és ha-
zámhoz való nagy bizodalمام!

Úgy kezdődött minden, mintha Mihály foházkodását
meghallgatták volna az égiek. Vissza Sellyének szeren-
csésen túljutott a kapun. Az örök a sípját látva csak gú-
nyolódtak rajta:

– No, te is jól tudod, hogy hol és kiknek kell fújnod a
dalt. A kapunálló közember neked ugyan senki.

Mihály csak egy áldást mondott rájuk, s a szekér már
rágördült a széles vizesárok hídjára. Az útelágazásnál –
hiába marasztalták a hívők, hogy elviszik őt Esztergomig
– leugrott a bakról, és elindult az erdei ösvényen.

A természet mindenkor szép, de akkor különösen, ha
boldogok vagyunk. Minden sudár vagy terebélyes fa,
minden ág, gomba, moha, gaz vagy virág, az ágak közt
betűző napfény keskeny sugara, a hűvös árnyék, minden,
de minden csak örömről, boldogságunkról beszél.
Vagy csak mi ruházzuk fel érzéseinkkel a virágzó termé-
szetet, ki tudja? Meg aztán a természet gondolatokra is
ösztönöz. Amint Mihály mohát gyűjtött a feje alá párná-
nak, bő török köpenyét magára terítette, hiába tűztek át a
fák koronái közt az ezüst csillagok, álom nem jött a sze-
mére. A szíve egyre hevesebben vert, szinte fülében érez-
te minden dobogását. Maga előtt látta a harcra való sely-
lyei készülődést. Egyszerre csak kipattant belőle a terv. A
kádárok, a pintérek már most nekilátnak, és nagy hordó-
kat csinálnak, akós boroshordókat, de akkorákat, hogy
mindegyikbe három legény férjen. Azután az azokhoz
való hosszú társzekereket. Tíz ilyen hordó harminc vitézt
fogadna magába, és az újvári kapuórség alig több hús-
nál. Ha beveszik a várkaput, és megnyitják azt a selylyei

huszárók előtt, akkor már Homoródy Bálinton és rajtuk a sor, hogy a meglepetésből győzelem legyen, mert a rajtaütés hirtelensége még a legbátrabb katonát is kétségbe ejti. Azt hiszi, hogy elhagyták őt az égi pártfogók, s akkor kire számíthat?

Így tervezgette, színezte ki Mihály a tennivalókat, s mintha csak megszállta volna valami, a támadás minden részletét maga előtt látta. A keskeny falrészeknek támasztott lajtorjákat, a behatolást, a kaszárnyakapuk felgyújtását, az iparosok, legények segítségét a szűk sikátorokban; s az öt ágyú megszerzését is. Látta, amint az ágyúk tüze a tábor előtt gyülekező szpáhik közé csapódik, és halomra dönti a lovakat s a lovasokat. Aztán nagy felhevülése fáradságba csapott át, és a fáradság mély álomba. Hogy mit álmodott Mihály? Csak annyit mondok, se nem Újvárról, se nem a csatáról, hanem csakis a kedves Piroskájáról.

Madarak dalára ébredt. Megmosakodott a hideg patokban, és továbbindult. A déli órákban Sellye elé ért. Szerencsére a kapuórség figyelőhelyén Téglási állott, Mihálynak kenyeres pajtása.

– Állj meg ebhitű, vagy beléd durrantok! – kiáltotta Téglási.

Mihály meg felkiáltott:

– Téglási, ne lödd le a cimborádat! Pethő Mihály vagyok.

Nohát a bástyára tódult az egész kapuórség. Levették a vaspántokat, megnyitották a kaput. Téglási ölelte meg Mihályt elsőnek. De ölelték őt többen is, mások is. Mi lehetett volna Mihály első vágya: Piroskát látni, de a reglama reglama. Első kötelessége: jelenteni Homoródy hadnagynak. Téglási egyenruhát hozott neki, azt már a vártán magára öltötte.

A parancsnok házában az őrtálló nyomban jelentette

Mihályt, és Homoródy siető léptekkel elébe ment.

– No, beszélj fiam! Ül le, gyújts rá pipára, vagy igyál velem egy pohár bort, és beszélj el mindent.

Mihály elkezdte. Nem oly fordulatosan, ahogy megtörtént, nehogy hetvenkedőnek tűnjön. Nem oly színesen, ahogy megesett, nehogy mesének gondolják. Csak a lényegre szorítkozott: a számokra, az erőkre, a tervekre, a többit hadnagyára bízta.

– Jól van, fiam! Ravasz csellel még győzhetünk is, de mi legyen az a cselvetés; ami itt célhoz vezet?

Mihály elmosolyodott.

– Arra is volna gondolatom, hadnagy uram!

– Ki vele, Mihály! Ki vele, Pethő Mihály, és ha jó, ha sikeres, az én Istenemre mondom, strázsamesterré és nemessé teszek. Zsoldot úgy sem ad az udvar, legalább nobilitást adjon...

Mihály sorra elbeszélte a hordók ügyét, ahogy ott az erdőben boldog lázalmában megszületett benne. Homoródy hallgatta, aztán csak fel-alá járt, és nem is mosolygott. Végre megszólalt.

– Ilyen tervet is csak egy iparos eszelhetett ki. Olyan az egész, mint egy mese, mintha csak egy játékos agy szüleménye volna. Nem katonai...

– Nem az, hadnagy uram, de ilyenre nem gondol az ellenség. Mert az is csak katonai ostromra készül. Nincs ebben semmi kalandos, csak a kapuk megnyitása. És itt egy kis ravaszsággal kétszáz ember vérét takarítjuk meg.

– Nemigen lovagias! – felelte gondterhelten Homoródy.

– Hadnagy uram, a török mikor volt lovagias? Tevéket festenek, hamis sátrakat ácsolnak, hogy nagyobb erőt fitogtassanak. Ígéretnek, fermánt adnak, s aztán letagadják. A békét ott törik meg, ahol tudják, ha mi rájuk csapunk, Bécsbe futnak, követekkel vádolnak be minket.

Ennyi hamisság csak nekünk is szabad!

Homoródy Bálint hosszan gondolkodott, és sokáig hallgatott. Aztán így szólt:

– Jól van. Parancsot adatok a hordókra, a szekerekre, de bizalmas úton, nehogy megszimatoľjanak valamit. Elrendelem a gyakorlatokat. Te fiam, ügyelj a hordókra, de az iparosokhoz sohase menj katonaként, légy ott minden gyakorlaton, mert hiába leszek én a parancsnok, te vezeted a cseľt, te ismered a falakat, a várost, a gyöngeségeit és az erős oldalát. Láttad-e már a mátkádat?

– Nem, hadnagy uram. Első a kötelesség!

– Jól van, Pethő Mihály, most már eridj, és öleld meg!

Többet se kellett Mihálynak mondani. Kihúzta magát, tisztelgett, fordult és futott. Balajtiék már a kádármester nagy házában béreltek egy kamrát, mondanom se kell, hogy Mihály egyik aranyából. Igaz, szerszámra meg önálló életére kellett az a pénz, de ha nem lesz kitartásuk a város bevételéig, a házasságukig, akkor minek az arany, minek a szerszám? Beesteledett, mire Mihály benyitott az ajtón. Volt ott csók, ölelés elég. Sokáig tartott, amíg Mihály Piroska kedves kérdéseitől szóhoz jutott.

– Láttad édesanyámat? Nem beteg, nem rokkant?

– Nem bizony. Ép, egészséges, csak bánatos volt eddig, de most már az is elmúlt felőle, mivel hogy találkozott velem, és mindent megtudott.

– Mivel bizonyítod, hogy nemcsak hitegetsz minket?

– mondta bizalmatlanul Balajti. Mihály az iszákjába nyúlt, és kivette onnan a levelet és a már megkezdett dűcos cipót.

– Itt van ez a kenyér. Megismeritek-e az otthoni süteťt?... Vagy ha nem, kóstoljátok meg, talán az ízét felfedezitek.

Piroska és Balajti csak bámulták a kenyeret. Végül

Piroska késhez kapott, leszelt belőle két darabot, s az elsőt az apjának nyújtotta... Mindketten beleharaptak, aztán Balajti leült az asztal mellé, kicsordult a könnye, s így szólt:

– Most már mindent hiszek, Mihály, ezt az ő mindig dolgos, áldott keze sütötte.

Piroska meg csak ette a kenyeret, mintha az üdvösségből harapott volna, és szorosán átölelte az apja csontos vállát.

Még egy gyertyát gyújtottak. Mihály meg felolvasta az anyai üzenetet, és mindent elbeszélt. Hogy nevetett Piroska a sípos török furcsa és bátor kalandjain. Olyan volt az, mintha csak mesét hallgatott volna, de amelynek a hőse még a mesénél is fénylőbb volt számára, mert az az ő igazi, valóságos, földi kedvese volt. Mivel is fizethetett volna ennyi bátorságért, jó hírért, reményért? Megint csak azzal, ami egyedül az ő kincstárában volt, s aminek osztogatásával sosem fogyatkozott meg ez a kincstár, a csókjaival. No de csak akkor, amikor az apja a konyhába fordult, hogy kolbászt, szalonnát süssön a friss cipóhoz. Ez Piroska dolga lett volna, de Balajti uram értett annyit az élethez, hogy ez egyszer szerepet cseréljen. Jóízű falatozás után Mihály úgy határozott, hogy beavatja Balajtit a hordók és szekerek dolgába. Rábízta annak megrendelését és a munkára való felügyeletet. Hisz a kádár ismerte őt, jobb, ha mesterember tárgyal a mesterrel, mint valaki, akit mindig csak katonának láttak. Két aranyat odaadott előlegül Balajtinak a magáéból, hogy mindkét mester már másnap lásson a munkához. Megkapja ő azt a pénzt a hadnagyától, és ha nem, akkor is a tulajdon boldogságának alapjait kalapálják rajta.

21.

Senki sem mondhatta, hogy Homoródy Bálint alatt könnyű és laza volt valamikor is a katonaelet, de másnap reggeltől sokkal keményebb lett. Kora reggel kinyargaltak a huszárok. Lesre álltak. Némán, mozdulatlanul álltak órákig a fák közt. Még a lovakat is hozzászoktatták, hogy horkanás nélkül várjanak a rohamra. Végül is kiderült, hogy a gyalogok kiállták a próbát, a huszárok is, hanem a lovak nem, Ha egy bögöly megcsípte a hátukat, harapósan felhorkantak. A gyalogok tehát elfoglalták az első vonalat, a huszárok ötszáz lépéssel hátrébb álltak, és a fele a lovakkal még hátrébb. Azt gyakorolták, hogy a lovakkal parancsszóra előre vágattak, a gyalog várakozó huszárok is nyeregbe ugrottak, s máris utolérték a gyalogokat, mielőtt a szpáhik szétverhették volna azokat. Aztán következett a sokszor próbált nyomolvasás. Úton, erdei ösvényen a paták számából, lenyomatából kiolvasni, hány szpáhi nyargalhatott arra. S ki tudná sorolni a köteles, okos gyakorlatokat, amiknek a felét a töröktől tanultuk, mert ők ravasz okoskodásban bizony sok mászt megelőztek.

Ez időben, főleg a támadás előtt, Mihály öt választott bajtársával gyakran ólálkodott Újvártól nem messze. Két alkalommal is fogott nyelvet, mindkétszer magányos futárt, akik a túlerő láttán nem is ellenkeztek. Igaz, az egyik alaposan megugrott, de egy óra múltán utolérték és bekerítették. Azért volt ez nehéz, mert a török nemcsak a főembereknek adott nemes paripát, hanem a futárjainak is... Bevitték mind a kettőt Sellyére, s mindig Mihály hallgatta ki őket Homoródy előtt. A hadnagy csak a kérdések célját mondta meg Mihálynak, mert gyorsan rájött, hogy a kérdések módját Mihály már jobban érti, mert jobban ismeri a török természetét, mint maga Homoródy,

aki mindig csak magyarok közt élt. Így bontakozott ki előttük a vár és a város teljes képe. Még három hetük volt a nagy vásárig. Megtudták, hogy lesznek ott borkereskedők is bőven, úgyhogy az ő szállítmányuk sem lesz majd szokatlan vagy feltűnő. Tudomásukra jutott, hogy Fehérvár Nádasdyék becsapásai, támadásai miatt ötven szpáhit kért és kapott segítségül Bekyr agától. Ötven lovassal csökkent hát Újvár védelmi ereje. Bekyr aga és a szpáhik kapitánya megszokott életüket élték, mulatságok és vad nyargalások között. Néha párbajjal szórakoztak az udvaron nagy unalmukban, és arról ábrándoztak, hogy mikor harcolhatnak már a magyarokkal. Ne ábrándozzatok hiába Bekyr, megkapjátok nemsokára.

Meglettek a hordók, a hosszú szekerek. Mindegyikre három-négy fért a hatalmas hordókból. A gyalogok és a huszárok úgy megállták a lesállás két főpróbáját, a mozdulatlanságot és a néma csendet, hogy nincs az a ravasz török aga, akinek az emberei ezt utánozhatták volna. A lajtorják álcázását zöld ágakkal, azoknak csendben való átcipelését a bokros, erdős vidéken, a kardvívást a bástyákon, házak közt, az ágyútűzzel szembeni fedezékek gyors megkeresését, gödörásást menedékhelyül a taracok ellen, a puskák jó célzását; egyszóval mindent megtanultak, ami egy vár ostromához csak kellett Nagy lelkesedéssel készültek a sellyeiek. Harci lázban égett a régen várt viadal előtt minden gyalog és minden huszár, csak Homoródy Bálint lett egyre komorabb. Úgy, hogy egy jelentéstétel után Pethő Mihály megkockáztatott néhány kérdést.

– Hadnagy uram! Az édesapámat nem tisztelhetném, kedvelhetném jobban, mint kegyelmedet, mégis megkérdenék valamit.

– Ki vele, Mihály! – mondta Homoródy, és felállt az asztal mellől, amelyen Újvár karcolatos térképe terült ki,

de olyan formában, hogy azon minden Mihály által szerzett, török „nyelvektől” kitudott adat is rajta volt. – No, mi a kérdés?

– Az a kérdés, uram, hogy minél jobban közeleg a támadás napja, kegyelmed annál komorabb. Tán nem bízuk a vállalkozásunk sikerében?

– De bízom, Mihály, biztos vagyok én a győzelemben. Tudom én azt is, hogy minden harc áldozattal jár, de abban már nem vagyok olyan biztos, hogy ez a győzelem megéri-e az áldozatot.

– Mire gondol, hadnagy úr?

– A nagy politikára. Az udvar, a pápa, Velence, az itáliai városok évtizedek óta húzzák-halasztják a segítséget. A császár lefogja a kezünket, és büntet bennünket minden kicsapásért, minden vásárütésért. Szégyenszemre el kell túrnünk, hogy a török újabb sáncvárat, községet foglal. Mint az éhes tigris, le-leharap egyet a hazai földből. Erre nincs más szere Bécsnek, csak sztambuli követünk, ágensünk tiltakozása. Mi lesz belőlünk, árva magyarokból? Megölő ellenségünk a szultán, de az a császáruk is. Ha bevesszük Újvárt, ki tudja, mit fundálnak ki Bécsben? Nem citálnak-e fel, nem vádolnak-e minket béketöréssel, nem kell-e majd visszaadnunk a várat, amit kemény harccal, magyar vér ontásával visszacsereztünk? Ez itt a kérdés!

Mihály nem lett volna Pethő Mihály, ha nem értette volna meg hadnagyának igazi gondjait. De ő még mást is látott, nemcsak ezt.

– Hadnagy uram, értem én nagy és valóságos gondjait. Hanem vegye számba, hogy Egertől Fehérvárig hány összecsapás volt már a török és közöttünk. Romlik a béke, valami nagy elszámolás felé megyünk. Vagy Bécs és a keresztény világ készülődik a csapásra, vagy a török. Hadnagy uram, azt is meg kell gondolnunk, hogy az

utóbbi években csak akkor volt vizsgálat, bécsi fenyítés, ha vereséget szenvedtünk. Ha győztünk, Bécs még kitüntetést is adott a rajtaütő magyaroknak. Ez lesz most is. Ne legyen más gondunk, csak a győzelem. A győztessel másként beszél még a bécsi kancellária is. Meg aztán török részről sem olyan biztos ez a békesség. Megérjük még, hogy Bécs falai alá merészkedik. Jól tudja a szultán, hogy a kígyó vagy mar, vagy el kell taposni. De ha győzünk, az nemcsak egy, vár bevétele lesz...

– Bizony fiam, több lesz ez annál. Jeladás, harci máglya, messzi világító fény! Ettől tartok. Nem a vereségtől, hanem a győzelemmel járó túlzásoktól. Amikor győz a magyar, elveszti a fejét. Azt hiszi, itt az idő, most kell a végső csapást megadnia az ellenségnek. De ez az idő csak a szívünkben jött el, a világ pádimentumán még nem. Mivel üzened meg a toporzékoló, harci lázban égő végbelieknek: megálljatok, ez még nem jeladás, nem a végső óra! Várjatok még, legyetek türelemmel!

Mihály hosszan gondolkozott, és halkán így felelt:

– Uram! A támadásnak elmegey majd a híre. Arról magunk futárokkal is gondoskodhatunk. Abból, hogy csellemel és nem nyílt várostrommal hódoltattuk meg Újvár falait, látniuk, tudniuk kell, hogy nem bécsi hadiparancsra cselekedtünk. A gyors bécsi megrovás majd megteszi a magáét, és nem fognak többet merni, mint ami erejükből telik. Ezért hát legyen vidámabb, hadnagy uram. Meg aztán mi nem is Bécs zsoldosai vagyunk. Homoródy Bálint tizenkét falva elúszott már zsoldban. Köszönje meg a király, ha király, hogy ilyen, országért élő és szolgáló, önkéntes oltalmazói vannak, mint Homoródy Bálint.

A hadnagy komor, barna arca mosolyra derült, és így szólt:

– Azt már rég tudom, hogy több eszed van, mint az ország összes csizmadiájának. Nászuf fejével meg a kém-

utaddal bizonyítottad, hogy bátorságért se kell koldulnod, de most azt is világossá tetted, hogy a kecskeméti aga mellett megtanultál valamit, amit csak kevesen tudnak: országosan látni, az ország sorsával érezni, annak hasznát és kárát az élet serpenyőjébe tenni. Ez pedig csak onnan lehet, hogy nemcsak az eszed van a helyén, hanem a szíved is. Hát akkor előre! S ha sikerül a csel, a rajtaütés, gondom lesz rá fiam, hogy az érdem jutalmat is nyerjen!

Végre elérkezett a támadás ideje. Homoródy Bálint három nappal a vásárnap előtt parancsot adott a kapuőrsegnek, hogy polgári személy nem hagyhatja el Sellyét. Hiába lett volna minden titoktartás, annyi huszár, annyi gyalogos, lajtorjások, muskétások és a könnyű ágyúk pattantyúsainak jövés-menései csak feltűntek a várbelieknek, s ha csak egy lator áruló akad a polgárok közül, már oda a meglepetés, és oda a győzelem. Márpedig, ha az Úr Jézus tanítványai közül akadt egy Júdás, hogyan támadhatott volna egy a sok ezernyi sellyei nép közül. Jogos volt tehát a hadnagy elővigyázatossága. Minden csapatvezető megkapta a pontos parancsot. Széles fronton vonultak előre, szétszóródva, nehogy túl nagy legyen a zaj, a fegyvercsörgés. Különösen a lajtorjavívőknek kellett óvakodniuk attól, hogy ne törjék a fákat, ne zúzzák a vastag ágakat. Az ágyúkat fatalpakon húzták, sokszor húszan, ha sáros volt a föld. Homoródy Bálint Mihály minden tanácsát megfogadta, mert az iparosember amúgy is találékony, hát még az olyan, aki a kecskeméti aga mellett az oszmán hadviselés minden módját, fogását is kitanulta.

Mielőtt elindultak volna, Mihály illőn elbúcsúzott Piroskától. Azért csak tőle, mert Balajti Gáspár, mint a város fia és jó ismerője, az ostromlókkal tartott. Ő hajtotta az első hosszú szekeret a három nagy hordóval. Piros-

ka úgy érezte, mintha érte indult volna útnak ez az egész sereg, így búcsúzott Mihálytól, erősen átölelve őt.

– Kedves lelkem! Szerelmetes felem! Jaj nekem, ha valami bajod esik! Én túl nem élem, úgy vigyázz magadra!

– Ügyelek apádra is, magamra is, hanem inkább a töröknek szóljal. A topcsiknak, hogy kerüljön el a tüzes golyóbisuk, a szpáhiknak, hogy csorbuljon ki a kardjuk, és Bekyr agának, hogy a támadáskor merüljön el a bor mámorában.

A csapatok kivonulásához csak huszonöt személyt engedtek a kapuhoz. Köztük volt Piroska is. Ahogy a százarak kirobogtak, büszkeség töltött el mindenkit, de Piroska csak a Homoródy Bálintot követő kised vezérkar utolsó lovasát: Pethő Mihályt látta. Akadt ott nála magasabb, erősebb, hetykébb huszár, de kedvesebb, szebb, vonzóbb egy se volt. Neki Pethő Mihály volt a hadserege, a világa, az élete, a mindene... Milyen furcsa a nagy érzés, egy emberre ruházza a föld és az ég minden kívánatos erényét, s közömbössé tesz bennünket mindenki más iránt. De ha valakinél bocsánatos bűn ez az elfogultság, úgy a szerelmesnél valóban az.

A hadnagy gondoskodott az előőrsök egész vonaláról. Láncban, egymáshoz közel haladtak előre, hogy az ellenséggel – nyomban felbukkanásukkor – keményen végezzenek. Hisz egyetlen hírvivő megsemmisítheti minden tervüket. Mihály haladt a felderítők, így az egész sereg élén. Az első szekéren – amelyet Balajti Gáspár hajtott – ott volt Mihály egész török ruházata és török sípja, tárogatója. Néha Balajti mellé ugratott, és biztatásul tréfálkozott vele. Tudta, hogy a vidámság jó gyógyszer a félelem ellen.

22.

A vásárosok csak úgy özönlöttek Újvár felé. Rakott, nyirkó szekerek, megterhelt öszvérek, lovak torlaszolták el az utat. Mihály útközben töröknek öltözött, de málhájába rakatta a huszárruháját, kardját, csizmáját is, mert tudta, ide nem lesz elegendő a török síp és a ravaszság. Végre megérkeztek Újvár elé. A csapatok az erdő sűrűjében maradtak, a lovakat abrakoltatták, hogy ne nyihogjanak, az ostromlétrákat a bozótba rejtették, azt remélve, hogy talán nem is lesz rájuk szükség, a gyalogosok s a huszárok a földre hasaltak.

Mihály már egy valódi török szekéren fújta a sípját. A kapuőrző törökök ismerősként üdvözölték.

– No, már megint itt vagy, Allah énekese, Mohamed madárkája?

– Itt, lám, ott vagyok én minden vásáron. Mindenütt, ahol mulatni vágyik a nép, és nem sajnál néhány oszporát Allah legszegényebb teremtményétől.

Amíg Mihály szóval tartotta az őrséget, s még sípolt is egyet nekik, Balajti Gáspár nehéz szekerei begördültek a várba bornál értékesebb terhükkel. Gáspár bátyám tudta, hová, merre hajtson. A vásár végébe, közel a keskeny falhoz. Reggeledett. A müezzin felmászott a minaret magas lépcsőin, csak úgy reszketett a lába. Meg-meg kellett pihennie, míg keletnek fordulva imára szólíthatta a népet. Aztán elnyújtott, éneklő hangon szólt a hívőkhöz. Könyörgő szavait el-elkapta a szél.

– II Allah! II Allah!

A hívők leborultak, s amikor homlokuk a földet érintette, Mihály elérkezettnek látta a cselekvés idejét. A régi őrház elhagyott romjai közt levetette a török rongyokat, és huszárrá változott. Aztán a megbeszélthelyre futott, és még a futástól fulladozva így szólt:

– Igyekezzünk gyorsan, jó apám. Itt az ideje!

Kiverték a hordók könnyen járó tetejét, s azokból egyre-másra előkerültek a meggémbereedett vitézek. Fajczay Balázs, a pufók képű tréfamester így szólt:

– Úgy összezsugorítottatok, mint egy újszülöttet! No de végre levegőhöz jutok.

Mihály most nem ismerte a tréfát.

– Minden szóért étellel fizethetünk. Roham a kapuhoz! Libasorban, a fal mellett, némán előre!

Így szólt Mihály a kised, de elszánt csapathoz. A vitézek lélegzete se hallatszott, hanem a szívük mégis csak; hevesebben vert. Végre a falakhoz lapultan, szinte odata-padtan elérték a kapu jobb oldalán levő őrség tornyos őrházát. Miska még egyszer mindent szemre vett. A régi, romos kapu el nem hordott bástyakövei idomtalan alakzatokkal elfedték a magyarokat. Mihály intett, várjanak! Megvárták, míg a régi őrséget leváltották és elvezették, s mikor azok már jó messzire jutottak, de az újak még nem osztoztak meg a posztokon, elérkezett a támadás ideje.

– Jézus segíts! – kiáltotta Mihály.

Ez a kiáltás oly hangos volt, hogy feljuthatott a magasságos égig, nehogy a pártfogó elszunyókáljon; oly rémítő, hogy az ellenség túlerőt sejtve mögötte, megrettenjen; s oly bátor, hogy a bajtársak bizalmat meríthettek belőle. A kapuőrség parancsnoka, egy alacsony, de vállas, sötét képű janicsár „Allahot!” kiáltott, de csak egyszer, mert mielőtt még kardját emelhetne volna, Mihály kardja a mellébe szaladt. A váratlan támadás mindig esztelen zűrzavart szül, de ilyen meglepő rajtaütés egyenest pánikot kelt. Az őrség katonái egymás felé futottak, hogy láncot alkossanak, de arra már nem volt idejük. A sellyei vitézek vad rohammal fölénybe kerülve levágták valamennyit. Az ilyen támadásnál nincs se türelem, se emberiség, se fogoly. Itt mindenkinek meg kell halnia, vagy a

védőknek, vagy a támadóknak. Most a védőknek kellett elveszniük... mégsem halt meg mindegyik, volt, aki sebesülten, tehetetlenül feküdt. Mihály még a harctól izzadtan, kimerülten az őrházba rohant két társával, hogy letekerjék a várarkot áthidaló nagy palló nyikorgó láncát, amelyet a vásárosok bejövetele után a kapuórség ismét felcsavart. Curgott róluk a verejték, de végre lefeküdt a palló, és Mihály még az őrház vastag falán át is hallotta Homoródy Bálint erős, parancsoló hangját:

– Utánam, magyarok!

A sellyei huszárok lovai alatt megreccsentek a pallók, felszikráztak az utcakövek. Micsoda zene volt ez Mihály fülének, különb, mint az ő török sípjának legtisztább zengzete. Egy lézengő török janicsár, aki saját szemével látta a huszárok betörését, lélekszakadva vitte a hírt a laktanyába, egyenest Bekyr agáához, aki gazdag asztalánál, tisztjei közt lakomázott éppen. A hírre felpattant és üvöltöni kezdett.

– Mit beszélsz, te sakál! Hogy a magyarok betörték Újvárba? Hogy huszárok nyargalnak az én váramban? Juszuf! Fúvass riadót, verjék a dobokat. Fegyverbe mindenki! Sorakozó az udvaron. Ferhát, eredj az ágyúkhöz, és megparancsolom, hogy mihelyt tömegbe sorakoznak a magyarok, kartácsot beléjük! Menj, de ne magadban, mert találkozhatasz a kutyákkal.

Juszuf. és Ferhát útnak indult. Az istállóból előhozták Bekyr aga legjobb, legszebb lovát. Páncélt vett magára, damaszkuszi kardja csillogott. Bekyr szinte tájékozott a haragtól. Mit tett a kapuórség? Miért nem hangzott fel egyetlen trombita sem? Milyen csellel törhetett be lovasereg Újvár kapuján... S ugyan mennyien lehetnek? Csak náluk nagyobb erővel támadhatnak. Hogy neki hány szpáhija és janicsárja van, és mennyi az ágyúja, azt ezer újvári lakostól megtudhatták, hisz minden városbeli – a

kádin kívül – a gyaur istenhez híz.

Amíg ezek a gondolatok átfutottak Bekyr agyán, a nehéz sisak úgy szorította a homlokát, mintha a fejébe verték volna. Bekyr aga híres vitéz volt. Bátorságáról Pápáig beszéltek, s mint Allah hűséges híve és Mohamed szolgája nem félt a haláltól. De most mint a vár parancsnoka mielőbb hírt akart kapni a magyarok erejéről. Tudta, hogy a támadók csak a sellyeiek lehetnek, és a parancsnokuk a híres-neves Homoródy Bálint, de ki tudja, honnan és milyen erők csapódhattak hozzájuk? Más tervük nem lehet, mint körülvenni és megtámadni a janicsárszárnyát. A csata tehát az udvaron és a kapu körül fog lezajlani. Ha Ferhát idejében a topcsikhoz ér, parancsára a támadásra induló, összegyűlt huszárságba Allah mennyköveként fog belevágni az ágyúk tüze.

Odalent az épületekkel körülvett, tágas, kör alakú udvaron hadrendbe álltak Allah katonái. Két század szpáhi a közepén, a jobb- és balszárnyon és a lovasság mögött janicsár századok sorakoztak. A sereg közepén erős, vértesszpáhiktól körülvéve magasra emelték a próféta lófarokas, arany félholddal ékesített zászlaját. A zászlótartó valóságos óriás volt, Szudánból vagy Egyiptomból állt a seregbe, azt senki sem tudta, de nem is kérdezte. Nem volt szedett-vedettebb hordája a világnak, mint a szultán serege, de talán ettől is dagadt olyan hatalmasra. A nagy folyókat sem kérdezi meg senki, hogy mit visznek, hurcolnak magukkal. Az áradat magával ragad minden mozgathatót.

23.

No de mi történt Ferháttal? Ahogy öt szpáhival kinyargalt a kapun, Pethő Mihály nyomban észrevette, hogy nem akárméért engednek ki válogatott szpáhicsapatot. Nagy feladatuk lehet azoknak. A romfalak mögött tanyázott éppen néhány cimborájával.

– Csend! Figyeljete! A nagy fal felé nyargalnak. Az ágyúkhöz mennek. Gyertek! A vásártér közepén az útjukat álljuk, és megküzdünk velük. Aztán mi megyünk a topcsikhoz, és nem ők.

– Hanem aztán óvatosan és teljes erővel, mert hatan vagyunk hat szpáhi ellen!

– Úgy legyen! – mondta egy másik

– Induljunk, és szakadjunk kétfelé. A kétoldali támadást nagyobb erőnek hiszik – adta ki Mihály az utolsó parancsot, s azzal a rövidebb úton a vásártér felé nyargaltak. Előbb értek oda, mint Ferhát legényei. Az ő lovaik már kifújták magukat, mire Ferhát csapata a tér közepére ért. Mihály a házak közül tört a törökre. – Rajta, magyarok! – kiáltotta, és már a felharsanó hang is zavart támasztott a lovasokban.

Miska Ferhátnek támadt. A meglépett ellenfél védekezett, majd támadott, de Mihály Kecskeméten tanult fogással körülnyargalta Ferhát ágaskodó lovát, és akkorát sújtott a török sisakos fejére, hogy véresen hullott le nyergéből. A többiek is párharcba keveredtek.

Csattogtak a paták, villantak a pengék, csattogott a vért... Mihály csak azt látja, hogy pajtását, a deákot egy ház falához szorította egy óriás török. Odaugratott, de megkésett. Lukács deák vágást kapott, nyakából kiszökken a vér, és zömök teste a ló jobb oldalán a földre hanyatlott. Mihály mérhetetlen haraggal sújtott a törökre, akinek Allahhoz szállt a lelke még abban a minutumban.

A többiek legyőzték ellenségüket, csak Fajczay Balázs kapott a vállán könnyebb szúrt sebet... Vértett, de nem nagyon.

Mihály így szólt:

– Lukács meghalt. Gyertek, vigyük egy kapu alá, fektessük a mentéjére. Csata után visszatérünk majd, és hőshöz méltón a nagy fal mellé temetjük.

Miután ez megtörtént, Miska így szólt:

– Most pedig gyerünk a topcsikhoz. Foglaljuk el az ágyúkat!

– Az ágyúkat? Nem értünk mi azokhoz!

– Nem is nekünk kell az! A magas fal bástyáján állnak. Oda gyorsan, levágni a topcsikat, aztán lekiáltunk a lajtorjásoknak, és pattantyúsokat kérünk... De a fal mel-

lett szorosan vagy száz lépésre megállunk, leszállunk, halkán odalopakodunk, s mielőtt kardhoz kaphatnának, végzünk velük.

Most már nem morgott senki, mentek Miska után. Tették, amit mondott; és íme minden úgy történt, úgy esett, ahogy ő akarta. A viadalhoz alig értő török ágyúsok gyorsan Allah trónusa elé kerültek, de nem tudták megmondani, hogy kiket kell a túlvilágon szolgálniuk, mert Pethő Mihály és a bajtársai még csak a nevüket sem mondták meg.

No de nincs harc sebek nélkül. Itt meg Téglási Dénes kapott sebet, aki a lajtorjásokat segítve elsőnek sietett a falakhoz. Lajtorján kúsztak fel vagy harmincan a gyalogosok közül, mert nagy kerülő lett volna a kapu felől közelíteni az ágyúkat.

Mihály lekiáltott a fal alá:

– Ide, ide pattantyúsok! – és már kúszott is fel vagy tíz legény az alatt álló ostromerőből. Mihály bevárta őket, s aztán így szólt:

– Vizsgáljátok meg az ágyúkat! Ha betöltötték, ami bizonyos, forgassátok a janicsárkaszárnya felé. Aztán tüzeljete, ha mondom. Ha jól céloztok, eldönthetitek a város sorsát...

Persze az ágyúk jól megtömve, maggal vártak a tüzésre... A megforgatás is gyorsan ment. Míg Pethő Miska végzett Ferhát csapatával és a topcsikkal, Bekyr aga előtt felsorakozott a török erő. A vezér parancsoló hangját messzire hallani, Mihály meg is értett egyet-mást buzdító szavaiból.

– Allah fiai! Mohamed vitézei! A gyaurok kutyák csalárd módon betörték a városba. A kaszárnya, a vár még a miénk, bástyánkon hat nagy ágyúnk áll. Előre! Ontsátok a gyaurok vérért! Úgy ömöljön, mint a levágott barmoké. Nincs hátrálás, ne legyen megadás. Aki elárulja a próféta

zöld zászlaját, azt koncold fel nyomban, még ha az édes testvéred is. Tárjátok ki a kapukat. Janicsárok! Két szélen széjjel, mint a legyező. Halál a sellyei kutyákra! Halál Homoródy Bálintra! Allah nevében, fel a harcra!

A belső vár kapuja kitárult, és Bekyr agát Homoródy Bálint huszárjainak sorfala várta. Bekyr aga nem értette, hogy ha így, egy tömegben áll Homoródy csapata, mire vár Ferhát, miért nem tüzeltek a topcsik?! No de tüstént megértett mindent, mert a válogatott szpáhik élén, alig ugratott ki táncoló lován a kapun, Mihály parancsot adott a pattantyúsoknak.

– Tűz! Tűz!

És az ágyúk tüzes, láncos golyóbisai közelből csaptak a szpáhik tömegébe. Homoródy Bálint szinte sajnálta, hogy nem mérheti össze a kardját Bekyr agával. Mert az ágyúzás után szép, lovagias párviadalról már szó sem lehetett. Az ilyen közeli és váratlan ösztűznek pusztító ereje van. Fejeket, karokat tép, lovakat hasít fel, csapásra állat, ember pusztul, s a lélekre még nagyobb a hatása, mert váratlanul éri a babonás oszmán sereget. S miután Allah akarata nélkül semmi sem történhet, Allah akarja az ő vesztüket, bukásukat is. A második tüzelésre lázas, menekülő gomolyaggá változott Bekyr aga büszke csapata. Hiába kiáltotta Bekyr a zászló mellől:

– Előre, fiaim! Előre! Allahra, meg ne fussatok! Allah nevében vágjátok a gyaur kutyákat... Juszuf, nyargalj az ágyúkhöz, kaszabold le őket!

Juszuf elnyargalt. Oldalt kanyarodott, de nem jutott messzire. Huszárok ötszörös gyűrűjébe került. Azon csak akkor vágthatott volna keresztül, ha Allah szárnyas lovat adott volna alája... Az ilyen véres csatában nincs győzelem súlyos, véres veszteség nélkül. Hiába volt Juszuffal szemben nagy a túlerő, a magyarok közül is kilencen meghaltak az elkeseredett harcban. Olcsón nem adja ma-

gát a szpáhi. A két tábor most egymásnak esett. Igaz, Bekyr serege megbolydult, a gyalog janicsárok a tüzeléstől rémulően túlságosan is szétnyitották a legyezőt. Sorfaluuk közé magyar gyalogosok vágtak éket, s megosztva a csapatokat, külön-külön viaskodtak velük. Voltak janicsárok, akik bekerítve, a túlerőtől megingatva megadták magukat, és fegyvereiket a földre dobálták. Amint elvezették a fogolycsapatot, Bekyr aga hiába ordította:

– Allah! Il Allah! Öljétek a gyaur kutyákat! Vágjátok őket!

Fejvesztett táborra zúdultak Homoródy Bálint huszárjai. A szpáhik a belső janicsárudvarba szorultak. Itt aztán nem érvényesülhetett jobb lovaik gyorsasága, iramló fürgesége.

Homoródy Bálint a nagy kavargásban, az üvöltő, vad harcosok viaskodó tömegében Bekyr agát kereste, őt vette célba. Végre megismerte ezüstözött, díszes sisakjáról. Szabályos, lovagias párviadalnak ilyenkor – csata közben – már nincs helye. Bekyr pedig keményen osztotta csapásait. Nem egy huszár halt meg a kardjától, de végül is megritkult körülötte a szpáhik gyűrűje. Homoródy feléje ugratott. Homoródyn nem volt vért, csak páncéling, könnyű volt, és repült a lova... Bekyr aga verekedett, üvöltött, vágta a magyart, ahogy csak tudta, s biztatta csapatát, de rendet már nem teremthetett. S ahogy a lovát táncoltatta, Homoródy Bálint melléje ugratott, és vad kiáltással a mellét védő páncél alá, dagadó hasába döfött. Az aga fejéről lehullt a sisak, előbb a lova nyakára dőlt, aztán leesett a nyeregből, de úgy, hogy lába a kengyelbe akadt, és így a lova holtan hurcolta be a gazdáját a szpáhik amúgy is kétségbeesett sorai közé.

– Allah! Allah! – üvöltötték a bátorságukat veszített szpáhik.

Homoródy lovasai egyre szorosabb gyűrűbe fogva

aprították a törököt. Igaz, azok még vesztüket látva is keményen vívtak, sok jó magyar huszár halálát okozták. A hadakozásokban még a győztesek is sok-sok özvegyet és árvát hagynak maguk után az ország gondjára, a maguk gyászára.

Amíg a vár főterén az istállók sora előtt a szpáhik le-tették fegyvereiket, a zászlajukat, az utcákon, a tereken és a falakon a janicsárokkal végzett a gyalogsereg. Hála Mihály cselvetésének, alig kellett ide a hosszú lajtor-ják, a fősereg a nyitott kapun tört be. A lefegyverzett török csapatokat a belső vár hátsó, zárt udvarába terelték. A tiszteket különválogatták, és lakat alá tették, akik cse-rére kellett. A janicsárok közül többen a házakba me-nekültek. Igaz, fegyvertelenül. Azokat a polgárok fogdos-ták össze, s megkötözve adták át őket Homoródy Bálint embereinek.

Festhettem volna a csata véresebb képeit, kegyetlen párharcait, de minek? Csak megsokszoroztam volna azt, amit már elbeszéltem.

A legkeményebb csata is véget ér. Homoródy Bálint Bekyr aga magyar fegyverekkel díszített termében az aga piros párnás támlás székében ült és rendelkezett. Előtte álltak segédtsíztjei. ,

– Ürögdi Vince, te felelsz a foglyokért.

– Dániel Kálmán, a te feladatod a raktárak számbavé-tele, a legénység ellátása, a foglyok élelmezése.

– Kótai Benedek, te a város rendjéért felelsz.

S így sorolta a leckéket tovább, mígnem Pethő Mi-hályra esett a pillantása. A hadakozás, a párviadatok halá-los izgalma megkeményítette Homoródy Bálint nyugodt és derült arcvonásait, de Mihályt látva megenyhült, és felderült az arca. Íme, itt van a vitéz, aki a legtöbbet tett a

győzelemért, s akinek legtöbbet jelentett a diadal. Homoródy Bálint hadnagy uram felállott Bekyr aga támlás székének puha bársonyáról, és így szólt:

– Holnap majd számba veszem, ki mit tett, és ki mit érdemel, de egy emberem holnapig sem várhat. És ez a legény: Pethő Mihály. Ő volt ennek a csellel kivívott győzelemnek a legelső hőse. Bátor volt a gondolatában, az volt a kikémlésben és az a hadakozásban is. Én a felsőbbség előtt strázsamesternek bejelentem. Megkérem a kancelláriát, hogy medáliával tüntesse ki, és illesse őt s az egész családját címerrel, magyar nemességgel. Most pedig menjünk valamennyien a templomba, és adjunk hálát győzelmünk igazi szerzőjének. Annak, aki fenn a magasságban lakik. Szóltassátok meg a harangokat. Adjon hálát az Úrnak katona és polgár egyaránt, mert az egyik győzelmet aratott, a másiknak meg békét szerzett... S csak békekességben virulhat a város, a nép, az ipar...

– Te pedig, Pethő Mihály fiam, ima után keresd meg a papot meg a párodat. Hisz most már Sellyéről begördültek az első szekerek! Mondom, keresd meg a párodat, és készülj a holnapi esküvőre. A lakomát én adom, enyém az első tánc, és én leszek a vőfélyed. Ha ugyan elfogadsz?

– Ne szégyenítsen meg a tréfájával, hadnagy uram! Én úgy tiszteltem hadnagy uramat, hogy nagyobb megbecsülés már nem is érhet. Nincs énnálam boldogabb ember Újvárott.

Megvolt az esküvő. Szép pár indult az oltár elé, még szebb jött le a templom lépcsőjén. Mert a boldogság teszi legjobbá és legszebbé az embert. A beteljesült vágyaknak nincs méltó krónikása. Van, amikor még a madár is elhallgat, s csak a szívek dobogása hallatszik.

Ki törődik azzal, hogy nemcsak öröm az élet?

Ki tudhatta akkor, hogy Újvár ismét török kézre kerülhet?

Ki tudta, hogy két szép gyermeket nevel majd fel a szépséges Piroska?

Ki tudta, hogy mesék hőse lesz Pethő Mihályból, ország vitéze az egykori csizmadialegényből?

Így telt be Pethő Miska hetedik – kitartó szerelmének – próbája.

HU ISSN 0324-3222

ISBN 963 11 2847 4

Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest

Felelős kiadó: Szilvássy György igazgató

Szakra Lapnyomda, Budapest, 1981

Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató

Felelős szerkesztő: Rónaszegi Miklós

Műszaki vezető: Haás Pál

Képszerkesztő: Szecskó Tamás

Műszaki szerkesztő: Beszédes Natasa

65 000 példány, terjedelem: 9,7 {A/5} ív, IF 4401